

1881-1961

Ὀλίγους μήνας πρὸ τῆς τελευταίας Θεσσαλικῆς ἐξεγέρσεως τοῦ 1878 ἐδημοσιεύετο εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα «Νεολόγος» (20 Σεπτεμβρίου 1877) μία ἔκκλησις τῶν ὑποδούλων Θεσσαλῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφ' ἑνὸς μὲν διεξετραγωδοῦντο τὰ μαρτύριά των, ἀφ' ἑτέρου δὲ διετρανοῦτο ἡ ἀπόφασις νὰ προκινδυνεύσουν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των. Εἰς τὸ τραγικὸν τοῦτο κείμενον, πού ἀποτελεῖ ταυτοχρόνως καὶ παλλομένην πηγὴν διὰ τὸν ἱστορικόν, μεταξύ τῶν ἄλλων ἀνεφέροντο καὶ τὰ ἑξῆς:

«Τέλος πάντων ἐξέλιπε πᾶσα ἐλπίς σωτηρίας. Οὐδέποτε δύναται νὰ διατηρηθῆ ἡ μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν ἡσυχία· δὲν ἠμποροῦμεν πλέον νὰ υποφέρωμεν τὴν βαρβαρότητα τῶν ἀγρίων ὀρδῶν τῆς Ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως, οὔτε περιουσίαν δυνάμεθα νὰ ἀσφαλίσωμεν, οὔτε αὐτὴν τὴν τιμὴν μας νὰ ὑπερασπίσωμεν· εἰς πάντα ἀπελπισία· καὶ ἄλλο τι δὲν ὑπολείπεται εἰς ἡμᾶς ἢ ἡ γενικὴ ἐξέγερσις κατὰ τυράννου, ὅστις καταπιέζει αἰσχρῶς καὶ βαρβάρως τ' ἄθῳα πλάσματα τῆς Θεσσαλίας, ἅτινα δὲν ἔχουν παρ' οὐδενὸς προστασίαν.

Ἐάν ἐπαναστατήσωμεν, βεβαίως, θά ἐκτεθῶμεν εἰς κίνδυνον, καθότι οὔτε ὅπλα ἔχομεν, οὔτε τὰ λοιπὰ ἀναγκαῖα πρὸς διατήρησιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ θά σφαγῶμεν ἀλλὰ μένοντες ἡσυχίᾳ δὲν ἔχομεν σφαγᾶς, ἀτιμώσεις, ἐκβιάσεις, ἀρπαγὰς, βεβηλώσεις ναῶν;... Πρὸς τί λοιπὸν νὰ σεβώμεθα τὴν ἐπάρατον τουρκικὴν δυναστείαν; Χωρὶς τοῦλάχιστον νὰ ἐκδικηθῶμεν τοὺς αἰώνιους ἐχθρούς μας; Ἐξηντήθη πλέον πᾶσα ὑπομονὴ καὶ καιρὸς ὅπως ἀρθῆ ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν ὁ σεσαθρωμένος οὗτος σκόπελος, πρὸς τὸν ὁποῖον πρὸ τεσσάρων περιόπου αἰῶνων ναυαγεῖ πᾶσα κίνησις πρὸς φωτισμὸν ὑποδεδουλωμένου εὐγενοῦς λαοῦ.

Θά ἐξεγερθῶμεν καὶ ἐπὶ τῶν πτωμάτων μας ἄς γράψῃ ἡ ἱστορία, ὁ δίκαιος οὗτος τῆς ἀνθρωπότητος κριτής, καὶ ἄς ἐλέγξῃ τότε τοὺς παραστάτας αὐτῆς τῆς πολυκεφάλου ὕδρας τοῦ 19^{ου} αἰῶνος φθίνοντος. Θά ἐγερθῶμεν καὶ ἄς πέσωμεν ἐνδόξως εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας, αἵτινες καθ' ἑκάστην μολύνονται ὑπὸ τῶν αἰμοβόρων κατακτητῶν.

Τρέξατε λοιπὸν, πάντες ἀδελφοί, δούλοι καὶ ἐλευθεροὶ Χριστιανοί, εἰς βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν σας, τῶν ὑπερασπιζομένων τὴν τιμὴν των, μὴ φειδομένων πλέον μήτε δόξαν, μήτε πλοῦτον, μήτε τὴν ζωὴν των αὐτὴν. Δὲν ἔχομεν ὅπλα· πάντων τῶν ἀναγκαίων στερούμεθα. Ἐχομεν ὅμως τὸ θάρρος τὴν φιλοπατρίαν καὶ πρὸ πάντων τὸν Θεὸν βοηθόν, καὶ διὰ τῶν πελέκεων θ' ἀνακτήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας, ἔργον, ὅπερ οἱ πατέρες ἀφήκαν ἡμιτελεῖ κληρονομίαν. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἀδελφοί, διότι ἀοράτως καὶ ἡ σάλπιγξ τῶν αἰοιδίμων προγόνων μᾶς καλεῖ, ὅπως συντριψώμεν τὰς εὐθραύστους ἀλύσεις τῆς δυναστείας καὶ ἀνακτήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας. Αὕτη εἶναι ἡ ἡμετέρα διάθεσις καὶ εἰς τὰς παραμονὰς αὐτῆς εὐρισκόμεθα. Θά μᾶς ἐγκαταλείψῃ ἡ χριστιανικωτάτη Εὐρώπη; Τόσῳ τὸ καλύτερον. Θά ἀγωνισθῶμεν μόνοι μας· θά θυσιασθῶμεν μέχρις ἑνός, καὶ θά ἔχωμεν τὸν λόγον ἐνώπιον τῆς ἀνθρωπότητος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀδεκάστου Κριτοῦ».

Ἡ συσσωρευμένη αὐτὴ ἀγανάκτησις καὶ ἀπελπισία τῶν Θεσσαλῶν καταδυναστευμένων, ἐξεδηλώθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1878, ὅταν ἡ ἀπὸ διειτίας δρῶσα μυστικῶς «Ἀδελφικὴ Ἐνωσις», τῇ ἐνισχύσει τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ συνεργούσης τῆς ἐκρηκτικῆς εἰς τὰ Βαλκάνια

ἀτμοσφαίρας λόγῳ τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου, ἐκήρυξε τὴν Ἐπανάστασιν. Μετὰ τὴν ρωσοτουρκικὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τὸ Βερολίνον Συνέδριον (1878), ἂν καὶ ἡ Ἑλλάς ἦτο ἀπομονωμένη διπλωματικῶς, ἐν τούτοις μὲ τὴν ἐπιμονὴν κυριώτατα τῆς Γαλλίας καὶ μὲ τὴν ἀναγκαστικὴν συναίνεσιν τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ρωσίας, Ἰταλίας, Αὐστρίας, Γερμανίας καὶ ὑπὸ τὴν λυσσώδη ἀντίδρασιν τῆς Ἀγγλίας, ἀπεφασίσθη ὅπως τὸ ἡπειρωτικὸν τμήμα Ἄρτης καὶ ἡ Θεσσαλία παραχωρηθοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Νοεμβρίου 1881, ἐν μέσῳ ἐνθουσιασμοῦ, παραληρήματος καὶ ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων, ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς κατελάμβανε τὸν Βόλον, ἐνῶ οἱ Τούρκοι ἀπεσύροντο εἰς τὰ νέα σύνορα των. Μακραίων βαρβαρικὴ δουλεία εἶχε καταλυθῆ.

Ἐκτοτε ἀρχίζει ὁ ἐλεύθερος Θεσσαλικὸς βίος. Παρήλθεν ἡδη ὀγδοηκονταετία ὄλη. Ἡ Θεσσαλία ἠκολούθησε τὸν ροῦν τῆς ἱστορίας καὶ τὰς τύχας τῆς μητρὸς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ὁμαίον καὶ ἀδιάσπαστον τμήμα. Αἱ ἐθνικαὶ χαραὶ ἐμύρωσαν καὶ αὐτῆς τὴν καρδίαν. Εἰς τὰς ἐθνικὰς συμφορὰς συμμετέσχε καὶ αὐτὴ μὲ τὸ ἴδιον πένθος· ἔλαβε καὶ αὐτὴ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν δικαίωσιν τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων· ἐμόχθησε καὶ αὐτὴ εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἄνοδον τοῦ ἐθνικοῦ μας πολιτισμοῦ· εἰς τὰ ἐδάφη τῆς διεδραματίστησαν ἀποκαρδιωτικαὶ καὶ εὐτυχεῖς φάσεις δύο ἀκόμη ἐλληνοτουρκικῶν πολέμων, μὲ ὄλας τὰς ἀναποφεύκτους, ὀδυνηρὰς συνεπείας εἰς βᾶρος τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν κατοίκων τῆς· τὰ συντάγματά τῆς ἐτίμησαν καὶ ἐδόξασαν πάντοτε τὸ ἐλληνικὸν πολεμικὸν ὄνομα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος· ἐδέχθη καὶ περιέθαλψε προσφυγικὸς πληθυσμὸς ἐξ Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ Μικρᾶς Ἀσίας· ὑπέστη τὴν βαρβαρότητα καὶ τὴν κακουργίαν τῆς ναζιστικῆς καὶ φασιστικῆς κατοχῆς βαρύτερον—ἴσως—κάθε ἄλλης περιφερείας· μὲ ἀμείωτον τὸ πατρογονικόν, ἐπαναστατικὸν τῆς φρόνημα, ἐδημιούργησεν εἰς τοὺς κάμπους καὶ τὰ βουνὰ τῆς τὰς ἐνδοξότερους σελίδας τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως· ἔδωκεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐθνικοῦ ἐκλεκτοὺς πολιτικούς, ἐπιστήμονας, διανοητάς, παιδαγωγικούς, καλλιτέχνας, στρατιωτικούς, κληρικούς, εὐεργέτας· ἐγκαταλελειμμένη πολλακίς εἰς τὰς ἰδίας τῆς δυνάμεις ἐδημιούργησεν εἰς τὰ ἀστικά τῆς κέντρα ἀνθηροτάτην βιομηχανικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν· εἰς τὴν ὑπαιθρὸν τῆς ἐτέθησαν κατὰ τρόπον ρεαλιστικὸν καὶ ἀποφασιστικὸν τὰ αἰτήματα τῆς περιστολῆς τῆς φεουδαρχίας καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀκτημόνων καὶ εὗρον τὴν πληρωσίν των κατόπιν αἱματηρῶν ἐξεγέρσεων· εἰς τὰς πόλεις τῆς ἐγράφησαν αἱ ὠραιότεραι σελίδες τοῦ ἐλληνικοῦ συνεργατισμοῦ καὶ κοινωνισμοῦ· εἰς ἐκπαιδευτήριά τῆς ἐδοκιμάσθησαν καὶ ἐφηρμόσθησαν αἱ πρώται προσπάθειαι τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ γενικώτερον τῆς πνευματικῆς ἀναγεννήσεως τῆς χώρας· ἐδοκιμάσθη σκληρῶς ὑπὸ ἐπαλλήλων σεισμῶν καὶ θεομηنيῶν· ὑπέστη κατὰ καιροὺς δεινὰ τὰ πλήγματα τοῦ συγκεντρωτισμοῦ· ἐν ὀλίγοις ἠγωνίσθη τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιβιώσεως, ἄλλοτε πρωτοπόρος καὶ ἄλλοτε οὐραγός, κατὰ τὴν ἀντοχὴν τῆς καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις.

Αἱ σελίδες πού ἀκολουθοῦν ἀποτελοῦν μίαν ἀδρομερεστάτην θεώρησιν τοῦ ἐλευθέρου βίου τῆς Θεσσαλίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τὸ ἔτος 1882 ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, θέλουσα νὰ συντονίσῃ κάθε ἐξουσίαν εἰς τὸν χῶρον τῆς νεοπροσαρτηθείσης εἰς τὴν ἐπικράτειαν Θεσσαλίας, ἐζήτησε δι' ἀναφορᾶς τῆς ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον—εἰς τὸ κλίμα τοῦ ὁποῦ ὑπῆγετο ἐκκλησιαστικῶς ἡ Θεσσαλία—νὰ ἀποφασίσῃ καὶ νὰ συναινέσῃ διὰ τὴν ὑπαγωγὴν τῆς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν καὶ τὴν πνευματικὴν ποιμαντορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ αἷτημα τοῦτο ἦτο καθ' ὅλας τὰς ἀπόψεις του δίκαιον καὶ ἠτιολογημένον. Ὁ ρόλος, τὸν ὅποιον διεδραμάτιζεν ἡ Ἐκκλησία εἰς τὴν τουρκοκρατούμενην Θεσσαλίαν ἦτο εὐρύς καὶ ἰσχυρὸς, ἀπετέλει δὲ καθεστῶς ριζωμένον βαθέως εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῶν ὑποδούλων ἢ τῶν ἄρτι ἀπελευθερωθέντων τμημάτων τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας τῆς εἰς ἀναφυομένας ὑποθέσεις οἰκογενειακοῦ κυρίως καὶ κληρονομικοῦ δικαίου, ἡ πνευματικὴ τῆς ἐπιρροή ἦτο μεγάλη καὶ βασική. Σχολεῖα, κληροδοτήματα, συντεχνίαι καὶ ἄλλοι τομεῖς τῆς πολιτικῆς καὶ γενικώτερον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἐδέχοντο ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν κηδεμονίαν τῶν κατὰ τόπους θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν. Ὡς ἐκ τῆς φύσεώς τῆς λοιπὸν ἡ Θεσσαλικὴ Ἐκκλησία ἔπρεπε νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὴν Ἑλληνικὴν τοιαύτην, ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀποφορτισθῇ ἀπὸ πολιτικὰς μερίμνας, κατὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντα, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ δυνηθῇ ἀπερίσπαστος νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ὑψηλὸν λειτουργημα τῆς ἀποστολικῆς διακονίας.

Ἡ διεκπεραίωσις τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἀνετέθη εἰς τὸν τότε καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Κ. Παπαρρηγόπουλον. Παραλλήλως ἡ Κυβέρνησις διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν παρεκάλεσε δι' ἐγγράφου (27-4-1882) τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς

ΔΩΡΟΘΕΟΣ
Ἀρχιεπίσκοπος

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ
Μητροπολίτης Λαρίσης-Πλαταμῶνος

ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΚΑΣΑΡΑΣ
Μητροπολίτης Λαρίσης-Πλαταμῶνος

Ἑλλάδος νὰ προβῆ εἰς ἐνεργείας παρά τῷ Οἰκουμἐνικῷ Πατριαρχείῳ, ὥστε νὰ ἐπιτελεσθῆ ἡ χειραφέτησις ἀπ' αὐτοῦ καὶ τῶν Θεσσαλικῶν ἐπισκοπῶν. Τοῦ θέματος τοῦτο τὴν ἐπίλυσιν ἐζήτησεν ἀνευ ἀναβολῆς ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ Οἰκουμἐνικὸν Πατριαρχεῖον, τονίζουσα χαρακτηριστικῶς εἰς τὸ ἐγγραφὸν τῆς:

«Ὡς γνωστὸν τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι καὶ τῇ περι Αὐτὴν ἀγιωτάτῃ Συνόδῳ τινὲς τῶν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Θεσσαλίᾳ χωρῶν, ὑπαγόμεναι πρότερον τῇ προστασίᾳ καὶ διοικήσει τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Τουρκίας τῇ γενομένῃ ἀπὸ πολλοῦ συμβάσει τῶν δύο Κρατῶν τῆς τε Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας καὶ παρά τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Ἑλλάδος ἐπικυρωθεῖσα παρεχωρήθησαν ἤδη θείᾳ ἐπινεύσει καὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ θεοφρουρήτου Ἑλληνικοῦ Βασιλείου καὶ ἀποτελοῦσι νῦν μετ' αὐτοῦ ἐν ἀδιαίρετον Κράτος ὑπὸ τοῖς σκήπτροις τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'. Οὕτω δὲ πολιτικῶς ἐνωθεῖσαι αἱ χώραι ἐκεῖναι πρέπον καὶ ἀναγκαῖον ἐστίν, ἵνα καὶ ἐκκλησιαστικῶς χειραφετηθεῖσαι ἀπὸ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐνωθῶσι μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπαχθῶσι τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τῆς Ἱ. Συνόδου αὐτῆς. Ἄλλ' ἐπειδὴ πρὸς τοῦτο κατὰ τὰ ἀνέκαθεν παρά τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ παραδεδεγμένα, ἀπαιτεῖται ἡ συνευδοκία καὶ συναίνεσις τοῦ Οἰκουμἐνικοῦ Πατριαρχείου, εἰς οὗ τὴν κανονικὴν δικαιοδοσίαν διατελοῦσιν οὐσαί αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος χώραι, ἡ Ἱ. Σύνοδος ἀποτεινομένη κατὰ τὰς κανονικὰς διατάξεις πρὸς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα καὶ τὴν περι Αὐτὴν Ἱερωτάτην Σύνοδον, παρακαλεῖ θερμῶς ὅπως, συνευδοκήσαντες, κατανεύσητε, ἵνα τὰ τῆς Ἐκκλησίας τῶν πολιτικῶς ἐνωθεισῶν τῇ Ἑλλάδι χωρῶν χειραφετηθέντα παραχωρηθῶσιν ἀπὸ τῆς πνευματικῆς δικαιοδοσίας τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον καὶ ἀποτελέσωσι τοῦ λοιποῦ μέρος ἀδιάσπαστον καὶ ἀχώριστον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας...»

Πράγματι τὸ Οἰκουμἐνικὸν Πατριαρχεῖον, ὑπὸ ἐθναρχικοῦ πνεύματος διαπνεόμενον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ συμφέρον

τῶν ἐν λόγῳ περιοχῶν ἀποβλέπον πατρικῶς, υἱοθέτησεν ὀλοψύχως τὴν αἴτησιν καὶ ἀπεφάσισεν ὅπως:

«...αἱ ἐν ταῖς εἰρημέναις χώραις, δηλ. Θεσσαλία καὶ Ἠπειρῷ κείμεναι, τῇ καθ' ἡμᾶς δὲ Ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίᾳ μέχρι τοῦ νῦν κανονικῶς ὑπαγόμεναι Μητροπολιτικαὶ καὶ Ἐπισκοπικαὶ παροικίαι Λαρίσης, Ἄρτης, Δημητριάδος, Φαναριοφασάλων, Τρίκκης, Σταγῶν, Θαυμακοῦ, Γαρδικίου καὶ Πλαταμῶνος, ἐτι δὲ καὶ τρία χωρία τῆς Ἱ. μητροπόλεως Ἰωαννίνων ἐκ τῶν τμημάτων Τζουμέρκων καὶ Μαλακασίου διὰ τὴν μετὰ τοῦ θεοσώστου Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἄρτι συντελεσθεῖσαν πολιτικὴν αὐτῶν ἔνωσιν, ἀπολυθῶσι μὲν τῆς κανονικῆς πρὸς αὐτὴν ὑποταγῆς καὶ ἀναφορᾶς, ἐκχωρηθῶσι δὲ τῇ ἀγιωτάτῃ Αὐτοκεφάλῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ αἱ ἐν αὐταῖς ἱεραὶ Πατριαρχικαὶ καὶ Σταυροπηγιακαὶ Μοναί...»

Τοιοιούτῳ ὅλα τὰ Θεσσαλικά διαμερίσματα—ἐκτὸς τῆς περιφέρειᾶς Ἐλασσόνος—ἀπέκτησαν πλήρη ἐκκλησιαστικὴν καὶ διοικητικὴν ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν ὑπόλοιπον ἐλευθέραν πατρίδα. Ἡ διαμορφωθείσα ἀκόλουθως ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Θεσσαλίαν, ἔχει ὡς ἐξῆς:

Πρὸ τῆς ἐνώσεως ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Λαρίσης εἶχεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς τὰς ἐπισκοπᾶς: Τρίκκης, Σταγῶν, Θαυμακοῦ καὶ Γαρδικίου, ἐπεκτεινομένη ἐδαφικῶς εἰς τὰς ἐπαρχίας Λαρίσης, Τυρνάβου, Καρδίτσης, Ἄλμυροῦ καὶ ἐπὶ τμήματος τῆς Ἁγιάς καὶ τοῦ νομοῦ Ἄρτης. Μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀπεσπάρθησαν αἱ ἐπισκοπαὶ αὐταί, ἀποτελέσασαι ἀνεξαρτήτους ἐκκλησιαστικὰς παροικίας.

*

Ἡ Μητρόπολις Λαρίσης περιορίσθη εἰς τὴν ἐπαρχίαν Λαρίσης, Τυρνάβου καὶ Πλαταμῶνος. Ἡ τελευταία ἀπετέλει ἰδιαιτέραν Ἐπισκοπὴν πρὸ τῆς ἐνώ-

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΦΟΥΡΤΟΥΝΙΑΔΗΣ
Μητροπολίτης Δημητριάδος

ΑΡΣΕΝΙΟΣ ΑΦΕΝΤΟΥΛΑΣ
Μητροπολίτης Λαρίσης-Πλαταμῶνος

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΚΟΥΚΟΥΛΑΡΗΣ
Ἄρχιεπίσκοπος Τρίκκης

ΜΕΛΕΤΙΟΣ Ο Β'
Ἐπίσκοπος Τρίκκης

σεως, ὑπήγετο δὲ εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Θεσσαλίας ὑπήχθη μὲν ὡς ἐπισκοπὴ ὑπὸ τὸν Λαρίσης, κατηργήθη δὲ καὶ συνεχω-
νεύθη μετ' αὐτῆς διὰ Βασιλικῆς Διατάγματος τῆς 22^{ης} Ἰα-
νουαρίου 1900. Κατὰ τὴν ἔνωσιν Μητροπολίτης Λαρίσης
ἦτο ὁ ἐκ Κων)πόλεως Νεόφυτος Πετριδης, διατελέσας
προηγουμένως Φαναριοφαρσάλων (1854-1869), καὶ Σερ-
ρῶν (1869-1875). Τὴν ποιμαντορίαν τῆς Μητροπόλεως Λα-
ρίσης ἀνέλαβε τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1875 καὶ συνέχισε
μέχρι τοῦ θανάτου του (Σεπτέμβριος 1896). Τοῦτον διε-
δέχθη ὁ ἐκ Καλύμνου πρῶην Ἱερισσοῦ καὶ πρῶην Πλατα-
μῶνος Ἄμβρόσιος Κασάρας. Τὸ 1914 ἐκλέγεται ὁ πρῶην
Κυθωνιῶν καὶ πρῶην Στρωμνίτης, ἐκ Πλατάνου Μυριο-
φύτου τῆς Θράκης καταγόμενος Ἀρσένιος Ἀφεντούλης,
ποιμάνας τὴν Μητρόπολιν Λαρίσης μέχρι τοῦ θανάτου
του (1934). Τοῦτον διεδέχθη κατὰ τὸ 1935 ὁ Ὑδραῖος Δω-
ρόθεος Κοτταρᾶς, πρῶην Κυθήρων, ὁ ὁποῖος ἀρχιεράτευ-
σε μέχρι τῆς 29^{ης} Μαρτίου 1956, ὅποτε ἐξελέγη Ἀρχιε-
πίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος. Ἀπὸ τῆς 18^{ης}
Μαΐου 1960 ποιμαίνει ταύτην ὁ Ἰάκωβος Σχίζας.

Αἱ μεταβολαί, ποὺ ἐγένοντο ἀπὸ τῆς ἐνώσεως μέχρι σή-
μερον εἰς τὰ ὄρια τῆς Μητροπόλεως Λαρίσης, δύνανται
νὰ συνοψισθοῦν ὡς ἑξῆς:

Διὰ τοῦ ΓΥΛΔ' Νόμου τῆς 26^{ης} Μαΐου 1910 ἀπεσπάσθη
ἐξ αὐτῆς ἡ περιφέρεια Φαρσάλων, ἐπανελθούσα εἰς τὴν δι-
καιοδοσίαν τῆς Μητροπόλεως Φαναρίου καὶ Θεσσαλιώ-
τιδος. Διὰ τῆς αὐτῆς πράξεως ἡ ἐπαρχία Ἀλμυροῦ «ἀπο-
λύεται ἐκκλησιαστικῶς τῆς Ἐπισκοπῆς Δημητριάδος
καὶ ἐπανάρχεται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Λαρίσης Μη-
τροπολίτου». Διὰ τοῦ Νόμου 1482 τῆς 21^{ης} Ἰουλίου 1918
ἀπεσπάσθη πάλιν, προσαρτηθεῖσα εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν
Δημητριάδος, καὶ ἐπανάρχεται ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ
Λαρίσης Μητροπολίτου. Διὰ τοῦ Νόμου 1482 τῆς 21^{ης}

ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ ΘΩΜΑΣ
Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Ἰουλίου 1918 ἀπεσπᾶσθη πάλιν, προσαρτηθεῖσα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Δημητριάδος, ἡ ἐπαρχία Ἄλμυροῦ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν τέως Δήμων Ἄλμυροῦ, Πλατάνου, Ὁθρυος (Γούρας), καὶ τῶν προσφυγικῶν συνοικισμῶν Νέας Ἀγιάλου καὶ Εὐξεινουπόλεως.

Σήμερον ἡ Ἱ. Μητρόπολις Λαρίσης καὶ Πλαταμῶνος ἔχει ἐν τῷ συνόλῳ τῆς 103 ναοὺς, 48 παρεκκλήσια καὶ 4 στρατιωτικοὺς ναοὺς, ἔφημερίους 99, ἱεροκήρυκας 4, λαϊκοὺς ἱεροκήρυκας θεολόγους 2. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς λειτουργεῖ ἡ ἀνδρῶα Μονὴ Κομνηνείου μὲ 6 μοναχοὺς. Λειτουργοῦν ἐπίσης 80 Κατηχητικά Σχολεῖα, ἕνα Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον καὶ 29 Ἐνοριακά, Ἐκκλησιαστικὸν Οἰκοτροφεῖον ἀπόρων μαθητῶν Γυμνασίου, Ἐκκλησιαστικαὶ Κατασκηνώσεις εἰς τὴν Μονὴν Κομνηνείου, συσσίτια ἀπόρων παρηλίκων λειτουργοῦντα εἰς τοὺς ἐν Λαρίσῃ ναοὺς Ταξιαρχῶν, Ἁγίου Κωνσταντίνου, Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, καὶ ἐν Τιρνάβῳ εἰς τὸν ναὸν τῆς Φανερωμένης. Δημοτελεῖς ἑορταὶ πανηγυρίζονται: τὴν 15^{ην} Μαΐου ἡ μνήμη τοῦ Ἁγ. Ἀχιλλίου ἐν Λαρίσῃ τῇ συμμετοχῇ τῶν Δημοτικῶν, Πολιτικῶν, Στρατιωτικῶν κ.λ.π. Ἀρχῶν, καὶ τὴν 30^{ην} Δεκεμβρίου ἡ μνήμη τοῦ ὁσιομάρτυρος Γεδεῶν ἐν Τιρνάβῳ, μετὰ λιτανεύσεως τῆς ἱεραῆς αὐτοῦ κάρας.

*

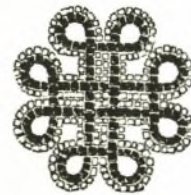
Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Δημητριάδος κατὰ τὴν ἔνωσιν ἐποιμαίνεται ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλιτου Γρηγορίου Φουρτουιάδου μέχρι τοῦ 1907, ἔτους τοῦ θανάτου του. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Γερμανὸς Μαυρομμάτης, ἀρχιερατεύσας μέχρι τοῦ 1935. Διάδοχός του ἀνέλαβεν ὁ ἀπὸ Φωκίδος Ἰωακείμ Ἀλεξόπουλος, παραιτηθεὶς τὸ 1956, ὁπότε καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Δημητριάδος ὁ πρῶην Τριφυλίας Δαμασκηνὸς Χατζόπουλος.

ΙΩΑΚΕΙΜ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ
Μητροπολίτης Δημητριάδος

ΑΝΘΙΜΟΣ ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ
Ἐπίσκοπος Τρίκκης καὶ Σταγῶν

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ
Μητροπολίτης Δημητριάδος

Ι Λ Α Ρ Ι Ω Ν
Μητροπολίτης Φαναριοφερσάλων

Διά του Νόμου ΓΥΛΔ' κατά τὸ 1909 ἡ Ἐπισκοπὴ Δημητριάδος συνεχώνευσε τὴν ἐπαρχίαν Ἀγιάς, τὸν δῆμον Ἀρμενίου, τὸν δῆμον Ἀγχήστου πλὴν τῶν χωρίων Μπέχ-Τουλέρ καὶ Σουφλάρ, τὸν δῆμον Συκουρίου πλὴν τῶν χωρίων Νέχαλη καὶ Χασάμπαλη.

Τὸ 1911 διὰ τοῦ ΓΠΚΑ' Νόμου ὑπήχθησαν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Δημητριάδος οἱ δῆμοι Πτελεατῶν καὶ Ἀμαλιαπόλεως τῆς ἐπαρχίας Ἀλμυροῦ, ἀποσπασθέντες τοῦ Νομοῦ Φθιωτιδοφωκίδος. Τὸ 1918 διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1482 Νόμου οἱ τέως δῆμοι Ἀλμυροῦ, Πλατάνου καὶ Ὁθρυος (Γούρας) ἐπανυπήχθησαν εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἐπισκόπου Δημητριάδος, ἐνὸς παραλλήλως οἱ τέως δῆμοι Ἀγχήστου, Συκουρίου καὶ Ἀρμενίου συνεχωνεύθησαν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Λαρίσης.

Σήμερον ἡ Ι. Μητρόπολις Δημητριάδος ἔχει 131 ναοὺς, 250 παρεκκλήσια, 145 ἑφημερίους, 170 Κατηχητικὰ Σχολεῖα, ἓνα Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον καὶ 70 ἐνοριακὰ, 2 ἀνδρῶας Μονὰς (Ζωοδόχου Πηγῆς Ἄνω Ξενιάς καὶ Φλαμουρίου-Σουρβιάς) 2 γυναικείας (Ἄγ. Γερασίμου Μακρινίτσης καὶ Κοιμήσεως Θεοτόκου Ξενιάς), Γυμνασιακὸν Οἰκοτροφεῖον δι' 100 γυμνασιόπαιδας, ἐκκλησιαστικὰς κατασκηνώσεις διὰ 1000 παιδιὰ εἰς τὴν Μονὴν Ξενιάς καὶ διὰ 500 εἰς τὴν Ἀμαλιάπολιν. Ἐκδίδει μηνιαῖον περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Παῦλος ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν», ὑπὸ τὴν πνευματικὴν τῆς δὲ ἐποπτεῖαν λειτουργεῖ τὸ Ὀρθοσκευτικὸν σωματεῖον «Τρεῖς Ἱεράρχαι» μετὰ τῆς οἰκείας Βιβλιοθήκης. Τὸν θεῖον λόγον κηρύττουν 6 κληρικοὶ ἱεροκήρυκες, 3 βοηθοί, λαϊκοὶ ἱεροκήρυκες Θεολόγοι, καὶ 1 Θεολόγος Κατηχήτρια.

Ἐπίσημοι πανηγύρεις τελοῦνται: τοῦ Ἁγίου Νικολάου (6 Δεκεμβρίου), τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου (21 Μαΐου) καὶ τοπικαί: Ἁγίου Ἀποστόλου τοῦ Νέου ἐν Ἄγ. Λαυ-

ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΣΤΡΟΥΜΠΟΣ
Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΠΛΑΤΗΣ
Μητροπολίτης Φαναριοφερσάλων

ρεντίφ (16 Αύγουστου), Ἁγίου Γερασίμου τοῦ Νέου ἐν Μακρινίτση (15 Σεπτεμβρίου), Ἁγίου Συμεῶν ἐν τῇ Μο- νῇ Φλαμουρίου (19 Ἀπριλίου), Ἁγίου Ἀντωνίου ἐν Ἀ- γιᾷ (1 Σεπτεμβρίου).

*

Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Τρίκκης καὶ Στα- γῶν πρὸ τῆς ἐνώσεως ἀπετέλει δύο ἰδιαίτερας ἐπισκο- πὰς, ἤτοι τὴν Τρίκκης, προαχθεῖσαν εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1885, καὶ τὴν τῶν Σταγῶν, συγχωνευ- θεῖσαν διὰ τοῦ ΒΧΔ' Νόμου μετὰ τὴν προηγουμένην, ὥ- στε νὰ ἀποτελέσουν μίαν ἐνιαίαν ἐφεξῆς Μητρόπολιν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνώσεως ἐποίμην τὴν ἐπισκοπὴν Τρίκκης ὁ Μελέτιος, πρῶν Σελευκείας, μετατεθεὶς εἰς Τρίκκην τὴν 21^{ην} Φεβρουαρίου 1876 καὶ ἀρχιερατεύσας εὐδοκίμως μέχρι τοῦ θανάτου του (13 Φεβρουαρίου 1887). Ἡ πλήρωσις τῆς ἑδρας ἐγένετο τὴν 5^{ην} Ὀκτωβρίου 1894, ψηφισθέντος τοῦ Προκοπίου Κουκουλάρη, ὁ ὁποῖος καὶ ἀρχιεράτευσε μέχρι τοῦ θανάτου του (3 Ὀκτωβρίου 1904). Τοῦτον διεδέχθη τὴν 21^{ην} Ἰουνίου 1907 ὁ ἐκ Θουρίας τῆς Μεσσηνίας καταγόμενος Ἄνθιμος Παντελάκης, διοική- σας μέχρι τοῦ θανάτου του (6 Αύγουστου 1914). Ἐν συνε- χείᾳ ἐψηφίσθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ ἐκ Πρεμετῆς κατα- γόμενος Πολύκαρπος Θωμᾶ ποιμάνας μέχρι τοῦ 1914. Τοῦτον διεδέχθη ὁ ἐκ Κεφαλληνίας πρῶν Παροναξίας Χερουβεῖμ Ἄννινος, θανὼν τὸ 1950. Ἠκολούθησεν ἡ ποιμαντορία τοῦ Δωροθέου Νάσκαρη, πρῶν Παραμυθίας, διαρκέσασα μέχρι τοῦ θανάτου του (1958). Ἐκτοτε ἀρχιε- ρατεύει ὁ πρῶν Λήμνου Διονύσιος Χαραλάμπους.

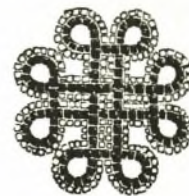
Σήμερον ἡ Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν ἔχει 181 ναοὺς, 174 ἑφημερίους, 299 παρεκκλήσια, 6 ἀνώτερα κα- τηχητικὰ σχολεῖα, 17 μέσα, 144 κατώτερα καὶ 10 ἐργαζο-

μένων, 1 Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμεῖον καὶ 12 ἐνοριακὰ. Ἐν λειτουργίᾳ εὐρίσκονται αἱ ἐξῆς Μοναί. Ἄνδρῶν: Κοιμήσεως Θεοτόκου Σταγιαδῶν, Ἁγίας Τριάδος Μετε- ὠρων, Μεταμορφώσεως Μετεῶρων, Ἁγίων Πάντων (Βαρ- λαάμ) Μετεῶρων, Κοιμήσεως Θεοτόκου Γκούρας, Ἁγίου Βησσαρίωνος Δουσίκου, Ἁγίου Νικολάου (Ἀναπαυσᾶ) Μετεῶρων. Τὸ σύνολον τῶν εἰς αὐτὰς μοναζόντων ἀνέρ- χεται εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 45. Γυναικεῖαι: Κοιμήσεως Θεο- τόκου Βιτουμᾶ, Ρουσάνου Μετεῶρων καὶ Ἁγ. Στεφάνου Μετεῶρων. Αἱ μονάζουσαι εἰς τὰς Μονὰς αὐτὰς εἶναι 21. Λειτουργεῖ ἐπίσης εἰς Μεγάλα Καλύβια τὸ Γηροκομεῖον «Ἅγιος Νικόλαος», τὸ Μαθητικὸν Οἰκοτροφεῖον Ἀρρέ- νων «Ἅγιοι Ἀνάργυροι», τὸ Καστρακίδειον Μαθητικὸν Οἰκοτροφεῖον Θηλέων, Σχολὴ Χειροτεχνίας εἰς τὴν Μο- νὴν Βιτουμᾶ, Μαθητικὰ συσσίτια καὶ Παιδικαὶ Κατασκην- ώσεις τῆς Ἱ. Μητροπόλεως. Ἐπὶ τὴν ἐποπτεῖαν ἐπίσης τοῦ Μητροπολίτου λειτουργοῦν τὰ Ἰδρύματα: Ἐθνικὸς Παιδικὸς Σταθμὸς, Κληροδότημα Μπίσμπα, Ταμεῖον Ἀλ- ληλοβοηθείας Κλήρου Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ Κληρο- δότημα Πολυκαρπίου Σχολαρείου Γυμνασίου. Τοπικοὶ ἅγιοι ἐορτάζονται: Ἅγιος Νικόλαος Νεομάρτυς ὁ ἐκ Με- τσόβου (17 Μαΐου) καὶ Ἅγιος Βησσαρίων (15 Σεπτεμ- βρίου).

Κατὰ τὴν ἔνωσιν ὑφίστατο ἡ Μητρόπολις Φα- ναριοφαρσάλων μετὰ ἀρχιερέα τὸν Ἰλαρίωνα, πρῶν Λεύκης, πρῶν Ξάνθης, πρῶν Καστορίας, διορισθέντα εἰς τὴν Φαναριοφαρσάλων τὴν 30^{ην} Ἀπριλίου 1880, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του (12 Δε- κεμβρίου 1890). Διὰ τοῦ Νόμου ΒΧΔ' ἡ Μητρόπολις Φαναριοφαρσάλων ὑπεβιβάσθη εἰς ἐπισκοπὴν, συγχω- νευθεῖσης τῆς περιφερείας Φαρσάλων εἰς τὴν Ἀρχιεπι-

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΗΣ
Μητροπολίτης Ἐλασσῶνος

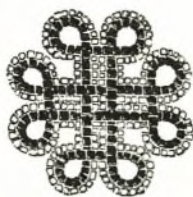

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ
Μητροπολίτης Ἐλασσῶνος

Ο ΕΞ ΑΓΙΟΥ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΥ ΑΓΙΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Ο ΝΕΟΣ

Ὡς τῶν ἀθλοφόρων συνόμιλον καὶ τῶν εὐσεβῶν ἀγαλλίαμα συνελθόντες ἐν πίστει τιμῶμεν σε Ἄποστολε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ αἰτούμενοι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος. – (Ἄπολυτικίον).

Ο ΕΚ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΥΡΙΧΟΒΟΥ ΑΓΙΟΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ

Τῶν Λαρισαίων τὰ πλήθη σκίρτα καὶ χόρευε· Δαμιανὸς γὰρ ὄντως νῦν ὑμῖν φύλαξ ὄφθη, γενναίως μαρτυρήσας, ὃς τοῦ ἐχθροῦ τὰς μηχανὰς ἐτροπώσατο καὶ τοὺς ἀθέους κατέβαλεν ἀνδρικῶς ἀπελέγξας τούτους ἄφρονας. – (Στιχηρὸν προσόμοιον).

σκοπὴν Λαρίσης, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου ἐξεχωρήθησαν ὡς ἀντιστάθμισμα εἰς αὐτὴν τμήματα τῶν καταργηθεισῶν Ἐπισκοπῶν Θαυμακοῦ καὶ Γαρδικίου. «Ἐπισκοπὴ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναρίου» προσωνομήθη διὰ Συνοδικῆς ἀποφάσεως τῆς 15^{ης} Δεκεμβρίου 1899, ἐνῶ «Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφαρσάλων» τὸ 1926.

Τὴν 9^{ην} Ἰουλίου 1901 ἀνέλαβε τὴν διαποίμανσιν τῆς ἐπαρχίας ὁ ἐκ Κυριακίου Λεβαδείας καταγόμενος Εὐθύμιος Πλατῆς, παραιτηθεὶς τὴν 2^{αν} Ἰανουαρίου 1924. Τὴν 9^{ην} Μαρτίου 1910 ὁ Νόμος ΓΥΛΔ' ἐπανεφέρε τὴν ἐπαρχίαν Φαρσάλων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Μητροπολίτου Φαναρίου καὶ Θεσσαλιώτιδος. Τὴν 23^{ην} Μαΐου 1924 ἐπανυπήχθη ἡ περιφέρεια Φαρσάλων εἰς τὸν τῆς Λαρίσης, ἀνεστάλη ὁμοῦ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀποφάσεως, διότι ἐν τῷ μεταξύ τὸν χηρεύοντα θρόνον κατέλαβε τὴν 1^{ην} Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ ἐκ Καλαμῶν καταγόμενος Ἰεζεκιὴλ Στροῦμπος Βελανιδιώτης, ποιμάνας μετὰ ζήλου μέχρι τοῦ 1942. Τοῦτον διεδέχθη τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ μέχρι τοῦ νῦν ἀρχιερατεύων καὶ ἐκ Καλαμῶν καταγόμενος Κύριλλος Καρμπαλιώτης.

Σήμερον κηρύττουν τὸν Θεῖον λόγον εἰς τὴν περιοχὴν

1 ἀρχιμανδρίτης και 3 βοηθοί γυμνασιακοί Καθηγηταί Θεολόγοι. Λειτουργεῖ ἐπίσης 1 Γενικὸν Φιλόπτωχον Ταμείον, Γηροκομείον, Ὁρφανοτροφεῖον Θηλέων, Οἰκοτροφεῖον, αἰθουσα Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰς Φάρσαλα, Σοφάδες, Μουζάκιον, Παλαμᾶ, Ἄγναντερόν, Ἰτέαν, Κανάλια, καὶ Ἀδελφότης Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων εἰς Φάρσαλα. Τοπικαὶ πανηγύρεις τελοῦνται αἱ ἐξῆς: Κυριακὴ τῶν Μυροφόρων, τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Σεραφεῖμ ἐν Καρδίτση (4 Δεκεμβρίου), τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἐν Φαρσάλοις, τῶν Ἁγίων Θεοδώρων ἐν Μουζακίῳ.

*

Ἀπὸ τοῦ 1912 προσετέθη εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἡ Μητροπολις Ἑλασσῶνος, κατόπιν τοῦ νικηφόρου Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου. Μητροπολίτης τότε ἦτο ὁ ἐκ Τριγλείας τῆς Μ. Ἀσίας Νεόφυτος Εὐαγγελίδης, ποιμένας μέχρι τοῦ 1916. Κατὰ τὰ ἔτη 1918-1919 ἀρχιερατεύσεν ὁ Γεννάδιος· τὰ ἔτη 1920-1922 ὁ μητροπολίτης Γρεβενῶν Αἰμιλιανὸς Δάγκολας· τὸ 1922-1924 ὁ Ἄρδαμερίου Ἰωακείμ· τὸ 1924-1925 ὁ Εἰρηναῖος· τὰ ἔτη 1925-

Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΝΤΟΥΣΙΚΟΥ ΑΓΙΟΣ ΒΗΣΣΑΡΙΩΝ

Τῆς Πύλης τὸ βλάστημα, τῆς Θεσσαλίας φωστήρ, τῆς Τρίκκης, τὸ σέμνωμα καὶ τῶν Θαυμάτων Πηγὴ, ἐδείχθη Τρισόλβιε πᾶσαν δοκιμασίαν ἐν Χριστῷ ὑπομείνας δόξη ἠγλαΐσμενος σὺν ἀγγέλοις ἀγάλλη. Ἅγιε Βησσαρίων Πανάριστε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. – (Ἀπολυτίκιον)

Ο ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ ΤΡΙΚΚΗΣ ΑΓΙΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΣ

Ὁρθοδοξίας ὁ Φωστήρ, Ἐκκλησίας τὸ στήριγμα καὶ διδάσκαλε, Ἱεραρχῶν ἢ Καλλονῆ, τῶν θεολόγων ὑπέρμαχος ἀπροσμάχητος, Οἰκουμένιε Θαματοουργέ, Τρίκκης τὸ καύχημα, κήρυξ τῆς πίστεως, ἰκέτευε διὰ παντός σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν. – (Ἀπολυτίκιον)

Ο ΕΚ ΓΟΛΙΤΣΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ ΑΓΙΟΣ ΑΚΑΚΙΟΣ

Τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου λαβὼν ἐπ' ὤμων σου καὶ Αὐτῆς μέχρι τέλους κατηκολούθησας, καταφρονήσας ἐπιγείων τὴν ἀπόλαυσιν, πόθῳ τρωθεὶς τοῦ τὴν ψυχὴν ἐκ νεότητος σοφέ, ἀσκήσας καλῶς ἐν ταῦθα. Ἄκάκιε Θεοφόρε, ταῖς πρὸς Θεὸν σου νῦν πρεσβείαις ἡμᾶς συντήρησον. (Ἀπολυτικίον)

1955 ὁ ἐκ Τσεσμέ τῆς Μ. Ἀσίας Καλλίνικος Λαμπρινίδης καὶ ἀπὸ τῆς 4^{ης} Μαρτίου 1956 ὁ ἐξ Ἄλατσάτων τῆς Μ. Ἀσίας, καταγόμενος Ἰάκωβος Μακρυγιάννης.

Σήμερα εἰς τὴν ἐν λόγῳ Μητρόπολιν λειτουργοῦν 53 ναοὶ καὶ 78 παρεκκλήσια, 2 Γενικὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα καὶ 7 ἐνοριακὰ, 149 κατηχητικὰ σχολεῖα. Οἱ ἐφημέριοι ἀνέρχονται εἰς τοὺς 51, οἱ μοναχοὶ 21, τὸν δὲ θεῖον λόγον κηρύττουν 2 ἱεροκέρυκες. Λειτουργοῦν ἐπίσης: Μαθητικὸν Οἰκοτροφεῖον εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Ὀλυμπιωτίσης, Κέντρον Νεότητος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, Ἀδελφότης Κυριῶν καὶ Νεανίδων «Ἡ Ἁγία Παρασκευὴ» καὶ Ἐκκλησιαστικαὶ Κατασκευάσεις Ἀρρένων εἰς τὴν Μονὴν Σπαρμοῦ, καὶ Θηλέων εἰς τὴν Μονὴν Ἁγίας Τριάδος Λιβαδίου. Μεγαλοπρεπὴς ἑορτὴ τελεῖται ἡ τῶν Ἐλευθερίων τῆς Ἐλασσόνας (6 Ὀκτωβρίου).

*

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Θεσσαλίας, μεσαιωνικὴ, νεωτέρα καὶ νεωτάτη παρουσιάζει πολὺ ἐνδιαφέρον. Αἱ ἀναστατώσεις ἐν τούτοις, πού ἐγιναν εἰς τὸν χώρον τῆς κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, κατὰ τοὺς ὀψίμους χρόνους τοῦ Βυζαντίου καὶ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, ἠφάνισαν τὰς πηγὰς ἢ τὰς ἄλλας ἐμμέσους ἱστορικὰς μαρτυρίας, ὥστε καταστάσεις καὶ γεγονότα νὰ παρουσιάζωνται συγκεχυμένα. Ἐν τούτοις εὐρέθησαν μετὰ τὴν ἔνωσιν πολλοὶ ἐρευνηταὶ Θεσσαλοὶ ἢ μὴ, ἐπιστήμονες ἢ ἐρασιτέχναι, οἱ ὅποιοι ἠσχολήθησαν μὲ θέματα τῆς θεσσαλικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, προωθήσαντες σημαντικῶς τὴν ἐ-

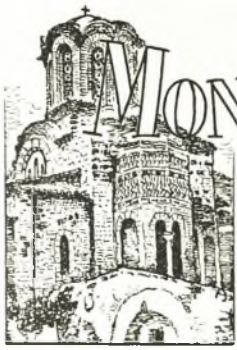
ρευναν, ὥστε νὰ δυνάμεθα σήμερον μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπωμεν, ὅτι αὐτὴ ἐθεμελιώθη ἤδη ἐπὶ ἀσφαλῶν δεδομένων. Καρπὸς τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν εἶναι ἡ σύνταξις Ἐπισκοπικῶν Καταλόγων, ἡ δημοσίευσις καὶ ὁ σχολιασμὸς χρυσοβούλλων, μολυβδοβούλλων, σιγιλλίων καὶ ποικίλων ἐκκλησιαστικῶν ἐγγράφων, ἱστορία ἐπὶ μέρους Θεσσαλικῶν ἐπισκοπῶν, ἐντοπισμὸς καὶ καθορισμὸς τῶν ὀρίων τῶν. Τὰ «Θεσσαλικά χρονικά» θὰ ἠδύναντο νὰ μνημονεύσουν ὀνόματα ἀξίων ἐρευνητῶν, ὅπως οἱ: Ν. Α. Βέης, Ν. Γιαννόπουλος, Ζ. Ἐσφιγμενίτης, Πλαταμῶνος Ἀμβρόσιος, Ν. Σταυρίδης, Σπ. Λάμπρος, Κ. Δουβουνιώτης, Ἄνδρ. Τριανταφύλλου, Β. Μυστακίδης, Σπ. Ζέγκος, Χρυσ. Μπούας, Παραμυθίας Ἀθηναγόρας, Σάρδεων Γερμανός, Θεσσαλιώτιδος Ἰεζεκιήλ, Στέφ. Παπαδημητρίου, Τρίκκης Πολύκαρπος, Λήμνου Βασίλειος Ἀτέσης, Πάνος Βασιλείου, Γ.Δ.Α. Χατζηκώστας κ.ἄ.

Τῶν Ἀγράφων τὸν γόνον, Φαναρίου τὸν πρόεδρον τῆς Μονῆς Κορώνης τὸ κλέος. Σεραφεῖμ εὐφημήσωμεν. Ἀθλήσας γὰρ λαμπρῶς ὑπὲρ Χριστοῦ, θαυμάτων ἐπομβρίζει δωρεάς, καὶ λυτροῦται νοσημάτων φθοροποιῶν τοὺς πίστει ἀνακράζοντας. Δόξα τῷ δεδωκότι σοὶ ἰσχύν, δόξα τῷ σὲ θαυμαστώσαντι, δόξα τῷ ἐνεργοῦντι διὰ σοῦ πάσιν ἰάματα. (Ἀπολυτικίον)

Ο ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ ΑΓΙΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΛΟΓΙΑ

Ἡ Χριστιανικὴ Θεσσαλία ἦτο πάντοτε πλουσία εἰς κέντρα λατρείας καὶ μοναστικά ἐνδαιτήματα, ὀρισμένα δὲ τούτων, λόγῳ τῆς σπουδαιότητός των, κατέστησαν ἐπιστη-

μονικὸν ἀντικείμενον καὶ ξένων ἐρευνητῶν. Τὸ πλῆθος, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πνευματικότης τῶν μοναστηρίων τούτων, ἀποδεικνύει πόσον βαθύς ἦτο ὁ θρησκευτισμὸς τῶν Θεσσαλῶν κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας τῆς ἱστορίας. Μετὰ τὴν ἔνωσιν χορεία ὅλη ἐρευνητῶν ἡσχολήθη μὲ τὴν Χριστιανικὴν Θεσσαλίαν, πλείσται δὲ ὅσαι μονογραφίαι, μελετήματα καὶ ἄρθρα εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὰς κυριωτέρας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας. Τοιοῦτοτρόπως ἡ θεσσαλικὴ μοναστηριολογία ἀπετέλεσε πεδῖον ἐρένης καὶ ἀναδιφήσεων μὲ λαμπρὰς ἐπιστημονικὰς ἐπιτεύξεις. Εἰς χιλιάδας σελίδων ἀνέρχονται τὰ σχετικὰ δημοσιεύματα. Ἐπιγραφαὶ κτιτορικαί, κτητορικαὶ καὶ ἀναθηματικαὶ ἀντεγράφησαν, ἡρμηνεύθησαν καὶ ποικιλοτρόπως ἐσχολιάσθησαν· κτηματολόγια μονῶν ἡρηνήθησαν καὶ καθωρίσθησαν αἱ μοναστηριακαὶ κτήσεις καὶ ἡ ἔκτασις τῆς κυριότητος· ἐμελετήθησαν κώδικες καὶ ἀρχεῖα διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν ἡγουμενικῶν καὶ μοναστικῶν φυσιογνωμιῶν· ἀντεγράφησαν, ἐδημοσιεύθησαν καὶ ὑπεμνηματίσθησαν σιγίλλια καὶ ἀρχεϊκά ἐγγραφα, πὺ διαφωτίζουν ἢ συμπληρῶνουν τὴν ἱστορίαν τῶν μονῶν καὶ τῆς περιοχῆς των· ἀντεγράφησαν ἐνθυμήσεις καὶ χρονικά πολύτιμα διὰ τὴν θεσσαλικὴν γενικώτερον ἱστορίαν.

Ἄλλὰ καὶ σεμνὴν χορείαν ἁγίων, νεομαρτύρων καὶ ὁσιομαρτύρων ἐξήνηθησαν ἡ θεσσαλικὴ γῆ κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἰδιαίτερος δὲ κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν, ὅταν ἡ Ὀθωμανικὴ μισαλλοδοξία εὐρίσκετο εἰς τὴν κορύφωσίν της. Ἀχίλλιος, Οἰκου-

ΤΡΙΚΑΛΑ: Η ΙΕΡΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΝΤΟΥΣΙΚΟΥ

ΑΓΙΟΣ ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ: Η Ι. ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΑΓ. ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΥ

ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ: Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΡΟΥΣΑΝΟΥ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ

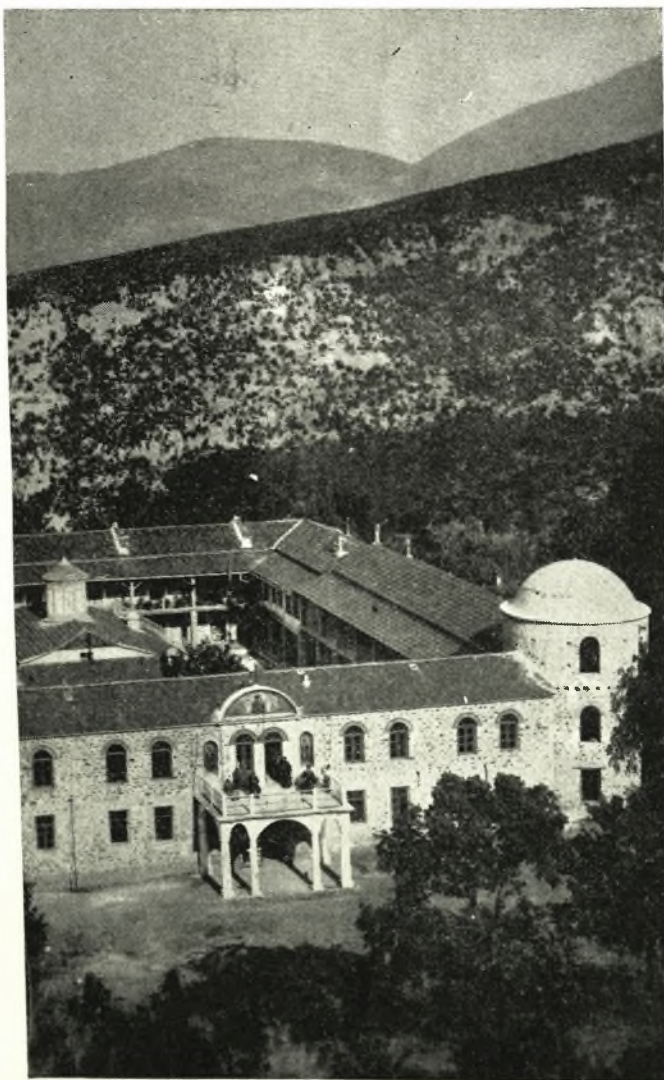
ΒΡΑΓΓΙΑΝΑ: ΜΟΝΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

ΕΛΛΑΣΣΩΝ: Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΩΤΙΣΣΗΣ

ΑΛΜΥΡΟΣ: Η ΙΕΡΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΗ ΞΕΝΙΑΣ

μένιος, Σεραφεΐμ, Ἄθανάσιος Μετεωρίτης, Δαμιανός Ἀπόστολος, Τριαντάφυλλος, Διονύσιος, Γεδεών, Νικόλαος, Γεράσιμος, Συμεών, Ἀκακίου, εἶναι θαυμάσια μορφαι τοῦ ὀρθοδόξου ἑορτολογίου, ἄκρας δὲ ἐνδιαφέρουσαι καὶ αἱ συναφεῖς πρὸς αὐτοὺς ἀγιολογικαὶ μελέται. Ἐκ μέρους τῶν Θεσσαλῶν θεωρεῖται χρεωστικὴ μνεία τιμῆς ἢ ἀναγραφὴ τῆς πληθῆος τῶν ἐπιστημόνων, ποὺ ἠσχολήθησαν μὲ μοναστηριολογικὰς καὶ ἀγιολογικὰς ἀναδιφῆσεις, ὅπως οἱ: Ζ. Ἐσφιγμενίτης, Ν. Α. Βέης, Ν. Γιαννόπουλος, Σπ. Λάμπρος, Ἄ. Ὀρλάνδος, Γ. Σωτηρίου, Δ. Πασχάλης, Ι. Κ. Βογιατζίδης, Ἄδ. Ἀδαμαντίου, Ι. Πα-

ΔΗΜΗΤΡ. ΛΑΜΠΙΚΗΣ

ΑΔΑΜ. ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

ΡΕΝΤΙΝΑ: Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΒΟΥΝΕΖΙ: Η ΓΡΑΦΙΚΗ ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

παδόπουλος, Μ. Λάσκαρης, Θεσσαλονίκης Γεννάδιος, Χ. Καλοκαιρινός, Ζ. Κυρτσώνης, Θεσσαλιώτιδος Ίεζεκιήλ, Δ. Τσοποτός, Ρ. Καμηλάρης, Μυρτώ Καμηλάρη, Άπ. Γ. Κωνσταντινίδης, Άλ. Χατζηγάκης, Τιτίκα Παπαζαφείρη, Τρίκης Διονύσιος, Β. Παπασωτηρίου, F. Dölger, D. M. Nicol, Βαγγ. Σκουβαράς, Γ. Παπαγεωργίου-Έράλδου, Λαρίσης Δωρόθεος, Έφραϊμ Καραγιάννης, Σ. Βαμβάκος, Δημ. Στωϊκός, F. Diekamp, S. Petrides, Λεοντουπόλεως Σωφρόνιος, Παραμυθίας Άθηνάγορας, Κ. Ι. Δυοβουνιώτης, Σ. Νανάκος, Μ. Δάλλας, Δ. Λαμπίκης, Τρίκης και Σταγών Διονύσιος κ.ά.

ΚΑΡΑΪΤΣΑ: Η ΙΕΡΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΗ ΚΟΡΩΝΗΣ

ΧΡ. ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΣ

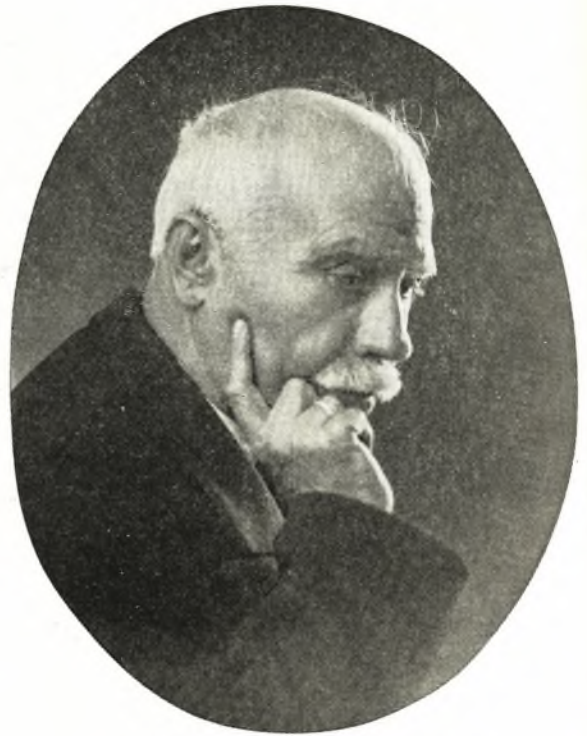
ΚΩΝΣΤ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἄμεσως μετὰ τὴν ἔνωσιν ἡ Θεσσαλία προσείλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀρχαιολόγων, αἱ ἐργασίαι δὲ καὶ ἔρευνοι ποῦ ἔγιναν ἔκτοτε εἰς αὐτὴν εἶναι πολλαί, συστηματικαὶ καὶ ἀγλαόκαρποι. Καὶ πρὸ τῆς ἐνώσεως ἀκόμη ξένοι καὶ Ἕλληνες ἀρχαιολόγησαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Τὰ ὀνόματα κυρίως τῶν περιηγητῶν Rouqueville, Hezey, Mezières, ἀλλὰ καὶ τῶν Θεσσαλῶν Ρήγα Βελεστινῆ, Ἀνθίμου Γαζῆ, τῶν Δημητριάδων Δανιὴλ Φιλιππίδης καὶ Γρηγορίου Κωνσταντᾶ, τοῦ Λεονάρδου καὶ τοῦ Νικολάου Μάγνητος, εἶχον δημιουργήσει ἕνα εὐνοϊκὸν κλίμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατέστη δυνατόν νὰ εὐδοθη καὶ νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα. Ὁ πορταρῆτης ἰατρός Ν. Γεωργιάδης μὲ τὸ ὄνομαστὸν βιβλίον του «Θεσσαλία» πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἔνωσιν ἀσχοληθεὶς σοβαρῶς μὲ τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς Θεσσαλίας. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἔργον του εἶναι εἰς πολλὰ τοῦ σημεῖα μετάφρασις σχεδὸν σελίδων ξένων πρὸ αὐτοῦ ἀρχαιολογισάντων, ἐξαντλούμενον κυρίως εἰς τοπογραφικὰς ταυτίσεις ἢ ἐξακριβώσεις, εἶναι ἐν τούτοις πολυτιμότερον, ἀποτελεῖ προσπάθειαν ἐν πολλοῖς ἐπιτυχῇ ἐνιαίᾳ θεωρήσεως τοῦ θεσσαλικοῦ χώρου ἐξ ἐπόψεως γεωγραφικῆς καὶ ἱστορικῆς, μεταφρασθὲν δὲ καὶ εἰς ξένας γλώσσας ἔφερε τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος. Ἡ συστηματικὴ καὶ ἐπὶ ἀνασκαφικῶν δεδομένων ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα ἀρχίζει μὲ τὸν ὄνομαστὸν Ἕλληνα Χρῆστον Τσουνταν κατὰ τὸ 1900. Ἐκτοτε πληθὺς ὄλη ἐπιστημόνων ἀνεκάλυψε πάμπολλα εὐρήματα, ἠξιολόγησε τὰ ἤδη ἐγνωσμένα καὶ ἔθεσε νέα προβλήματα τῆς ἀρχαιογνωσίας.

Χιλιάδες ἐπιγραφικὰ μνημεῖα ἄρτια ἢ κολοβά περισυλλέγησαν, ἐταξινομήθησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν, δεκά-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

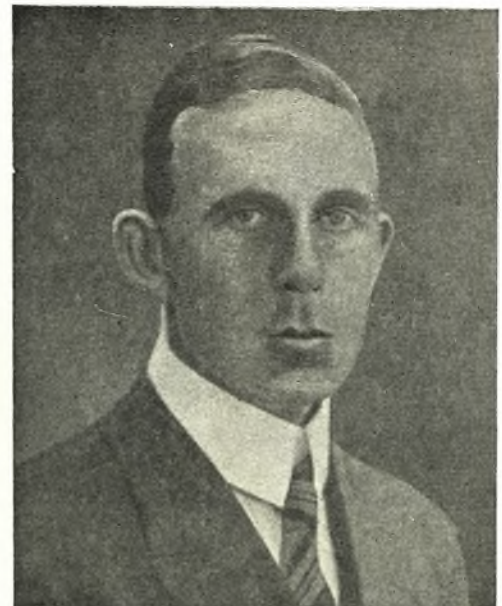
δες γεωγραφικῶν σημείων, ἀμφισβητουμένων πόλεων καὶ πολισμάτων ἐταυτίστησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀσφαλῶς, γραπτὰ στήλαι, ἀγάλματα, εἰδώλια, νομίσματα, κτερίσματα ποικίλα, λείψανα τειχῶν, ἀκροπόλεων, κτισμάτων παντοίων, ψηφιδωτὰ δάπεδα, λιμενικαὶ ἐγκαταστάσεις, ἀνάκτορα, βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια ἤλθον εἰς

ERNEST MAYER

ALFRED HEIDER

OTTO KERN

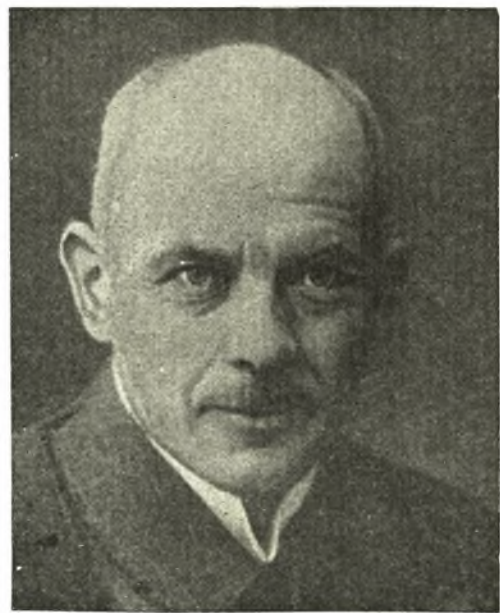
φως διά τῶν ἐναπολειφθέντων μικρῶν ἢ μεγάλων λειψάνων των, στρωματογραφικαί ἐργασίαι μεγάλης ἐκτάσεως καί σημασίας ἐγένοντο καθ' ὅλην τήν διαρρέυσαν ὀγδοηκονταετίαν, ἰδρύθησαν Μουσεῖα εἰς Βόλον, Λάρισαν, Ν. Ἀγχιάλον, Ἐλασσόνα, Ἄλμυρόν, Τρίκαλα, ἰδρύθησαν φιλόρχειοι ἑταιρεῖαι, ἐταξινομήθησαν συλ-

FRANZ BABINGER

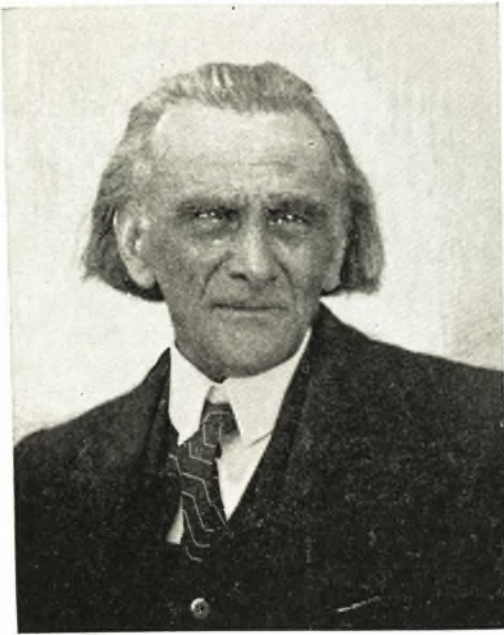

FRIEDRICH STÄHLIN

λογαί καί ἐγιναν προσιτά εἰς τοὺς ἐπιστήμονας, ἧ καί τοὺς ἀρχαιοφίλους ἀπλῶς, χιλιάδες ἐκθεμάτων.

Τὰ σπουδαιότερα θεσσαλικά σημεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀρχαιολογική σκαπάνη ἐθαυματούργησεν καί ἡ ἀρχαιολογική σκέψις ἔθεσε καί ἔλυσε κατὰ τρόπον λαμπρὸν τὰ προβλήματα τῆς εἶναι: αἱ Παγασαί, ἡ Δημητριάς, ἡ Νηλεΐα, αἱ Φεραί, τὰ Φάρσαλα, τὸ Ὀτζάκι-Μαγούλα, τὸ Διμήνι, τὸ Σέσκλον, ἡ Ἄργισσα, ἡ Πύρασος, αἱ Φθιώτιδες Θῆβαι, ἡ Κρανῶν, οἱ Γόννοι, τὸ Κουτσόχερον, ἡ Σουφλι-Μαγούλα, τὸ Πτελεόν, τὸ Ἀρμένιον, ἡ Τρίκκη καί τὸ Ἀσκληπιεῖον τῆς, ἡ Φίλια κ.ἄ. Μὲ τήν συστηματικὴν αὐτὴν ἐρευναν, διενεργουμένην ἀπὸ δοκίμους ἐπιστήμονας ἡ Θεσσαλία ἀπέδειχθη ὅτι εἶναι μία ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας κοιτίδας τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί χῶρος μοναδικῆς σημασίας διὰ τὰς προϊστορικές σπουδὰς. Βεβαιούται ἡ ὑπαρξίς ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔζησαν πρὸ 100.000 ἐτῶν, ἀνεκαλύφθησαν παλαιολιθικοὶ καί νεολιθικοὶ οἰκισμοί, πρωτογεωμετρικαί, προκεραμικαί, πρωτοχαλκαί καί μεταχαλκαί φάσεις τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, μυκηναϊκά, γεωμετρικά, κλασσικά, ἑλληνιστικά, ρωμαϊκά, βυζαντινά, καί μεταβυζαντινά λείψανα καί μνημεῖα. Τὴν σπουδαιότητα τῆς Θεσσαλίας ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας ἐπιμαρτυρεῖ ὁ μακροσκελὴς κατάλογος τῶν ἐρευνητῶν, ὅπως οἱ: Ζ. Ἐσφιγμενίτης, Β. Στάης, Χρ. Τσουντας, Δ. Μυλωνᾶς, Ἀπ. Ἀρβανιτόπουλος, Θ. Ἀρβανιτοπούλου, Π. Ἀποστολίδης, Κ. Ζησίου, Ἀν. Ὀρλάνδος, Γ. Σωτηρίου, Ἀδ. Ἀδαμαντίου, Ἀνδ. Ξυγγόπουλος, Γ. Σωτηριάδης, Ν. Βέης, Γ. Ζηκίδης, Ν. Γιαννόπουλος, Ἀθ. Σπυριδάκης, Κ. Κουρουγιώτης, Σ. Κουγέας, Θ. Ἀξενίδης, Ν. Παπαχατζῆς, Μαρ. Γ. Σωτηρίου, Ν. Βερδελῆς, Δ. Θεοχάρης, Ν. Πλάτων, Μ. Δ. Θεοχάρη, Π. Καστριώτης, Τάκης Οἰκονομάκης, Γ. Μπακαλάκης, Δ. Ζακυθηνός, Γιάννης Κορδάτος, Ἄγγ. Λιάγκουρας, Ι. Φραγκούλας, Ν. Γεωργάρας, Ἀπ. Κωνσταντίδης, Δ. Φωτάκης, Ν. Χατζηζωγίδης, Μ. Χρυσόχοου, Ἀθ. Παπαδόπουλος-Κεραμεύς, Π. Μπέης, Βαγγ. Σκουβαρᾶς, G. H. Lolling, P. Monceaux, F. Durrbach, G. Fougeres, J. H. Mordmann, P. Wolters, E. Muret, R. Heberdey, A. Wilhelm, V. Berard, Mil. V. Garacanin, Vl. Milojeic, D. Quinn, O. Kern, C. Friedrich, F. Stählin, A. J. Wace, Y. Bequignon, Ern. Mayer, Alf. Heidner κ. ἄ.

ΝΙΚΟΣ ΒΕΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΞΕΝΙΔΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

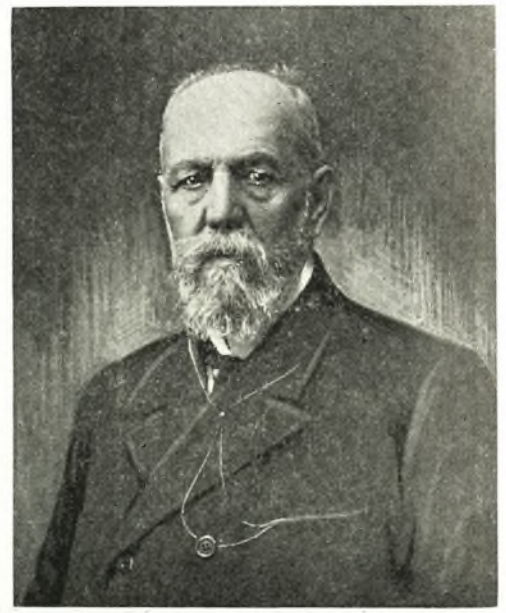
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

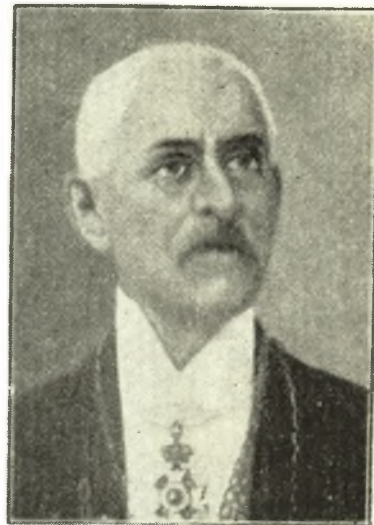
ΑΘΑΝ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς Ἱστορίας ἱκανοποιητικώτατη ἦτο ἡ σχετικὴ ἐργασία ἀπὸ κάθε ἄποψιν. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀρχαιολογίας ἐπὶ τοῦ Θεσσαλικοῦ χώρου, ἐπόμενον ἦτο νὰ ἀσκήσῃ εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὴν προκοπὴν τῶν ἱστορικῶν ἐρευνῶν. Διὰ νὰ λάβῃ κανεὶς μίαν ἰδέαν περὶ τοῦ ὄγκου, τῶν προβλημάτων τὰ ὅποια διεσαφήθησαν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὄσων νέων προέκυψαν ἀπὸ τὴν ἀσχολίαν τῶν ἱστορικῶν μετὰ τὴν ἀρχαίαν Θεσσαλίαν, δὲν ἔχει παρὰ νὰ φυλλοκρινήσῃ τὸ περισπούδαστον ἔργον τοῦ γερμανοῦ Ft. Stählin: Das hellenische Thessalien, Stuttgart 1924. Καὶ ἡ ἐρευνα ἦτο πλεόν ἐπίπονος, διότι αἱ μνεῖαι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων εἶναι πτωχότεραι, ἐν σχέσει πρὸς ἄλλα διαμερίσματα τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τούτοις, μετὰ τὴν σύγκρισιν τῶν πηγῶν καὶ κυριώτατα μετὰ τὴν πλουσίαν καὶ συνεχῆ ἐπικουρίαν τῆς ἀρχαιολογίας, κατέστη δυνατὴ μία ἱκανοποιητικὴ γνῶσις περὶ ὀρισμένων θεμάτων τῆς ἀρχαίας θεσσαλογνωσίας. Ἐτσι γνωρίζομεν ἀρκετὰ περὶ τῆς διοικήσεως, τῆς κοινωνικῆς συνθέσεως, τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ βίου, περὶ τοῦ ἀθλητισμοῦ, περὶ τυράννων καὶ πολιτικῶν, περὶ τῆς μακεδονικῆς ἡγεμονίας, περὶ τῶν ρωμαϊκῶν συγκρούσεων καὶ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὰ θεσσαλικά πεδία, περὶ τῶν ἀρχαίων θεσσαλικῶν φύλων, καὶ ἀπληρτισμένην σχεδὸν ἱστορίαν τῶν Φερῶν καὶ τῆς Λαρίσης.

Ἑλληνικὴ καὶ πτωχὴ εἶναι ἡ γνῶσις μας σχετικῶς πρὸς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Ὅπως εἰς τὴν ἀρχαιότητα, πού τὸ κέντρον τοῦ βάρους τοῦ πολιτισμοῦ εὐρίσκετο εἰς τὴν νοτίαν Ἑλλάδα, ἔτσι καὶ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ἡ νευραλγικὴ ζώνη τοῦ πολιτισμοῦ εἶχε μετατεθῆ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Διὰ τοῦτο ἡ Θεσσαλία μόνον εὐκαιρικῶς ἀναφέρεται εἰς τὰς πηγὰς, καὶ μάλιστα πηγὰς θολὰς καὶ μὴ ἀκριβολογούσας. Καὶ ἐν τούτοις ἡ Θεσσαλία δὲν ἔπαυσε νὰ κατοικῆται καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας καὶ ὅπωςδήποτε ὁ μεσαιωνικὸς βίος τῶν Θεσσαλῶν παρουσιάζει πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ ἀποτελεῖ πεδῖον ἐρεῦνης καὶ σπουδῆς διὰ τοὺς νεωτέρους μεσαιωνολόγους. Ἄλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ σημειώσῃ ὀρισμένα ἐπι-

ΣΠΥΡΟΣ ΛΑΜΠΙΡΟΣ

τεύγματα Ἑλλήνων καὶ ξένων ἐρευνητῶν, ὅπως ἐθνολογικὰς μελέτας περὶ τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Ἀλβανῶν, Σλάβων, Βλάχων, Καταλανῶν, Σέρβων, μερικὰς σελίδας περὶ τῆς ἀκμῆς τῶν δύο θεσσαλικῶν Ἀλμυρῶν, ἢ στοιχεῖα διὰ τὰς βυζαντινὰς, θεσσαλικὰς ἀρχοντίας τῶν πρὸ τῆς Ἀλώσεως χρόνων.

Πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ κάθε πλευρὰν εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Τουρκοκρατουμένης Θεσσαλίας. Παραγωγικὴ καὶ εὐφορὸς περιφέρεια καθὼς ἦτο, διενεμήθη ἐνωρίτατα εἰς Τούρκους ἀξιωματούχους, οἱ ὅποιοι μετὰ ἔδραν καὶ μόνιμον διαμονήν των τὴν Λάρισαν καὶ τὰς ἄλλας μικροτέρας πόλεις, εἶχον ἐγκαθιδρῦσει ἕνα καθεστῶς σκληρᾶς φεουδαρχίας, τῆς ὁποίας τὰ κατάλοιπα ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ τὴν ἔνωσην ἀκόμη. Ἐνωρίτατα ἡ ἱστορικὴ ἐρευνα ἔστρεψε τὸ ἐνδιαφέρον τῆς εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς, προσπαθοῦσα νὰ καθορίσῃ τὰς σχέσεις τῶν γαιοκτητῶν καὶ τῶν δουλοπαροίκων, τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν κατανάλωσιν τῶν γεωργικῶν προϊόντων, τοὺς φόρους, τὰ τιμάρια καὶ τοὺς τιμαριούχους, τὰς περιπετείας καὶ τὰ δεινοπαθήματα τῶν Θεσσαλῶν γεωργῶν, τὴν φεουδαρχικὴν πολιτικὴν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ Ἀλῆ Τεπε-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΚΤΩΡ ΔΟΥΣΜΑΝΗΣ

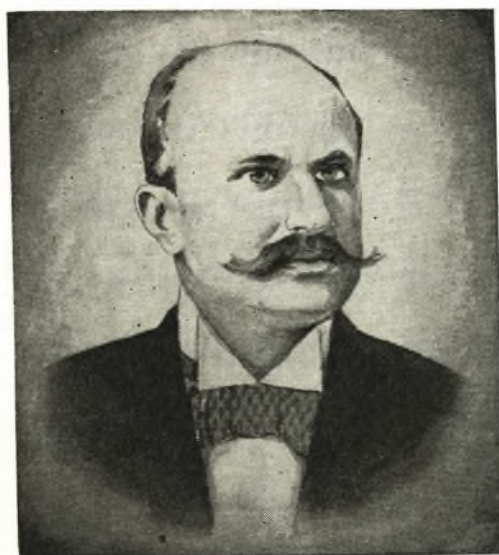

ΡΗΓΑΣ ΚΑΜΗΛΑΡΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΚΩΝΣΤ. ΒΛΥΤΣΑΚΗΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΡΔΑΤΟΣ

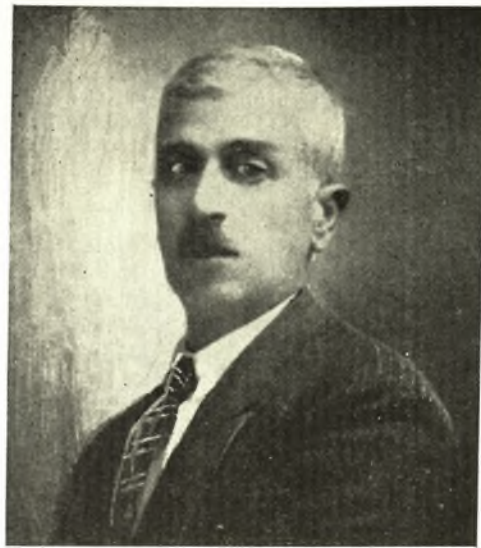

λενλή, τὰς ἐκκλησιαστικὰς περιουσίας. Καρπὸς τῆς ὅλης αὐτῆς προσπάθειας ὑπῆρξεν ἡ δημοσίευσις σειρᾶς ἐνδιαφερουσῶν μελετῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν κατάστασιν τῆς γεωργίας ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ παρ' ἄλλων μελετητῶν καὶ κατ' ἐξοχὴν παρὰ τοῦ Ἀνωβολιώτου ἱστορικοῦ Δημ. Κ. Τσοποτοῦ, ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ὁποῦ το ὄνομαστὸν «Γῆ καὶ Γεωργοὶ τῆς Θεσσαλίας κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν», ποῦ ἐξεδόθη εἰς τὸν Βόλον τὸ 1912, καὶ ποῦ παραμένει ἀκόμη βασικὸν βοήθημα διὰ τὰς σχετικὰς σπουδὰς, ἂν καὶ παρῆλθε μισὸς αἰὼν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλους, ἐξ ἴσου ἐνδιαφέροντας τομεῖς τῆς Τουρκοκρατουμένης Θεσσαλίας ἐξήτασαν ἐντόπιοι καὶ ξένοι ἱστορικοί. Αἱ αὐτοδιοικούμεναι καὶ μὲ προνόμια καταχωρωμένα κοινότητες τοῦ Πηλίου, ἡ πλουσία ἐμποροβιοτεχνικὴ θεσσαλικὴ ζώνη μὲ τὰ ἀνθρᾶ κέντρα τῆς τὴν Ζαγοράν, τὴν Μακρινίτσαν, τὴν Πορταριάν, τὸν Τίρναβον, τὴν Τσαριτσάνην, τὴν Ἁγίαν καὶ τὴν Ραψάνην, ἐξητάσθησαν καὶ ἠρευνήθησαν μὲ μεγάλην προσοχὴν εἰς σειρὰν ὅλην διατριβῶν, μελετημάτων καὶ ἄρθρων. Πολύλεκτος ἀκόμη ὑπῆρξεν ἡ ἱστορία τῆς Συντροφίᾶς τῶν Ἀμπελακίων, ποῦ παρουσίασεν ἐξαιρετικὴν ἀνθησιν παραγωγικὴν, βιοτεχνικὴν καὶ ἐξαγωγικὴν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19^{ου} αἰῶνος. Ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία τῆς Ζαγορᾶς, τῆς Παλιᾶς Μιντζέλας καὶ τῶν Τρικέρων ἔδωσεν ἀφορμὴν νὰ γραφοῦν πολλαὶ ἐνδιαφέρουσαι σελίδες διὰ τὴν ἐμποροναυτικὴν δραστηριότητα τῆς Ἀνατολικῆς Θεσσαλίας. Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ μέρους ἔρευναι, ὅπως ἱστορία χωρίων (Ζαγορά, Ἁγιος Λαυρέντιος, Μακρινίτσα, Ρεντίνα, Τρίκαλα, Λάρισα κ.ἄ.) εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, ὅπως ἐπίσης καὶ μελέται ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἀρματολικὴν καὶ κλέφτικὴν ζωὴν, βιογραφίαι ἀγωνιστῶν, μελέται σχετικαὶ πρὸς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ 1821 κ.ἄ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ

ΑΡΙΣΤ. ΠΑΠΑΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ αὐτὴ ἱστορικὴ δραστηριότης συνεχίζεται καὶ διὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους. Αἱ ἔθνικαὶ ἐξεγέρσεις τοῦ 1854, 1866 καὶ 1878 καὶ ἡ γύρω ἀπὸ αὐτὰς διπλωματικὴ δραστηριότης, αἱ ἐπὶ τοῦ Θεσσαλικοῦ ἐδάφους διαδραματισθεῖσαι φάσεις τοῦ ἀτυχοῦς Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1897, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ χώρα ἐρρίφθη ἐντελῶς ἀπροετοίμαστος, αἱ κατὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1912 ἐπιτυχεῖς πολεμικαὶ ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπιχειρήσεις καὶ ἡ νικηφόρος προέλασις τοῦ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ στρατηλάτου διαδόχου Κωνσταντίνου ἀναδιοργανωθέντος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ μεγαλοουργοῦ πολιτικοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου ἑλληνικοῦ στρατοῦ, προσεῖλκυσαν τὸ ἐνδιαφέρον πολυαρίθμων ἐρευνητῶν, ἡμετέρων καὶ ξένων.

Ἔτσι ἡ Θεσσαλικὴ ἱστορία διεφωτίσθη ἐπαρκῶς καὶ ἰκανοποιητικῶς ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους μέχρι σήμερον μὲ τὸν μόχθον ἀξιολόγων ἐρευνητῶν ὅπως οἱ: Α. Κεραμόπουλος, Ἄντ. Μηλιαράκης, Βασ. Κάνδης, Γ. Βλαχογιάννης, Σπ. Λάμπρου, Ἐπαμεινώνδας Φαρμακίδης, Θεόδωρος Ἀξενίδης, Λεωνίδας Μπατόλας, Κ. Βλυτσάκης, Γ. Φιλάρετος, Τιμ. Ἀμπελάς, Μιλτιάδης Δάλλας, Ἄπ. Γ. Κωνσταντινίδης, Γιάννης Κορδάτος, Δ. Σισιλιάνος, Γ. Δ. Α. Χατζηκώστας, Δ. Τσοποτός, Χρ. Καλοκαιρινός, Ρ. Καμηλάρης, Ν. Γιαννόπουλος, Γ. Σούλης, Νικ. Γαντζόπουλος, Σωκράτης Βαμβάκος, Δ. Καλιτσουανάκης, Ἄθως Τριγκώνης, Ι. Παπασωτηρίου, Ἄ. Τσοῦφης, Ζαχ. Παπαντωνίου, Φ. Μιχαλόπουλος, Ἄλ. Μάτζαρης, Κ. Θ. Δημαρᾶς, Λ. Βρανούσης, Σ. Κουγέας, Πολ. Ἐνεπεκίδης, Ἄριστ. Παπαχατζόπουλος, Νικ. Τελειώνης, Ζ. Ἐσφιγμενίτης, Β. Δούσμανης, Θεσσαλιώτιδος Ἰεζεκιήλ, Ν. Σπυρόπουλος, Β. Καλογιάννης, Δημ. Χατζηγιάννης, Ν. Βέης, Ἦλ. Γεωργίου, Γ. Λάιος, Θ. Σπεράντζας, Ἄπ. Βακαλόπουλος, Γ. Στάθης, Βαγγ. Σκουβαρᾶς, Μ. Σεϊζάνης, Γ. Παυλίδης, Marta Sordi, Ant. LLuch, T. R. Holmes, Ft. Stählin, G. Murnu κ.ἄ.

ΑΘΩΣ ΤΡΙΓΚΩΝΗΣ

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΛΟΓΙΑ

Ἡ ἀρχαιότης τῶν Θεσσαλικῶν μοναστηρίων, ὁ πλοῦτος καὶ τὰ προνόμιά των, συνετέλεσαν ὥστε νὰ δημιουργηθῇ εἰς αὐτὰ καὶ μία ἱκανοποιητικὴ, πνευματικὴ κίνησις,

ἡ ὁποία ἐστάθη πολλαπλῶς εὐεργετικὴ διὰ τὴν Θεσσαλίαν καὶ κατὰ τοὺς ὀψίμους βυζαντινοὺς χρόνους καὶ κατὰ τοὺς ζοφεροὺς αἰῶνας τῆς Τουρκοκρατίας. Τὰ Θεσσαλικά μοναστήρια εἶχον πλουσίας συλλογὰς χειρογράφων κωδίκων, καὶ προήρχοντο ἀπὸ ἐξωθεσσαλικά βιβλιογραφικά ἐργαστήρια, ὅπως ἐπίσης καὶ ἀπὸ κωδικογράφους κατὰ χώραν μονάσαντας. Ἀργότερον, ὅταν τὰ προϊόντα τῆς τυπογραφίας ἐκυκλοφόρησαν καὶ εἰς τὴν ὑπόδουλον Ἀνατολήν, αἱ μοναστηριακαὶ βιβλιοθήκαι ἐπλουτίσθησαν καὶ μὲ ἐντυπα βιβλία. Πλούσια ἐπίσης εἶναι τὰ μοναστηριακά ἀρχεῖα καὶ εἰς λυτὰ ἔγγραφα ποικίλου περιεχομένου ἦτοι: φερμάνια, χοτζέτια, μουρασελέδες, ταπιά, τεςκερέδες, συμφωνητικά, συμβόλαια, σιγίλλια, χρυσόβουλλα, ἔγγραφα ζητειῶν, ἀναγραφαι περιουσιακῶν στοιχείων κ.ἄ. Αἱ ὀνομασται μετεωρικαὶ μοναί, ἡ Μονὴ Δουσίκου, ἡ Μονὴ Ὀλυμπιατίσσης, ἡ Μονὴ Σπαρμου, ἡ Μονὴ Παλαιοκαρυᾶς, ἡ Μονὴ Ξενιάς, ἡ Μονὴ Φλαμουρίου, ἡ Μονὴ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, παρὰ τὰς ἐπαλλήλους δηώσεις, καταστροφὰς καὶ λεηλασίας, διέσωσαν χιλιάδας χειρογράφων καὶ ἐντύπων βιβλίων, ἐν πολλοῖς μοναδικῶν ἢ σπανίων.

Ἐκτὸς τῶν μοναστηριακῶν βιβλιοθηκῶν ὑπάρχουν εἰς Θεσσαλίαν καὶ αἱ λεγόμεναι Κοινοτικά, ἀπαρτισθεῖσαι ἐκ τῶν συλλογῶν τῶν σχολείων, τὰ ὁποία ἤκμασαν πολλαχού τῆς Θεσσαλίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Τουρκοκρατίας. Εἰς τὰ ὄρεινὰ κυρίως διαμερίσματα ἦνθησαν

ΒΟΛΟΣ: Η ΛΑΪΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

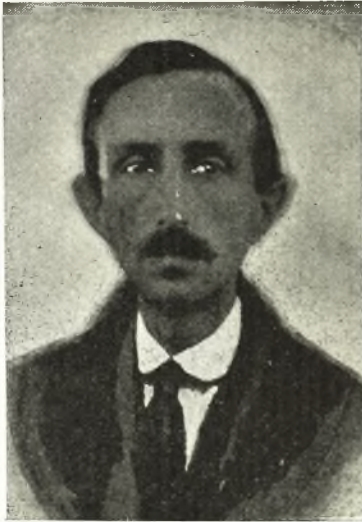

αὐτοδιοικούμεναι κοινότητες μὲ λαμπρὰν οἰκονομικὴν ζωὴν, καὶ πολλοὺς ἀποδήμους εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὰς πόλεις τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Οἱ ταξιδευμένοι αὐτοὶ Θεσσαλοὶ, φιλόμουσοι καὶ φιλογενεῖς, ἐνίσχυσαν παντοιοτρόπως τὴν γενετείραν τῶν μὲ κληροδοτήματα καὶ ἄλλα ἔργα εὐποιίας, κυριώτατα δὲ μὲ τὴν ἴδρυσιν σχολείων καὶ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν εἰς βιβλιακὸν ὕλικόν. Εἰς αὐτὰ προσετίθεντο καὶ αἱ ἰδιωτικαὶ συλλογαὶ διδασκάλων, λογίων καὶ κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὸν θάνατόν τους τὰς ἀφιέρωνον εἰς τὰ σχολεῖα τῆς γενετίρας τῶν. Αἱ κοινοτικά βιβλιοθήκαι τῆς Ζαγοράς, τῶν Μηλεῶν, τοῦ Ἄλμυροῦ, τῶν Τρικάλων, τῆς Λαρίσης, τοῦ Τιρνάβου, τῆς Τσαριτσάνης, τῶν Ἀμπελακίων κ.ἄ. ἀποτελοῦν ἀξιόλογα σημεῖα πνευματικῆς ἀκτινοβολίας διὰ τὴν ἐποχὴν τῶν, καὶ ἀντικείμενον σπουδῆς εἰς τοὺς χρόνους μας.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἀκόμη τοῦ πηλιορείτου ἱστοριοδίου Ζωσιμᾶ Ἐσφιγμενίτου, ἡ προσοχὴ τῶν ἐρευνητῶν ἤρχισε νὰ στρέφεται πρὸς τὴν μελέτην καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν περιεχομένων εἰς τὰς Θεσσαλικὰς βιβλιοθήκας ἱστορικῶν, φιλολογικῶν καὶ γραμματικῶν στοιχείων.

ΑΛΜΥΡΟΣ: ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΕΝΘΑ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΝΙΚΑΡΟΥΣΗΣ

Ἔτσι, ἀπὸ τῆς ἐνώσεως μέχρι σήμερον, ἠρευνήθησαν ἐπιμελῶς ἐν τῷ συνόλῳ των, ἀντεγράφησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν ἐνδιαφέροντα κείμενα, διαφωτίζοντα πολλαπλῶς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῶν Θεσσαλῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, συνετάχθησαν λεπτομερεῖς ἢ ἀδρομερεῖς κατάλογοι χειρογράφων κωδίκων, λυτῶν ἐγγράφων ἢ ἐντύπων βιβλίων, ἐπεσημάνθησαν ἄγνωστοι φιλολογικαὶ καὶ ἱστορικαὶ πηγαί, διαφωτίζουσαι ἐν πολλοῖς πολλὰ σκοτεινά, ἀμυδρά ἢ ἀτελῶς γνωστὰ σημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ λογοτεχνίας. Διὰ τὴν ἀντιληφθῆ κανεὶς πόσον μεγάλη ἐργασία ἔχει συντελεσθῆ εἰς τὸν τομέα τοῦτον, ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῆ τὰς παλαιογραφικὰς ἐρεῦνας τοῦ σοφοῦ βυζαντινολόγου καὶ νεοελληνιστοῦ Νίκου Βέη εἰς τὰς συλλογὰς χειρογράφων τῶν μετωρικῶν μονῶν—κατάλογον τῶν ὁποίων δημοσιεύει ἤδη ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ τὸ Μεσαιωνικὸν Ἀρχεῖον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ καὶ αἱ ὑπόλοιποι θεσσαλικαὶ βιβλιοθήκαι εὗρον προθύμους ἐργάτας διὰ τὴν ταξινόμησιν καὶ μελέτην των. Οὗτοι: Ἡ βιβλιοθήκης Μηλεῶν τοῦς: Ἀθαν. Παπαδόπουλον-Κεραμέα, Ρ. Καμηλάρην, Κ. Καλότυχον, Βαγγ. Σκουβαρᾶν,

ΖΑΓΟΡΑ: ΣΧΟΛΗ ΡΗΓΑ ΟΠΟΥ ΤΟ ΠΑΛΑΙ Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΩΝΣΤ. ΚΑΛΟΤΥΧΟΣ

Θ. Σπεράντσαν· ἢ τῆς Ζαγορᾶς τοῦς: Σπ. Λάμπρου, Κ. Ι. Δουβουνιώτην, Ἀλ. Νικαρούσην, Ν. Ἀνδριώτην, Γ. Δηληγιάννην, Βαγγ. Σκουβαρᾶν καὶ Λάμπρ. Λάμπρου ἢ τοῦ Τιρνάβου τοῦς: Φ. Κουκουλέν καὶ Λ. Πολίτην· ἢ τῆς Δωροθέας Σχολῆς Τρικάλων τὸν Ν. Βέην· ἢ τῆς Μονῆς Δουσίκου τὸν Σπ. Λάμπρον καὶ Ν. Βέην· ἢ τῆς Φιλαρχαίου Ἑταιρείας «ἽΟθρυς» Ἀλμυροῦ τὸν Ν. Γιαννόπουλον· ἢ τῆς Μονῆς Ξενιάς τὸν Ν. Γιαννόπουλον· ἢ τῆς Μονῆς Ὀλυμπιωτίσσης τοῦς: Δ. Λουκόπουλον, Ι. Παπαδόπουλον, Βαγγ. Σκουβαρᾶν, Ἀχ. Λαχάρου· ἢ τῆς Τσαριτσάνης τὸν Εὐαγγ. Σκουβαρᾶν· ἢ τῆς Μονῆς Ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ τὸν πρωτοσύγκελλον Ἀθηναγόραν· ἢ τῆς τοῦ «Συλλόγου Τριῶν Ἱεραρχῶν» ἐν Βόλῳ τοῦς: Δ. Σ. Ξενάκην, Γκαβαρδῖναν· ἢ τῆς Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ Σκιάθου τὸν Ι. Φραγκούλαν, ἢ τῆς τοῦ Οἰκονόμου Γεωργίου Ἀ. Ρήγα ἐν Σκιάθῳ τὸν Morton Smith. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοι διαπρεπεῖς, Ἑλληνες καὶ ξένοι, ἐπιστήμονες ἠσχολήθησαν μὲ θέματα τῶν θεσσαλικῶν βιβλιοθηκῶν ὅπως οἱ: Διον. Ζακυθινός, Μητροπολίτης Ἡλείας Ἀντώνιος, Μ. Γεδεών, Γ. Χαριτάκης, Μ. Μ. Παπαϊωάννου, J. Dräseke, V. Laurent, F. Dölger κ.ἄ.

ΚΑΡΑΙΤΣΑ: ΟΜΙΛΟΣ ΦΙΛΩΝ ΕΝ ΤΗ ΛΑΪΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ

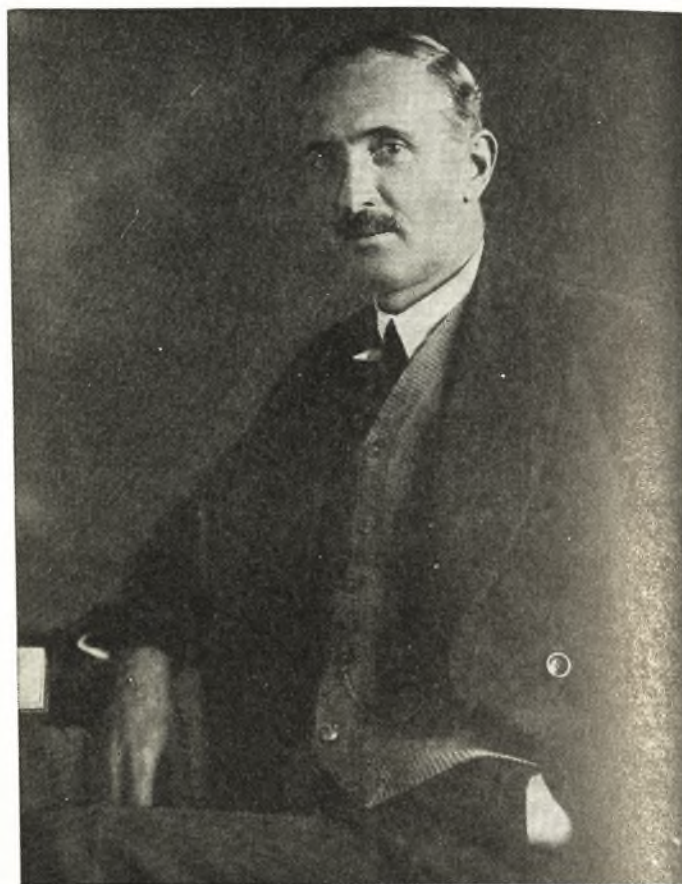

Τὸ θεσσαλικόν, γλωσσικὸν ἰδίωμα, εἰς τὴν ὁμάδα τῶν βορείων ἰδιωμάτων συγκαταλεγόμενον, παρουσιάζει ἐπίσης ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἑλλαδικοῦ γεωγραφικοῦ κορμοῦ κειμένη ἡ Θεσσαλία, ἐδέχθη πλουσίας γλωσσικὰς ἐπιδράσεις ἐκ τῶν γειτονικῶν περιοχῶν, ἀφομοιώσασα τὰ παρείσακτα ταῦτα στοιχεῖα εἰς τὸν φωνητικὸν καὶ μορφολογικὸν τύπον τῆς. Ἀκόμη πλουσιωτέρα ἦτο ἡ εἰσροὴ λέξεων. Ἡ θεσσαλικὴ πεδινὴ ἐνδοχώρα, κατοικουμένη ἐπὶ αἰῶνας ὑπὸ Τούρκων—ἐξ Ἰκονίου, κατὰ τινα γνώμην, ἐλθόντων—ἐσπάρη γλωσσικῶς ἀπὸ ἓνα μεγάλον ἀριθμὸν τουρκικῶν λέξεων. Οἱ Κουτσόβλαχοι ἐξ ἄλλου, τὰς βορειοδυτικὰς παρυφάς τῆς κατοικοῦντες ὡς γεωργοποιμένες καὶ εἰς τὰς πόλεις τῆς ἐγκαθιστάμενοι ὡς δραστήριοι ἔμποροι, ἔδωσαν καὶ αὐτοὶ τὰ λεξιλογικὰ δάνειά των. Οἱ ἀπόδημοι ἐπίσης εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Αἰγύπτου—κυρίως Πηλιορείται—ἔφερον παλιννοστοῦντες καὶ αὐτοὶ μαζὺ μὲ τὴν πολλὴν χρηματικὴν προκοπὴν καὶ ὀλίγα γλωσσικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀνεπαισθήτως προσήρμοσαν εἰς τὸ γλωσσικὸν κεφάλαιον τῆς γεντείρας των. Οἱ ναυτιλλόμενοι τέλος Ζαγοριανοί, Μιτζελιώται καὶ Τρικεριώται ἐπλούτισαν τὸ λεξιλόγιον τῆς Ἀνατολικῆς Θεσσαλίας μὲ πλῆθος ναυτικῶν καὶ θαλασσινῶν ὄρων.

Παρὰ τὸ ἐνδιαφέρον ποῦ παρουσιάζει διὰ τὴν γλωσσολογίαν τὸ θεσσαλικὸν ἰδίωμα, ἐξ αἰτίας ἀκριβῶς τῶν ἑτεροκλήτων στοιχείων, ἐν τούτοις δὲν εὔρε καὶ συστηματικὸς ἐρευνητὰς. Ἄν ἐξαιρέση κανεὶς τὴν λαμπρὰν ἐργασίαν τοῦ Ἀχ. Τζαρτζάνου: «Περὶ τῆς συγχρόνου Θεσσαλικῆς διαλέκτου, Ἀθήναι 1909», καὶ ἡ ὁποία ἀφορᾷ κυριώτερον τὴν περὶ τὸν Τίρναβον περιοχὴν, τὰς σποραδικὰς καὶ ἐδκαιρικὰς μνείας τῶν Κ. Κόντου, Μ. Φιλήντα, Γ. Βαλέτα καὶ τινων ἄλλων, τὸ θεσσαλικὸν ἰδίωμα παραμένει εἰσέτι ἀνεξερεῦνητον. Αἱ γλωσσικαὶ ἐργασίαι τῶν ξένων ἐρευνητῶν: C. D. Buck, G. Fohlen καὶ M. Leumann δὲν ἀντισταθμίζουν τὴν ἑλλειψιν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΝΤΟΣ

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΣ

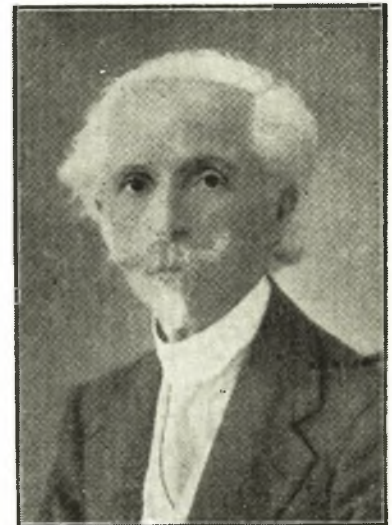
Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ σημειωθῆ ὅτι ἐπ' ἐδκαιρίᾳ γλωσσικῶν διαγωνισμῶν, κατετέθησαν κατὰ καιροῦς εἰς τὰ Ἐπιστημονικὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (Ἀρχεῖον Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς) διάφοροι συλλογαί, ὅπως τῶν: Ἀπόστ. Αἰλιανοῦ τέσσαρες συλλογαὶ γλωσσικῆς ὕλης ἐκ Ζαγορᾶς κατὰ τὰ ἔτη 1874, 1879 καὶ 1881, Νικ. Ἀνδριώτη, δύο συλλογαὶ γλωσσικοῦ ὕλικου ἐκ Ζαγορᾶς καὶ Μηλεῶν κατὰ τὸ 1929, Μίνσκη Μ. ἰδιάζουσαι θεσσαλικαὶ λέξεις κατὰ τὸ 1915, Β. Βῆκα μικρὸν Λεξιλόγιον ἐκ Θεσσαλίας, Δημ. Πουλάκη, Ἀμοργιανὰ καὶ Βολιώτικα λόγια, ποῦ συνειθίζονται στὴν Ἀμοργὸν καὶ στὸν Ἀλμυρό, καὶ ὑπὸ Ἀνωμόμων: Γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Θεσσαλίας (1872), Γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Σκοπέλου (1916), Δημῶδες λεξιλόγιον καὶ μάλιστα τῆς Ἡπειροθεσσαλικῆς Διαλέκτου Βελεστίνου (1908), Κ. Ι. Περιστέρη, Συλλογὴ λέξεων καὶ φράσεων ἐκ τοῦ Χωρίου Ἄιβαν Ἀσπροποτάμου, 1909, Γεωργ. Κουρμούλη, Γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Παλαμᾶ Καρδίτσης, Ξ. Στεργιανοῦ, γλωσσικὴ ὕλη ἐξ Ἀργιθέας, Γ. Γερορίζου, γλωσσικὴ ὕλη ἐξ Ἀνατολῆς Ἀγυιάς, Ἀθαν. Κωστάκη, γλωσσικὴ ὕλη ἐκ Τρικέρων. Τέλος κατετέθη εἰς τὸ αὐτὸ Ἀρχεῖον ὑπὸ τοῦ Βαγγέλη Σκουβαρᾶ συλλογὴ λέξεων τῆς ὁμιλουμένης κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα, ἐρανισθεῖσα ἐκ τῶν χειρογράφων κωδίκων τῆς Βιβλιοθήκης Ζαγορᾶς.

ΤΟΠΩΝΥΜΙΟΛΟΓΙΑ

Κατά τι εὐτυχεστέρα ἦτο ἡ τοπωνυμολογικὴ ἔρευνα εἰς τὸν θεσσαλικὸν χῶρον. Καὶ τοῦτο διότι — ἐμμέσως ἢ ἀμέσως—ἡ διερεύνησις συναφῶν θεμάτων ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διαφώτισιν ἐθνολογικῶν καὶ ἱστορικῶν προβλημάτων. Ἔτσι ἡ τοπωνυμολογία ἐχρησίμευσεν ὡς θεραπευτικῆς, τρόπον τινά, διὰ τὴν εὐόδωσιν καὶ προώθησιν ἐξωγλωσσολογικῶν μαθήσεων. Ἄν ἐξαιρέση κανεὶς τὰς ἀξιολόγους συλλεκτικὰς καὶ συγκεντρωτικὰς μελέτας τοῦ Ἄλ. Χατζηγάκη διὰ τὰ τοπωνύμια τοῦ Ἀσπροποτάμου καὶ τοῦ Ἡλίου Γεωργίου διὰ τὰ τοπωνύμια τῆς Ἀγυῖας, τὰς ἐτυμολογικὰς προσπάθειάς τῶν: Γ. Δ. Α. Χατζηκώστα, Γιάννη Κορδάτου καὶ Βαγγέλη Σκουβαρά διὰ μίαν σειρὰν πληθυστικῶν τοπωνυμιῶν, τὰ μελετήματα καὶ ἄρθρα τῶν: Κ. Ἀμάντου, Χ. Χαριτωνίδου, Γ. Σωτηριάδου, Γ. Χατζηδάκι, Δ. Τσοποτοῦ, Ἄντ. Κεραμοπούλου, Δ. Γεωργακᾶ, Μ. Μ. Παπαϊωάννου, Ἄντ. Χατζῆ, Γ. Παπαγεωργίου-Ἐράλδου, Ἄπ. Βλυτσάκη, Γ. Καψαμπέλη, Π. Γρίσπου, Ἄντ. Μπουτσῖκα, Σ. Τσιτσᾶ, Ν. Ἀνδριώτη, Ἐπαμ. Καρατζᾶ, Ἄλ. Βαμβέτσου, Κ. Ρωμαίου κ.ἄ. ἀποτελοῦν πολυτίμους μὲν συμβολάς, πλὴν περιοριζομένας εἰς τὴν ἐρμηνεῖαν ὀλιγαριθμῶν τοπωνυμιῶν, ἐν πολλοῖς δὲ σποράδην εἰλημμένων.

ΧΑΡΙΤΩΝ ΧΑΡΙΤΩΝΙΔΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΜΑΝΤΟΣ

Α Ι Δ Ε Ι Α

Ἐκ τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας ἀκόμη καὶ εἰδικώτερον ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἢ Θεσσαλία, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ὑπόλοιπα διαμερίσματα τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου, εἶχεν ἀνεπτυγμένην παιδείαν. Τὴν ἐπίδοσιν τῶν Θεσσαλῶν εἰς τὰ γράμματα μαρτυροῦν—ὡς ἐτονίσθη καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον τῆς παρουσίας ἐπισκοπήσεως—αἱ λειτουργήσασαι εἰς διάφορα σημεῖα βιβλιοθηκαί, τὰ ἰδρυθέντα σχολεῖα καθὼς καὶ ἡ πυκνὴ χορεία Θεσσαλῶν διδασκάλων καὶ λογίων, οἱ ὅποιοι ἔδρασαν αὐτόθι, ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἢ εἰς τὰς ἐστίας τοῦ ἀποδήμου ἐλληνισμοῦ. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐλειτούργησαν σχολεῖα κατ' ἐξοχὴν ὅπου ὑπῆρχεν ἀντίστοιχος ἐμποροβιοτεχνικὴ κίνησις καὶ ἀνεπτυγμένη κοινωνικὴ ζωὴ, ὅπως εἰς τὰς κωμοπόλεις τοῦ Πηλίου Ζαγοράν, Μηλέας κ.ἄ., εἰς τὰ Ἀμπελάκια, τὸν Τίρναβον, τὴν Τσαριτσάνην, τὴν Ραψάνην, τὸ Βλαχολίβαδον κ.ἄ. Κατὰ τὰ μέσα ἐν τούτοις τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, μὲ τὴν δημιουργίαν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων, ἢ προὑπάρξασα ἰσχυρὰ σχολικὴ παράδοσις ἐπεξετάθη εἰς ἅπασαν τὴν Θεσσαλίαν, μετὰ δὲ τὴν προσάρτησίν της εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπέκτησαν σχολεῖα ὅλαι αἱ πόλεις, αἱ κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία της.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐλειτούργησαν κατὰ καιροὺς ὀριζόμενα ἐκπαιδευτήρια, τὰ ὅποια διεκρίθησαν διὰ τὴν πρωτοτυπίαν καὶ τὴν νεωτεριστικὴν ὑφήν τῆς παιδαγωγικῆς των μεθόδου, τῶν ὁποίων ἡ φήμη ἀπέβη πανελληνίως καὶ ἐσημείωσαν σταθμὸν εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν τὸ πρῶτον Νηπιαγωγεῖον τοῦ Βόλου, λειτούργησαν κατὰ τὸ Φροεβελιανὸν σύστημα, καθὼς καὶ τὸ Παρθεναγωγεῖον Βόλου, ἔνθα ἐφηρμόσθησαν ὑπὸ ἀρίστων παιδαγωγῶν αἱ ἐν τῇ Δύσει διαλάμπουσαι θεωρίαι περὶ ἀγωγῆς καὶ ἔνθα τὸ πρῶτον εἰσῆχθησαν ὡς μορφωτικὰ ἀγαθὰ ὁ νεοελληνικὸς πολιτισμὸς, ἡ νεοελληνικὴ λογοτεχνία καὶ γλῶσσα. Εἰς διάφορα θεσσαλικά σχολεῖα ἐδίδαξαν ὀνομαστοὶ διδάσκαλοι, ἐντόπιοι ἢ ξένοι, οἱ ὅποιοι ἀργότερον ἀνῆλθον εἰς τὰς ἀνωτάτας βαθμίδας τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἱεραρχίας τῆς χώρας μας. Δείγματος χάριν ἀναφέρομεν ὀνόματά τινα, ἐκλιπόντων ἤδη διδασκάλων καὶ παιδαγωγικῶν, οἱοὶ εἶναι οἱ: Γεώργιος Ἀθανασάκης, Γεώργιος Ζηκίδης, Δημ. Ζαγγογιάννης, Ἰάκ. Βαχαβιόλος, Ἰωάννης Παπασωτηρίου, Ἀχ. Τζάρτζανος, Δημ. Ἀνδρεάδης, Ἀπ. Ἀρβανιτόπουλος, Ἀλ. Δελμούζος, Νικ. Βλάχος, Γ. Σακελλαρίου, Γ. Δηλιγιάννης, Δ. Μωραΐτης, Δ. Τσαμασφύρος, Ι. Δαμιράλης, Κουραβέλος, Ἄντ. Σακελλάριος, Δημήτριος Λάμπας, Κωνσταντῖνος Παπαδημητρίου, Νικόλαος Νικολάου, Δημήτριος Σακελλαρίου, Στέφανος Παπαδημητρίου, Σπύρος Φιλιππίδης, Βασίλειος Βαμβέτσος, Γεώργιος Χατζηνικολάου, Κωνσταντῖνος Γούναρης, Ἀθανάσιος Σπυριδάκης, Ἰωάννης Σπυριδάκης κ.ἄ.

Κατὰ τὸ 1961 τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα τὰ ἐμφαίνοντα τὴν ἐκπαιδευτικὴν κίνησιν τῆς Θεσσαλίας παρουσιάζον-

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗΣ

ται ως ακόλουθος: Ἐκ τῶν 272.300 ἀρρένων κατοίκων 4.900 ἦσαν ἀπόφοιτοι Ἀνωτάτων Σχολῶν, 13.400 ἀπόφοιτοι γυμνασίου, 139.300 ἀπόφοιτοι τῶν δημοτικῶν, 114.700 μὴ περατώσαντες τὴν ἐν τῷ δημοτικῷ φοίτησιν καὶ 18.800 ἀγράμματοι. Ἐκ τῶν θηλέων 1.700 ἦσαν ἀπόφοιτοι γυμνασίου 90.700 ἀπόφοιτοι τοῦ δημοτικῶν, 189.000 δὲν εἶχον περατώσει τὴν ἐν τῷ δημοτικῷ φοίτησιν τῶν καὶ 101.600 ἀγράμματοι. Εἰς τὴν Λάρισαν ἐδρεύει ἡ Γ' Γενικὴ Ἐπιθεώρησις Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνονται 12 ἐκπαιδευτικαὶ περιφέρειαι, κατανεμόμεναι ὡς ἑξῆς: 2 εἰς Καρδίτσαν, 2 εἰς Τρίκαλα, 3 εἰς Λάρισαν, 2 εἰς Μαγνησίαν, 1 εἰς Μουζάκιον, 1 εἰς Ἐλασσόνα, 1 εἰς Καλαμπάκαν. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἐλειτούργησαν εἰς Θεσσαλίαν 779 δημόσια ἡμερήσια δημοτικά σχολεῖα, εἰς τὰ ὅποια ἐδίδαξαν 1041 διδάσκαλοι καὶ 859 διδασκάλισσαι, καθὼς ἐπίσης 8 ἰδιωτικά ἡμερήσια δημοτικά σχολεῖα μετὰ 15 διδασκάλους καὶ 23 διδασκάλισσας. Ἐπίσης ἐλειτούργησαν 23 δημόσια νηπιαγωγεῖα, ἐνθα ἐδίδαξαν 26 νηπιαγωγοί. Τὴν στοιχειώδη νυκτερινὴν ἐκπαίδευσιν παρέσχον 135 δημόσια καὶ 6 ἰδιωτικά σχολεῖα μετὰ 150 διδασκάλους. Εἰς τὸν Βόλον ἐδρεύει ἡ ΣΤ' Γενικὴ Ἐπιθεώρησις Μέσης Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάγονται 28 ἡμερήσια δημόσια γυμνάσια μετὰ 9 παραρτήματα καὶ 14.984 μαθητὰς, 1 δημόσιον νυκτερινὸν μετὰ 312 μαθητὰς καὶ 14 ἡμερήσια ἰδιωτικά γυμνάσια, ἐνθα ἐφοίτησαν 2.354 μαθηταί. Τὰ σχολεῖα ταῦτα τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως κατανεμόνται ὡς ἀκόλουθος: Εἰς τὴν περιφέρειαν Καρδίτσης 7 δημόσια καὶ 3 ἰδιωτικά· εἰς τὴν τῆς Λαρίσης 7 δημόσια καὶ 4 ἰδιωτικά· εἰς τὴν τῆς Μαγνησίας 9

δημόσια καὶ 3 ἰδιωτικά· εἰς τὴν περιφέρειαν Τρικάλων 6 δημόσια καὶ 4 ἰδιωτικά· Κατὰ τὸ ἔτος 1961 ἐλειτούργησαν ἐπίσης εἰς Θεσσαλίαν καὶ 20 σχολαὶ Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἧτοι 2 γεωργικαὶ μετὰ 431 μαθητὰς, 8 τεχνικαὶ μετὰ 1957 μαθητὰς, 4 ἐμπορικαὶ μετὰ 587 μαθητὰς, 1 ἐκκλησιαστικὴ μετὰ 39 μαθητὰς, 5 καλλιτεχνικαὶ μετὰ 121 μαθητὰς. Ἡ Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Θεσσαλίαν παρέχεται εἰς τὴν ἐν Λαρίσῃ λειτουργοῦσαν Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν, ἐνθα ἐφοίτησαν κατὰ τὸ 1961 41 σπουδασταὶ καὶ 32 σπουδάστρια. Θὰ πρέπει τέλος νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς τοῦ Κράτους ἐφοίτων κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 2.075 φοιτηταὶ καὶ 398 φοιτήτριαι, προερχόμενοι ἐκ Θεσσαλίας καὶ κατανεμόμενοι ὡς ἑξῆς: 603 εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, 755 εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, 103 εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, 188 εἰς τὴν Πάντειον, 101 εἰς τὴν Ἀνωτάτην Βιομηχανικὴν Σχολὴν Πειραιῶς, 37 εἰς τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Βιομηχανικῶν Σπουδῶν Θεσσαλονίκης, 19 εἰς τὴν Ἀνωτάτην Γεωπονικὴν, 6 εἰς τὴν Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν, 94 εἰς τὸ Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον, 21 εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Σωματικῆς Ἀγωγῆς, 142 εἰς τὰς διαφόρους Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας τοῦ Κράτους καὶ 6 εἰς τὴν Σχολὴν Νηπιαγωγῶν Καλλιθέας. Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων προκύπτει ὅτι ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν τὸ ποσοστὸν τῶν 7,3 % ἦσαν Θεσσαλοί.

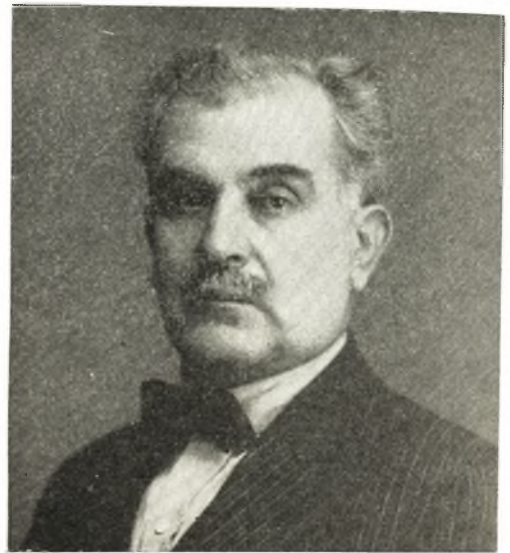

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑΜΨΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

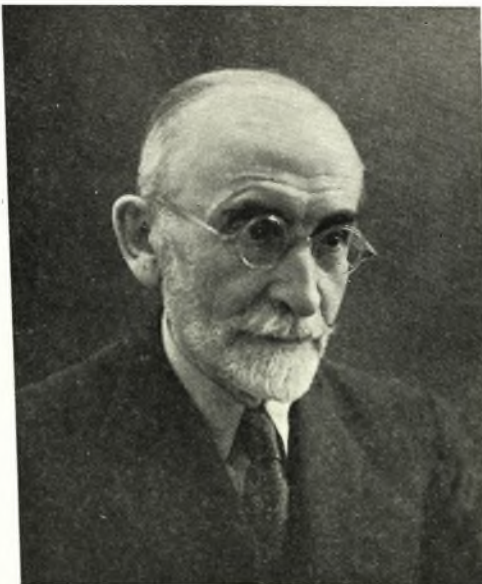

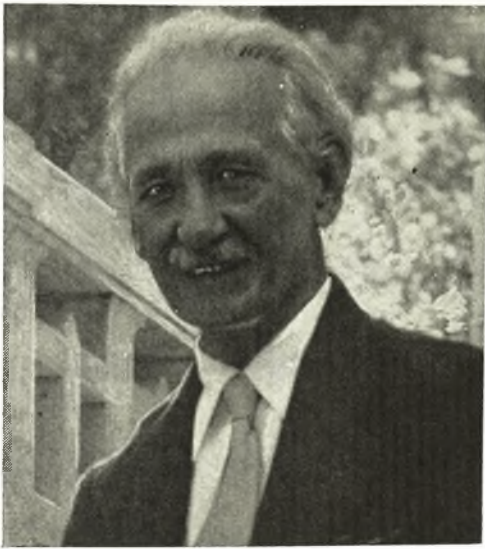
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΟΥΝΑΡΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΕΛΜΟΥΖΟΣ

ΙΩΣΗΦ ΠΕΣΑΧ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

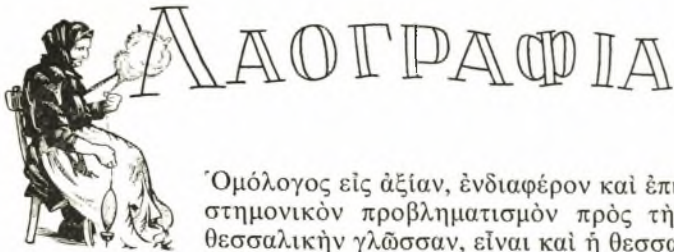

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΒΑΜΒΕΤΣΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ὁμόλογος εἰς ἀξίαν, ἐνδιαφέρον καὶ ἐπιστημονικὸν προβληματισμὸν πρὸς τὴν θεσσαλικὴν γλῶσσαν, εἶναι καὶ ἡ θεσσαλικὴ Λαογραφία. Ἡ σύνθεσις τῶν κατὰ

καιροῦ κατοικησάντων τὴν χώραν ταύτην, ἐτερόκλητος καὶ ποικίλη, ἔκαμεν ὥστε, ὁ θεσσαλικὸς πληθυσμὸς εἰς τὸ σύνολόν του νὰ εἶναι ἀκόμα ἕνας ζωντανὸς φορεὺς λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποῦ ἡ μελέτη, ἐὰν ἐγένετο συστηματικῶς, πολλὰ θὰ εἶχεν νὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν λαοψυχολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐλληνικῶν παραδόσεων. Ἐπανειλημμένως ἔχει τονισθῆ ἡ μετακίνησις πληθυσμῶν ἐπὶ τοῦ θεσσαλικοῦ χώρου κατὰ τοὺς ἀνωμάλους χρόνους τοῦ Μεσαίωνος καὶ τῆς Τουρκοκρατίας. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν κατεστάλαξαν πολυπληθεῖς ὁμάδες ἐκ τῆς Νοτίου Μακεδονίας, ἐκ τῆς Βορείου Ἠπείρου, τῆς Εὐβοίας καὶ ἀλλαχόθεν, αἱ ὁποῖαι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν λαϊκὸν τῶν πολιτισμῶν. Ἔτσι μὲ τὸν καιρὸν ἡ ἀνθρωπολογικὴ αὐτὴ σύμφυσις, παρήγαγε νέας συνθέτους μορφὰς λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποῦ αἱ διαστρωματώσεις, αἱ παραλλαγὰι καὶ ἐπιβιώσεις, πρόκεινται ὡς ἀντικείμενον τῆς Λαογραφίας. Τὰ Θεσσαλικά τραγούδια καθ' ὅλα τὰ εἶδη, ἤτοι: Ἀγυρτικά, (Μαγιάτικα, χελιδονίσματα, τῆς Περπερούνας) ἀποκριάτικα, παρφῆλαι, παιδικὰ, νανουρίσματα, σκωπτικά, τῆς ἀγάπης, γαμήλια, τῆς ξενιτιάς, μοιρολόγια, ἱστορικά, ληστρικά καὶ ἐξαιρέτως τὰ κλεφταρματολικά, δὲν ὑπολείπονται εἰς ἐνδιαφέρον καὶ αἰσθητικὸν κάλλος τῶν ὁμοίων οἰουδήποτε ἄλλου διαμερίσματος τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἐπῳδαὶ ἐπίσης καὶ τὰ ξόρκια, αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ κατάραϊ, οἱ ἀφορισμοὶ καὶ τὰ ἀναθήματα, οἱ ὄρκοι, αἱ ἀπευχαὶ ἢ ἀποτροπαί, αἱ προόψεις, οἱ χαιρετισμοὶ, αἱ ὕβρεις, αἱ βλασφημίαι καὶ αἱ τῶν ὑβριστικῶν σχήματα, αἱ παραδόσεις, αἱ εὐτράπελοι διηγήσεις, οἱ μῦθοι, τὰ παραμῦθια, αἱ παροιμίαι, αἱ παροιμιώδεις φράσεις καὶ τὰ αἰνίγματα κατὰ τὸν πλοῦτον, τὴν ἰδιοτυπίαν καὶ τὴν μοναδικότητά των, ἐὰν εἶχον μελετηθῆ ἐπιμελέστερον καὶ συστηματικώτερον, ἀφ' ἑνὸς θὰ ἐπλούτιζον τὸν ἐθνικὸν μας λαϊκὸν πολιτισμὸν εἰς τὸ σύνολόν του, καὶ ἀφ' ἑτέρου θὰ ἀπετέλουν τὸν σταθερὸν δείκτην διὰ νὰ ἀπολήξῃ ἡ ἔρευνα εἰς μίαν ἀπληρτισμένην εἰκόνα τῆς ψυχοσυνθέσεως τοῦ Θεσσαλοῦ. Δυστυχῶς συστηματικαὶ λαογραφικαὶ ἐργασίαι δὲν εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος μέχρι σήμερον. Αἱ λαμπραὶ προσπάθειαι τοῦ Ἀχ. Τζαρτζάνου διὰ τὴν περιοχὴν Τυρνάβου, τοῦ Γιάννη Κορδάτου καὶ τοῦ Ἀποστ. Γ. Κωνσταντινίδου διὰ τὸ Πήλιον, ὑπὲρ πᾶσαν δὲ ἄλλην ἢ τοῦ ἀειμνήστου Οἰκονόμου τῆς Σκιάθου Γεωργίου Α. Ρήγα ὀγκώδης λαογραφικὴ προσφορά, ἡ ὁποία ἐκτυπῶνται ἤδη εἰς πέντε (5) τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιάθου Λαϊκὸς Πολιτισμὸς», δὲν καλύπτουν τὰς πανθεσσαλικὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης. Δίκαιον ἐν τούτοις εἶναι νὰ μνημονευθοῦν τιμητικῶς καὶ ὅσοι ἄλλοι προσέφερον τὰς μικρὰς ἢ μεγάλας συμβολὰς των εἰς τὴν θεσσαλικὴν λαογραφικὴν ἔρευναν, ὅπως οἱ: Ν. Βέης, Α. Καρκαβίτσας, Γ. Ἀδρακτάς, Ζ. Κυρτσώνης, Β. Βήκας, Χρ. Χρηστοβασίλης, Δ. Σαράτσης, Ἀλ. Χατζηγάκης, Δ. Χατζηγιάννης, Χ. Καλοκαιρινός, Θ. Παπακωνσταντίνου-Βινικίου, Χρ. Πριάκος, Στυλ. Βίος, Ν. Γιαννόπουλος, Δ. Λουκόπουλος, Ν. Σπυρόπουλος, Ἀχ. Οἰκονομίδης, Κ. Λάμπρου, Δ. Ζήλος, Β. Σκαφιδᾶς, Β. Πέτσιος, Καλλ. Πάντου, Λεων. Μακρῆς, Χρ. Διομήδης, Π. Γρίσπος, Χρ. Παπαζήσης, Ἑλλη Πολίτη, Ἐλευθ. Ζαζιόπουλος, Δημ. Λαμπαδάρης, Γ. Κουμπῆς, Κ. Α. Ψάχος, Τριαντ. Τάμπας, Δ. Βαρελτζῆς, Χ. Πασσιαλῆς, Δ. Χ. Ψημόπουλος, Αἰ. Wesselowski, Ἀρ. Παπαχατζόπουλος, Ν.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Α. Μπούρας, Δημήτριος Παπακωνσταντίνου, Σπ. Ζήσης, Γ. Δ. Ἰατρίδης, Ἀρ. Ψύρρας Α. Μ. Μάμπουρας, Θαν. Φροντιστής, Χαρ. Ντούλας, Κ. Ρωμαῖος, Χρ. Κολότσιος-Δημόφιλος, Γιάννης Μαμάκης, Γ. Φ. Σαμσαρέλλος Χρ. Διομήδης κ.ἄ.

Ἀξιεπαινος κατὰ πάντα ἦτο ἡ ὁμαδικὴ προσπάθεια τῶν Δημοδιδασκάλων τῆς Α' Ἐπιθεωρήσεως Μαγνησίας τὸ 1954, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὴν παρότρυνσιν καὶ ἐποπτείαν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῶν Ἰωάννου Κων. Παπαϊωάννου, συνέλεξαν οἰκονομικά, γεωγραφικά, κοινωνικά καὶ λαογραφικά στοιχεῖα διὰ τὸν Βόλον καὶ τὸ Πήλιον, καρπὸς τῆς ὁποίας ἦτο τὸ δημοσιευθὲν ἔργον: «Ὁ Βόλος καὶ τὸ Πήλιον, Βόλος 1959, τόμ. Α'. σσ. 220». Ἐπίσης ἐλπιδοφόρος εἶναι καὶ ἡ ἐσχάτως ἀρξαμένη προσπάθεια τῆς μηνυαίας φιλολογικῆς ἐπιθεωρήσεως «Χρονικά Λαρίσης» διὰ τὴν συγκέντρωσιν λαογραφικοῦ ὕλικου.

Τὴν καθυστέρησιν τῶν λαογραφικῶν σπουδῶν ἐν Θεσσαλίᾳ καταδεικνύει καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι, αἱ κατατεθειμέναι εἰς τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν λαογραφικαὶ, χειρόγραφοι συλλογαί, αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὑπολείπονται κατὰ πολὺ ἀριθμητικῶς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ὄγκου τῶν ὑπολοίπων διαμερισμάτων τῆς Ἑλλάδος. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ δίδομεν κατωτέρω ἕνα κατάλογον τῶν αὐτῶν ἐδρικομένων συλλογῶν κατὰ χρονολογίαν συγγραφῆς καὶ καταθέσεως, ἀκριβῶς διὰ νὰ γνωρίζουν οἱ μέλλοντες νὰ ἀσχοληθοῦν τὰς προϋπαρχούσας ἐργασίας:

Δ.Ν. Τσιγγάνη, Περὶ τῶν ἐπικρατούντων ἠθῶν καὶ ἐθίμων κατὰ τὸν γάμον ἐν τῇ κωμοπόλει Ἀμπελακίων, Ἀπρίλιος 1919.

Χαριλ. Μαστορίδου, Πῶς κάμνουν τὸν γάμον οἱ Σαρακατσαναῖοι, Ἀπρίλιος 1919.

Γ.Φ. Κακάβα, Περιγραφή τῶν κατὰ τὸ Πάσχα ἐν Μουζακίῳ Καρδίτσης, 1915.

Τοῦ ἰδίου, Τὰ κάλανδα κατὰ τὴν παραμονὴν τοῦ Λαζάρου ἐν Μουζακίῳ 1918.

Ν. Βραχνοῦ, 37 Παραμῦθια ἐκ Τρικάλων, 1924.

Τοῦ ἰδίου, Παραμῦθια, 1924.

Α. Λαδίκας, Δημῶδεις λέξεις, ᾄσματα, παροιμίαι, αἰνίγματα ἐκ Μεσσηνικῶν, 1924.

Θεμ. Ι. Ὀλυμπίου, 3 παραμῦθια ἐξ Ἁγίου Λαυρεντίου καὶ 2 ἐξ Ἄνω Βόλου, 1924.

Ι. Δ. Σαχίνης, Τρία παραμῦθια ἐξ Ἄνω Βόλου, 1924.

Ν. Ρηματισίδου, Ἐν παραμῦθιον ἐξ Ἁγ. Γεωργίου Μηλείας, 1924.

Σταμ. Γρηγοροπούλου, Ἐν παραμῦθιον ἐκ Πορταριάς, 1924.

Δ. Ν. Κωλᾶ, Δύο παραμῦθια ἐκ Πορταριάς, 1924.

Μιχ. Βενιέρης, Τέσσαρα παραμῦθια καὶ αἰνίγματα τινὰ ἐκ Πορταριάς, 1924.

Γ. Ἀγγέλου, Δέκα παραμῦθια ἐκ Πρόπαν Πηλίου, 1924.

Α. Παλαϊκοκόμου-Ἀγγελίδου, 64 αἰνίγματα, 24 παραμῦθια καὶ 11 δημῶδη ᾄσματα ἐκ Βόλου, 1924.

Κωνστ. Ι. Πατνάρης, 2 παραμῦθια καὶ 2 ᾄσματα ἐκ Πορταριάς, 1924.

Κωνστ. Β. Γιαννακοπούλου, Πῶς περνοῦν τὰς χειμερινὰς νύκτας οἱ ἐν τοῖς χωρίοις οἰκοῦντες Θεσσαλοὶ, 1927.

Ζαχ. Ζ. Ζαχαριάδου, Καλλικάντζαροι ἢ Καρκαντζάλια, Τρίκαλα, 1914, (κατετέθη τὸ 1925).

Χρίστου Κ. Πριάκου, Θεσσαλικά τραγούδια, 1927.

Ἄγγ. Δ. Ξινογαλᾶ, ᾄσματα τῶν Καλάνδων τῶν Θεοφανείων ἐν τισὶ χωρίοις τοῦ Πηλίου 1917 (κατετέθη τὸ 1927).

Χ. Βαλαμουτοπούλου, Εἰδήσεις περὶ γάμου ἐν Πορταριά, 1927.

Κωνστ. Β. Γιαννοπούλου, Περὶ γάμου καὶ πανηγύρεων ἐν Θεσσαλίᾳ, Λάρισα, 1900, (κατετέθη τὸ 1927).

Τοῦ ἰδίου, Περὶ τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ δεισιδαιμονιῶν, Λάρισα 1900 (κατετέθη τὸ 1927).

Ἄθ. Δελιτισκοπούλου, Περιγραφή γαμηλίων ἐθίμων τῶν πεδινῶν Θεσσαλῶν 1888 (κατετέθη τὸ 1927).

Δ. Ν. Κωλᾶ, Συλλογὴ προγαμίων μαντικῶν δεισιδαιμονιῶν, περὶ κλειδῶνων, μαντεῖαι περὶ γεννήσεως, Πορταρία (κατετέθη τὸ 1927).

Χρ. Σταμούλης, 1 παραμῦθι, λεξιλόγιον, προλήψεις, ἔθιμα ἐκ Δρακείας 1888 (κατετέθη τὸ 1927).

Βασιλ. Παπασπυλιοπούλου, Λέξεις δήμου Νεβροπόλεως 1912 (κατετέθη τὸ 1927).

Χριστ. Φόρου, Ἦθη καὶ ἔθιμα Τυρνάβου, 1910-11 (κατετέθη τὸ 1928).

Κωνστ. Ι. Περιστέρης, Συνήθειαι καὶ ᾄσματα τινὰ ἐξ Ἀἰβᾶν Ἀσπροποτάμου 1908 (κατετέθη τὸ 1928).

Θεοδ. Α. Πρασιδίου, Εἰδήσεις περὶ ὀβολοῦ Χάροντος, 1937.

Μισυρλῆ, 6 μῦθοι, 1 παραμῦθι, 1 παράδοσις ἐκ Τσαριτσάνης 1938.

Ἄχ. Τζαρτζάνου Συλλογὴ 372 παροιμιῶν Τυρνάβου, 1940.

Κων. Μπουκουβάλα-Βουλιέρης, Λαογραφικὰ Αἰγάνης Ὀλύμπου, 1940.

Ι. Παπαϊωάννου, Τὸ πηλιορειτόπουλο, 1940.

Γ. Α. Μέγα, Σχέδια κατοψεων 88 οἰκιῶν καὶ ποιμενικῶν ἐγκαταστάσεων Καρδίτσης, Ἀγράφων, Χασιῶν, Λαρίσης, Τυρνάβου, Ἀγιάς, Ραψάνης, Ἀμπελακίων, 1940.

Βασ. Μπόνου, Ἔθιμα τοῦ ἀρραβῶνος εἰς τὴν Ἐλασσόνα, 1950.

Ἐλ. Φυτιλῆ, Τὰ φαντάσματα ἐν Θεσσαλίᾳ μετὰ 2 ᾄσμάτων, 1951.

Κωνστ. Γανωτῆ, Λαογραφικὰ Πηλίου 1952.

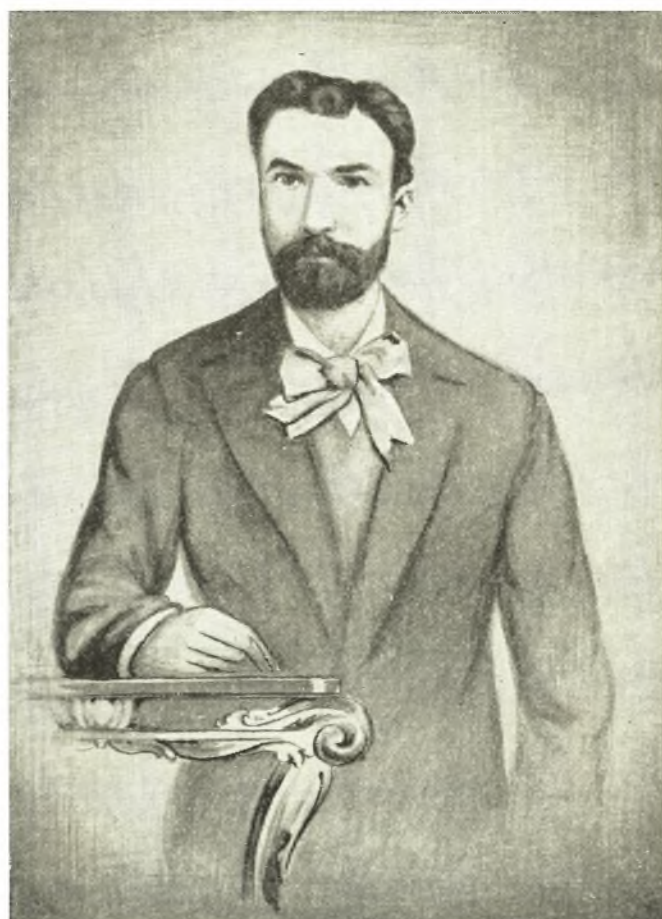
Ἄθ. Κυριακοῦ, Λαογραφικὰ ἐξ Ἀναλήψεως Ἐλασσόνας, 1953.

Γλυκ. Κυρίτση, Λαογραφικὰ ἐκ Μικροῦ Ἐλευθεροχωρίου Ἐλασσόνας, 1953.

Βασ. Δ. Βαῖοπούλου, Λαογραφικὰ ἐκ Γερανεῶν Ἐλασσόνας, 1953.

Πασχ. Βαλιάκου, Λαογραφικὰ ἐκ Μεγάλου Ἐλευθεροχωρίου Ἐλασσόνας, 1953.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΨΑΧΟΣ

ΔΗΜ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΔΡΑΚΤΑΣ

Ι. Κωσταρίγου(;) Λαογραφικά Σαρανταπόρου Έλασσόνος, 1953.

Λ. Τσέλιου, Λαογραφική Συλλογή εκ Κρυόβρυσης Έλασσόνος, 1953.

Χρ. Παπαδημητρίου, Λαογραφικά εκ Δομενίκου Έλασσόνος, 1953.

Βασ. Σαμαρά, Λαογραφικά εκ Γαλανόβρυσης Έλασσόνος, 1953.

Δημ. Παπαδούλη, Λαογραφικά εκ του χωρίου Άμούρι Έλασσόνος, 1953.

Άθ. Παπανικολάου, Λαογραφικά εκ του χωρίου Λυκούδι Έλασσόνος, 1953.

Μαίρης Παπαγεωργίου, Λαογραφικόν ύλικόν περιφέρειας Τρικάλων, 1953.

Έλισ. Παπαφιλίππου, Λαογραφικά εκ Πυθίου Έλασσόνος, 1953.

Γεωργ. Β. Παπασπύρου, Λαογραφικά εκ Δρυανόβου Έλασσόνος, 1953.

Γ. Φάκα, Λαογραφία Βερδικούσης Έλασσόνος, 1953. Τοῦ αὐτοῦ, Ζητήματα Λαογραφίας τοῦ χωρίου Μαγούλα Έλασσόνος, 1953.

Άνδρέου Καραμανάκου, Λαογραφικόν ύλικόν εκ Γιαννωτᾶς Έλασσόνος, 1953.

Α. Σκλιούμπα(;) Λαογραφικά εκ Κονιατῆ Έλασσόνος, 1953.

Δημ. Φώλια, Λαογραφικά εκ Έλασσόνος, 1953.

Κ. Γανωτῆ, Λαογραφικά ἔθιμα τοῦ Άγίου Λαυρεντίου Πηλίου, 1954.

Χαρικλ. Πριάκου, Μερικά ἀνέκδοτα δημοτικά τραγούδια ἐπαρχίας Άλμυροῦ, 1954.

7 Φοιτητῶν Φιλολογίας, Ἔθιμα Λαζάρου καὶ Βαΐων εκ τῶν περιφερειῶν Βόλου, Άλμυροῦ, Νεοχωρίου Πηλίου, Λαρίσσης, Φαλάνης—Λαρίσσης, Σοφάδων 1954.

Έλ. Μαλαβάκη, Συλλογή παροιμιῶν εκ Τρικάλων Θεσσαλίας, 1954.

Άριστ. Ψύρρα, 41 ἄσματα εκ Άκρης Έλασσόνος, 1959.

Δημ. Λουκάτου, Λαογραφική ἀποστολή εις τήν ἐπαρχίαν Καρδίτσης, 1959.

Άννης Παπαμιχαήλ, Λαογραφική ἀποστολή εις ἐπαρχίαν Έλασσόνος (Λιβάδιον, Τσαρίτσανη, Κρανιά, Κοκκινοπλός), 1963.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΑΤΡΙΔΗΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΡΙΑΚΟΣ

ΧΡ. ΔΙΟΜΗΔΗΣ

ΛΑΪΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Ἡ Θεσσαλικὴ λαϊκὴ τέχνη ἔχει μακρὰν παράδοσιν, ἀξιόλογον ἐξέλιξιν καὶ ἐνδιαφέρουσαν ἱστορίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ποικιλία τῆς εἶναι σημαντικὴ, ἐξ αἰτίας ἰδιαζόντων

ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν παραγόντων. Ὁ διαμελισμὸς τοῦ Θεσσαλικοῦ ἐδάφους εἶναι ποικίλος, αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων διαφέρουν ἀπὸ περιοχῆς εἰς περιοχὴν, ἡ οἰκονομία εἶναι διαφορετικὴ, ἡ δὲ ψυχολογία τῶν Θεσσαλῶν, παρὰ τὰ κοινὰ σημεῖα τῆς, παρουσιάζει ἰδιοτυπίας ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ὅλα τὰ εἶδη καὶ οἱ τομεῖς τῆς λαϊκῆς τέχνης ἀνεπτύχθησαν εἰς ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν ἐπὶ τοῦ Θεσσαλικοῦ χώρου. Αἱ ποιμενικαὶ περιφέρειαι τῶν Ἀγράφων, τῶν Χασίων, τοῦ Ὀλύμπου, τῆς Ὀσσης, τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Γούρας, μᾶς ἔδωσαν ἱκανὰ δείγματα ἀξιολόγου ὑφαντικῆς, ποιμενικῆς σκευοποιίας, οἰκοδομίας μονίμου κατοικίας καὶ καλυβοποιίας διὰ τοὺς νομάδας, διακοσμητικῆς ἐπὶ ὑφάσματος καὶ ξύλου. Ἔτσι ἡμπορεῖ ὁ μελετητὴς νὰ ἐντυπώσῃ ἐρευνητικῶς καὶ αἰσθητικῶς ἐπὶ τῶν προϊόντων τούτων τῆς λαϊκῆς δημιουργίας, ἐπισημαίνων τοὺς κοινούς τόπους, ποὺ ἐπικρατοῦν εἰς τὴν ἀπλοϊκὴν τέχνην παντὸς λαοῦ, καὶ ὑπογραμμίζων τὴν μοναδικότητα καὶ πρωτοτυπία, ὅπου ὑπάρχει.

Ἡ κατοικία καὶ ἡ ἐνδυμασία τῶν πεδινῶν Θεσσαλῶν ἔχουν καὶ αὐταὶ τὴν μοναδικότητά των, ἡ πρώτη ἐξ αἰτίας τοῦ χώρου, τῆς ἐλλείψεως οἰκοδομικῶν ὕλικῶν καὶ τῆς ἀσχολίας τῶν κατοίκων, ἡ δευτέρα διὰ λόγους ἐθνολογικοῦς καὶ δημογραφικῆς συνθέσεως. Ὅπως ἰδιάζουσα εἶναι ἡ ὑφαντικὴ τῶν περιφερειῶν Τυρνάβου, Τσαριτσάνης, Ἀμπελακίων καὶ Πηλίου, διότι ἐκεῖ, ἀπὸ τὰ μέσα ἀκόμη τοῦ ΙΗ' αἰῶνος ἀνεπτύχθη καὶ ἤνθησεν εἰς εὐρωπαϊκὴν κλίμακα ἡ μεταξοκαλλιέργεια, ἡ νηματουργία, ἡ βαφικὴ καὶ ἡ ὑφαντουργία.

Ἡ συχνὴ ἐπικοινωνία τῶν μερῶν αὐτῶν μετὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἐπέδρασε παντοιοτρόπως εἰς τὴν αἰσθητικὴν τῶν τεχνιτῶν τῆς, ὥστε νὰ διαμορφωθῇ μετὰ τὸν καιρὸν μίαν ἀντίληψιν σχεδίου, χρώματος, γραμμῆς καὶ ὕφῃς, συγκρινῶσα κομψῶς τὴν ἀνατολικὴν καὶ τὴν δυτικὴν καλαισθησίαν. Κλιματολογικοὶ καὶ γεωγραφικοὶ ἐξ ἄλλου ὅροι, ὑποβοηθούσης καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀνθρωπότητος τῶν κατοίκων, ἡ ὑπαρξίς πλουσίας ξυλείας καὶ οἰκοδομικοῦ ὕλικου, διεμόρφωσαν μίαν ἀπαράμιλλον ἀρχιτεκτονικὴν, διακρινομένην διὰ τὴν αἰσθητικὴν, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν σοφὴν καταξίωσιν τοῦ χώρου, τὴν ἐπίδειξιν, τέλος, ἀρχοντιᾶς. Τὰ αὐτὰ θὰ εἶχε νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς καὶ διὰ τὰς πολυτελεῖς ἐκκλησίας μετὰ τὰ ξυλόγλυπτα τέμπλα των, τὰ πλούσια ἀφιερῶματα, τὰς περικαλλεῖς τοιχογραφίας καὶ τὸν ἐπὶ λίθου γλυπτὸν διάκοσμόν των, ἔργα ἐντοπίων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τεχνιτῶν.

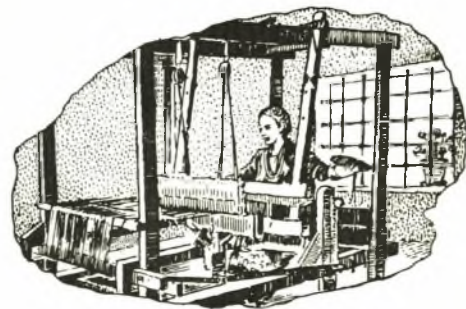
Τέλος ἡ ναυπηγία, μετὰ κέντρα παλαιότερον τὴν Μιτζέλαν καὶ ἀργότερον τὸ Τρίκερι, τὸν Βόλον καὶ τὴν Σκιάθον, κατέστη ὀνομαστὴ διὰ τῶν ἀντιστοιχῶν «ταρσανάδων» εἰς ὅλην τὴν ἑκτασιν τοῦ βορειοδυτικοῦ Αἰγαίου.

Ἡ Θεσσαλικὴ λαϊκὴ τέχνη ἠμμοίρησε νὰ εὕρῃ ἀκαμάτους καὶ ἀξιολόγους μελετητάς, ὥστε νὰ γίνῃ εὐρύτατα γνωστὴ καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου. Εἰς τοὺς: Ἀγγελικὴν Χατζημιχάλη, Ἀγῆνορα Ἀστεριάδην, Ἀπόστολον Γ. Κωνσταντινίδην, Κ. Φαλάιτς, Κίτσον

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

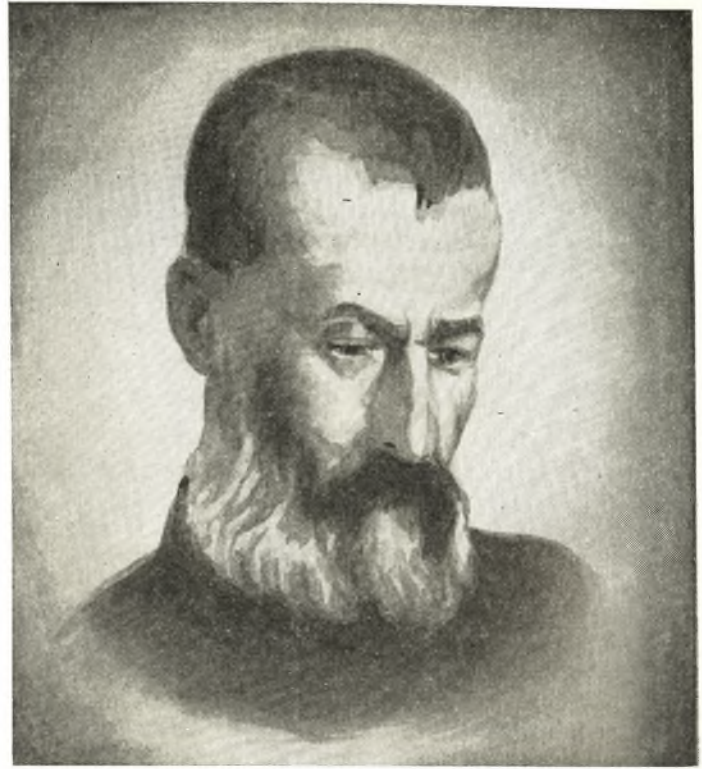
Μακρῆν, Γεώργιον Μέγαν, Ἀθηνᾶν Ταρσοῦλη, Ἀναστάσιον Λαζαρίδην, Κωστὴν Λάμπρου, Γεώργιον Βαλέταν, Γεώργιον Πετρήν, Δημήτριον Πικιώνην κ.ἄ., πολλὰ ὀφείλει ὁ λαϊκὸς Θεσσαλικὸς πολιτισμὸς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν διερεύνησιν τῶν στοιχείων του, εἰς τὴν διὰ τοῦ τύπου εἰς περιοδικὰ καὶ αὐτοτελῆ δημοσιεύματα ἑκδοσίν του καὶ εἰς τὴν προβολὴν του μουσειακῶς καὶ δι' αὐτοτελῶν συλλογῶν.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ἀπὸ τὸν τομέα τῆς λογοτεχνίας ἡ Θεσσαλία ἐπίσης δὲν ἀπουσίασεν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνώσεως ὁ Βόλος παρουσίαζεν ἀξιόλογον πνευματικὴν κίνησιν διὰ τῆς ἐκδόσεως ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν. Ἡ πνευματικότης αὐτὴ εἶχε τὰς καταβολὰς τῆς εἰς παλαιότεραν ἀκμὴν τῶν πηλιορειτικῶν κωμοπόλεων, μὲ τὰ καλῶς λειτουργούντα σχολεῖα, μὲ τὰς βιβλιοθήκας, μὲ ὄνομαστοὺς διδασκάλους τοῦ Γένους, καὶ ἐκεῖ καὶ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν δράσαντας. Μετὰ τὴν ἐνωσιν, ἠκολούθησαν καὶ αἱ ἄλλαι θεσσαλικαὶ πόλεις. Τὰ Τρίκαλα ἀναπτύσσουν ἰκανὴν πολιτιστικὴν δραστηριότητα, ἐκδίδουν ἐφημερίδας, ἰδρύουν καλλιτεχνικοὺς ὀμίλους καὶ φιλολογικὰ σωματεῖα. Τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν Λάρισαν, ἡ ὁποία βαθμηδὸν ἀποβάλλει τὴν ὄψιν τῆς τουρκοπόλεως καί, ἄλματικῶς ἀργότερον ἐξελισσομένη, ἀπέληξε σήμερον εἰς συμπαθεῖς κέντρον οἰκονομικῆς, διοικητικῆς, πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς—ὅσον φυσικὰ εἶναι δυνατόν τὰ τελευταῖα νὰ ἀναπτυχθῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ἐφ' ὅσον ἡ σύνθεσις τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους ρέπει ἐντόνως πρὸς τὸν πρωτευουσιακὸν συγκεντρωτισμόν. Τὴν αὐτὴν ἀμίλλαν ἔδειξε καὶ ἡ Καρδίτσα, ὅπως ἐπίσης καὶ ὁ Ἄλμυρός. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐξεδόθησαν καὶ ἐκυκλοφόρησαν κατὰ πόλεις καὶ κατὰ καιροὺς φιλολογικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ περιοδικά. Δυστυχῶς τὰ πνευματικὰ αὐτὰ ὄργανα, μετὰ βραχὺν βίον, ἤναγκάζοντο νὰ διακόπτουν τὴν ἔκδοσιν τῶν ἢ κοινῇ μοῖρα ὄλων τῶν ἐπαρχιακῶν ἑλληνικῶν περιοδικῶν.

Ἡ συμβολὴ τῶν ἐν τούτοις ἦτο μεγάλη, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δημιουργίαν πνευματικῆς ἀτμοσφαιρας καὶ καταλλήλου κλίματος, ὥστε νὰ ἐκκολαφθῶν μικροὶ ἢ ἀξιόλογοι ἐργάται τοῦ πνεύματος. Ἡ ὑπηρεσία τῶν συνίσταται κυριώτατα εἰς τὸ ὅτι, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπετέλεσαν τὸ προσιτὸν βῆμα διὰ νὰ παρουσιάξουν οἱ ἐντόπιοι φιλολογοῦντες

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

τὰ πρωτόλειά των, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατεχώρισαν εἰς τὰς σελίδας τῶν συνεργασίαν καὶ ξένων δοκίμων λογοτεχνῶν, εἰς βαθμὸν ὥστε ἡ μνεῖα τῶν νὰ εἶναι συχνοτάτη μέσα εἰς τὴν βιβλιογραφίαν τῆς ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς γραμματείας.

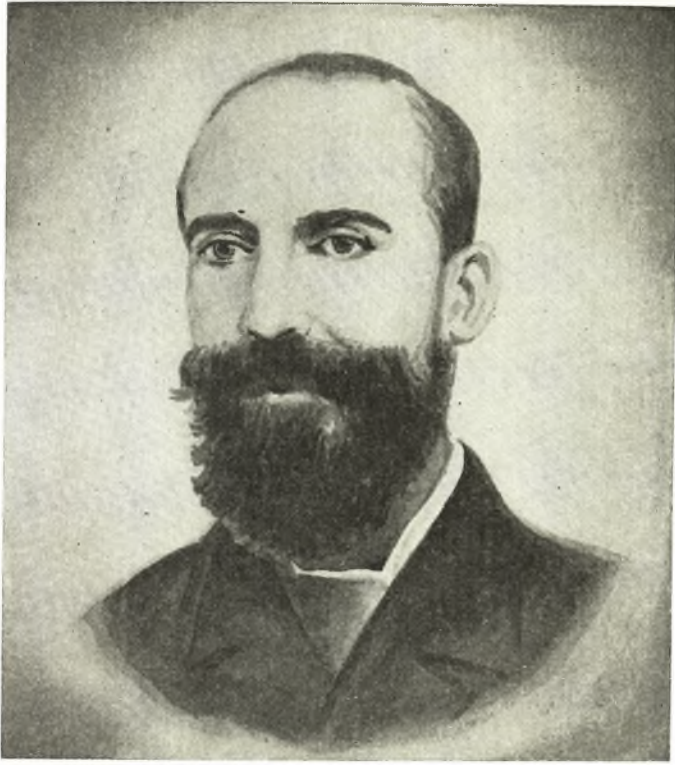
Ἡ Θεσσαλία ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μερικοὺς λογοτέχνους, ποὺ ἐτίμησαν γενικώτερον τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, καθὼς καὶ ἓνα πλῆθος ἐλασσόνων λογοτεχνησάντων, ποὺ ἐχρησίμευσαν ἐν τούτοις ὡς ὑποδομὴ ἢ χορεία ἐπιλογῆς, ὅσων ἢ φήμη ἀπέβη πανελλήνιος. Παραθέτομεν κατωτέρω μίαν πρόχειρον ἀναγραφὴν Θεσσαλῶν ἐργατῶν τοῦ πνεύματος ἢ ξένων παρεπιδήμων ἐν Θεσσαλίᾳ, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνῃ ὅτι εἶναι οἱ μόνοι καὶ ἀξιολογώτεροι: Ἄλεξ. Παπαδιαμάντης, Ἄλεξ. Μωραΐτιδης, Σωτ. Σκίπης, Γ. Δρο-

ΤΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ

σίνης, Μ. Καραγάτσης, Νικ. Παπᾶς, Πέτρος Μάγνης, Κώστας Τσαγκαράδας, Κλαύδιος Μαρκίνας, Γ. Δούρας, Δήμης Καπετανάκης, Πανσ. Γκάλιος, Ζ. Σκάρος, Κώστας Καλατζής, Τάκης Οικονομάκης, Κ. Νταϊφᾶς, Γ. Βαλταδώρος. Θαν. Κωσταβάρας, Θωμ. Βινικίου, Εδσράτιος ὁ Νέος, Ἀχ. Καρανάσιος, Φαίδων Μακρῆς, Ζαναντρίς, Καλλιόπη Πάντου, Ἀμύντας Παπαβασιλείου, Ἡλίας Λεφούσης, Γιάννης Φάτσης, Πέτρος Πήλιος, Πήλιος Ζάγρας, Ἀποστ. Νάνου, Λεφτέρης Ραφτόπουλος, Δήμος Ἀτσάλης, Νίκος Πινδαῖος, Κίτσος Ἀνυφαντῆς, Νίκος Μπαζιάνας, Κ. Στούρνας, Ἔρση Σαράτση, Ἀλέξ. Μπαρμπουτσόγλου, Ν. Λαδογιάννη, Ἀγγ. Μπαῖρακτάρης, Κ. Βλυτσάκης, Θ. Χατζηγῶγος, Κίτσος Παπᾶς, Τάκης Μπαμπρέκος, Δημ. Κούτρας, Μῆτσος Θῶμος, Ν. Ι. Δάμτσας,

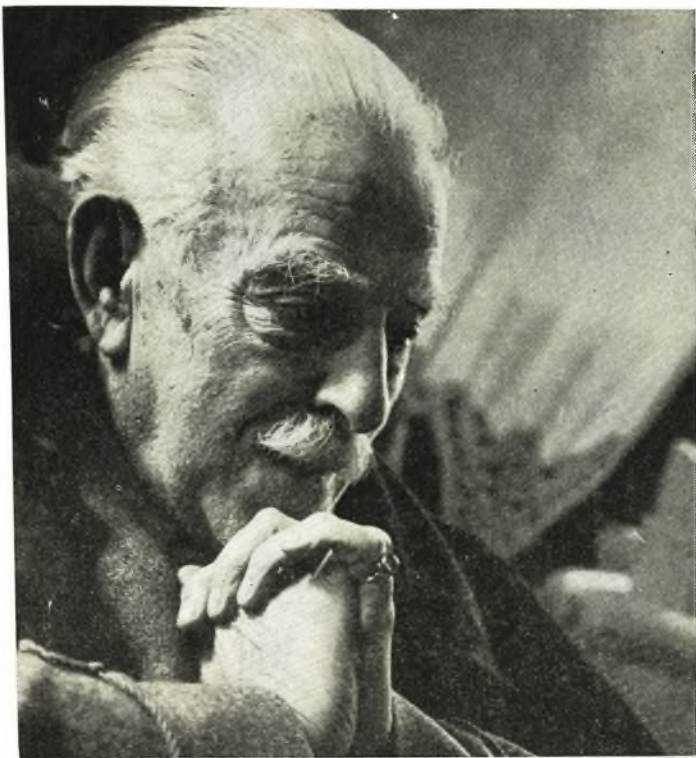
Δημ. Κασσαβέτης, Δημ. Φωτάκης, Ἀλ. Κουσκολέκας, Βασ. Καλογιάννης, Δαμ. Βουλγαράκης, Γιάννης Τρίκης, Χρ. Τσαπάλας, Ἀπ. Κολτσιδόπουλος, Σταμ. Στανίτσας, Ἄργις Κόρακας, Πήλιος Δρυμός, Χαρ. Μαυρῆς, Μιχ. Πούρικας, Ν. Βλαχάβας, Γιάννης Βαῖνόπουλος, Β. Βήκας, Λ. Καστρακίδης, Σωτήρης Περγαντῆς, Κ. Σούρας, Ν. Τσεκούρας, Μίμης Νακόπουλος, Ἄθως Τριγκώνης, Εὐάγγ. Ριζόπουλος, Πεδκος Ὀρεινός, Γιάννης Μίχας, Στεφανία Καλοῦ, Ἀποστ. Κουφοδήμος, Σούλας Τσιαμανῆς, Χρῆστος Διομήδης, Φάνης Μιράνας, Χαρ. Οικονόμου, Σωτήρ. Γκολφινόπουλος, Γιάννης Σακελλίων, Θαν. Παπανικολάου, Ντίνα Παπαστεφάνου, Ἐλ. Κ. Σπυρίδη, Γιάννης Ἀκριβός, Ἀθηνογένης Σαμπανῆκος, Δημ. Μαλλιόπουλος, Α. Μπούχλας, Ν. Μαργωμένος, Ἄργα Πηλεία, Ματίνα Γιαγιᾶ, Φούλα Ἀνθογαλίδου, Γιάννης Ἰωαννίδης, Γ. Χονδρογιάννης, Ἑλλη Εὐαγγελινίδου, Ν. Παπαγεωργίου, Τασία Ἀδάμ., Λαζ. Ε. Γαβαλᾶς, Λάκης Τσαφίτσας, Τώνης Πάλτσος, Στέλιος Αὐγουστάκης, Δ. Κωνσταντάκης, Σπ. Παπαγεωργίου, Δ. Α. Γλύτσος, Γιάννης Παπαγεωργίου, Γ. Παπαγεωργίου, Δ. Κωνσταντινίδης, Μ. Καρδούλας, Α. Γιούλλης, Γ. Μπουζούρας, Ἀλ. Κοτρώναρος, Χρ. Μηλιαράκης, Γ. Μουτάφης, Ν. Χρ. Γκόγκας, Βασ. Ἰωαννίδης, Β. Τήνιος, Ν. Τζούρος, Τ. Τσέκος, Ἀλ. Χρυσοχοῦ, Σ. Τζαμτζής, Κ. Τζαμτζής, Ἔσθῆρ Οἰκονόμου, Αἴγλη Λαγοῦ, Σπύρος Γκούσκος, Ν. Πρίφτης, Ν. Σταθάτος, Ἀ. Παλατιανός, Σάσα Νομικοῦ, Πάλης Κάντας, Μιχ. Γαβριηλίδης, Α. Παπανικολάου, Βάγγος Σταμούλης, Σ. Σκουλᾶς, Ν. Γεννηματᾶς, Χρυσοστ. Ζήσης, Ν. Κογιούλας, Ἀ. Ἀστραῖος, Σ. Αὐγουστάκης, Ἀρ. Ἀγαπητός, Α. Στεργίου, Ε. Στρατουδάκης, Α. Κρητικοῦ, Δ. Γολέμης, Γ. Σαρρῆς, Ἡλ. Ι Τρίλλιας, Δημ. Ν. Γαλάνης, Ἰωάννα Γ. Κολλυτοῦ, Α. Πετροπουλάκης, Ἰφ. Ρέντζου-Σφακιανᾶκη, Κ. Χριστόπουλος, Γκίκας Δερματᾶς, Μ. Ἀνθουσάκης, Α. Βάρδας, Ἡλίας Τούρνας, Σ. Γαρλᾶς, Νίκη Κολλάρου, Α. Λαζαρίδης, Ἑλλη Ἀζαριάδου, Λευκή Ἀγκάθη, Γρηγ. Τσουκᾶς, Γιώργος Θωμᾶς, Ἀνδ. Α. Κωνσταντίνου, Σταῦρος Βασσαρδάνης, Βαγγ. Σκουβαρᾶς, Αὔρα Παπαδοπούλου, Κ. Σ. Χατζηπέτρος, Θεώνη Ξηνταράκου, Μῆτσος Τσιάμης, Π. Τσίνας, Ρουσσέτος Γαβαλᾶς, Γιώργος Γκόλαν-

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΜΑΡΚΙΝΑΣ

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΗΣ

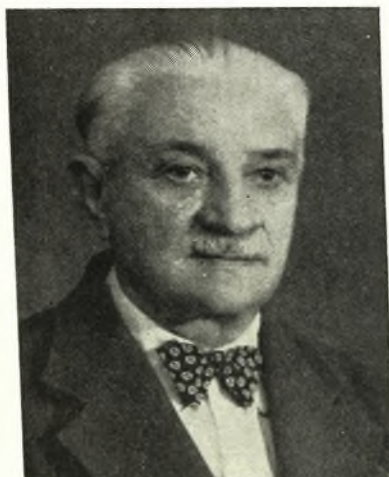
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

τας, Γιάννης Σιαφλέκης, Κ. Σιώπης, Θ. Καποδίστριας, Ξεν. Στεργίου, Νίκος Κέδρος, Γιάννης Άκριβός, Έλλη Πετρίτου, Γιάννης Τσιλίρας, Πέτρος Όλύμπιος, Βύρων Άπ. Πετρόπουλος, Κίμων Οικονόμου, Γιάννης Μπαμπατζάνας, Γιάννης Φλιάσιος, Τάκης Κρόκιος, Ι. Διγενάκης, Τώνης Πάλτσος, Θάνος Κλώνης, Θρόης Μάης, Άπ. Άπ. Βογιατζής, Λαμ. Βηλαώρας. Άλκης Παπακώστας, Θανάσης Άλυκιώτης, Γιάννης Μίχας, Διον. Κουκουρίκος, Θ. Μαλαβέτας, Θέμις Άμουτζόπουλος, Κώστας Περραιβός, Κική Δημητριάδη-Πιπινοπούλου, Κ. Παγασαίος, Φωφώ Ά. Ίακωβάκη, Γιάννης Ίακωβάκης, Κίτσος Φλούλης, Άγγελος Τρικκαίος, Βάσος Όμήρης, Γ. Άνθούσης, Παύλος Μύρτης, Καίτη Γραικού, Τόλης Παγάνης, Ά-

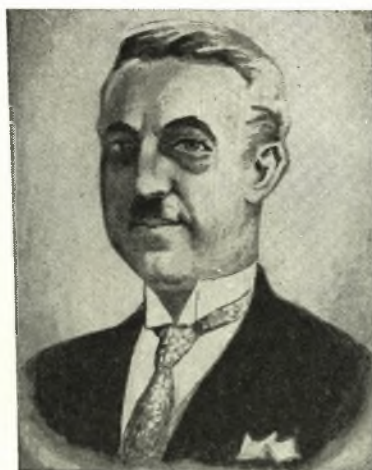

Δ. ΚΑΠΕΤΑΝΑΚΗΣ

ριστ. Βεκιαρέλλης, Μ. Βόλτου, Θ. Π. Παναγόπουλος, Άντ. Κρέτσης, Εύστ. Καλτσέτας, Γιάννης Τουφεξής, Νικ. Ταξιλάρης, Σ. Α. Καββαδίας, Τάκης Μπαζακογιάννης, Γ. Ζημιανίτης, Γ. Γεννηματᾶς, Σ. Α. Ντομαλής, Μ. Κ. Σκοντινιώτου, Γιώργος Μαραγκός, Ρίζος Μπόκοτας, Κώστας Μακρῆς, Γιώργος Κορώνης, Ί. Γραμματίδης, Μπίκα Μαρκατᾶ, Λουκᾶς Σκόπας, Χρῖστος Ήλιάδης, Κώστας Μπαρμπῆς, Κ. Φάφος, Μαρίνος Μαρκατᾶς, Ήρώ Δασκαλάκη, Διόν. Νικολόπουλος, Όλγα Οικονόμου, Ζήτα Καλογιάννη—Χατζοπούλου, Ά. Α. Παρασκευᾶς, Ν. Τζέλης, Γ. Δ. Ίατρίδης, Έλ. Κ. Καρακίτη (Rebelle), Σ. Πεζοῦ, Νίκος Κραναός, Ζ. Οικονόμου, Κοῦλα, Γιοκαρίνη, Έλση Σαράτση, Κ. Τσαταλός, Μαριάττα Κρικέλη, Νικ. Κολοβός, Μιχ. Μπάστας, Κατσαούνης, Γιάννης Παπαευσταθίου, Γ. Κουτσονίκας κ.ά.

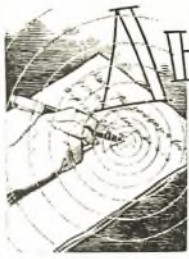
ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΓΚΑΡΑΔΑΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΗΣ

Μ. ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

Τὴν προσπάθειαν τῶν Θεσσαλῶν νὰ καλλιεργήσουν τὰ γράμματα, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον τὰ προβάλουν τοὺς στοχασμοὺς, τὰ προβλήματα, τὰς πνευματικὰς ἀνησυχίας, τὰς ὁμαδικὰς ἢ ἀτομικὰς φροντίδας περὶ τῶν κοινῶν, τὴν προβολὴν αἰτημάτων καὶ τὴν ἀξίωσιν ἐπιλύσεώς των, ἀποδεικνύει καὶ τὸ πλῆθος τῶν καθημερινῶν ἢ περιοδικῶν ἐκδόσεων, πού εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος εἰς τὰς θεσσαλικὰς πόλεις ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον. Ὁ ἄρκεσθῶμεν εἰς μόνην τὴν ἀναγραφὴν τῶν γνωστοτέρων τίτλων, ἐφ' ὅσον τὸ σημεῖμά μας αὐτὸ δὲν ἔχει γενικώτερον, ἀξιολογικὸν χαρακτῆρα: Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον. Ἀνεξαρτησία, Ἀστὴρ τῆς Θεσσαλίας, Θεσσαλιῶτις, Θεσσαλία, Προμηθεύς, Νέα Θεσσαλία, Φωνὴ τοῦ Λαοῦ, Ἀναγέννησις, Ἐλευθέρα Γνώμη, Ἀχιλλεῖς, Ἀναμόρφωσις, Ὁ Βῶλος, Ζερζεβούλης, Ὁμόνοια, Ἀβδηρα, Κερδῶς Ἑρμῆς, Κένταυρος, Ἡ Φῆμη, Πανθεσσαλικὴ (Βόλου), Ἀγραφα, Νέος Ἀγών, Πανελληνίος Κῆρυξ, Δημητριάς, Ἀτρόμητος, Ἐφημερίς τῶν Συντεχνιῶν, Ὁ Θεσσαλός, Ταχυδρόμος, Κοινὸν τῶν Θεσσαλῶν, Δαίμων, Κλαπαδόρα, Πολεμοχαρῆς, Κῆρυξ, Φῶρ, Πρόμαχος, Θάρος, Δελτίον Πανθεσσαλικοῦ Συλλόγου, Ρήγας ὁ Φερραῖος, Πρωῖα Θεσσαλίας (Λαρίσης), Πρωῖα Θεσσαλίας (Βόλου), Πρόοδος, Ὁρθόδοξος Ἀγωνιστής, Μικρά, Ἐλευθερία (Λαρίσης), Ἐλευθερία (Βόλου), Μυροβόλος Αὔρα, Θεσσαλικά Χρονικά, Πανθεσσαλικὴ (Καρδίτσης), Ἀνατολή, Σημαία, Θεσσαλικὸς τύπος, Νέον Βῆμα, Θεσσαλικά, Νέα Φωνή, Λαϊκὴ Φωνή, Ἀναγέννησις (Λαρίσης), Νέα Ἡμέρα, Σπαθί, Φαντάρος, Ἱερονήμων, Θεσσαλικὴ Φωνή, Νέα Ἑλλάς, Τύπος, Θεσσαλικά Νέα, Πρόοδος (Ἄλμυροῦ), Ἀντάρτικα Νιάτα, Καρδίτσα, Λαρισαϊκὸς Τύπος, Ἠνωμένος Τύπος, Κῆρυξ, Νέος Ἀγών, Ἑρευνα, Κόκκινος Μαχητής, Τὸ Φῶς τοῦ Κόσμου, Θεσσαλικά Γράμματα, Φιλότεχνος, Πανθεσσαλικὸ Ἡμερολογιακὸ Λεύκωμα, Πανθεσσαλικὸν Βῆμα, Ἀγιορειτικὴ Βιβλιοθήκη, Προπύλαια, Ἐποχὴ, Μετέωρα, Ὁ Βίος, Φίφτυ-Τοῦ, Σειρήνα, Φαρσαλικὴ Ἠχώ, Δικαστικὴ Ἐφημερίς, Ἰσραήλ, Σταχολόγος, Μαθητικὴ Κοινότης, Μπουρλότο, Γραμματοσυλλέκτης, Ἀπόλλων, Δελτίο, Περιοδικὸς Ὁδηγὸς Ἑλλάδος, Μπόρα, Πνευματικὴ Συντροφιά, Ἱερολοχίτης, Καλλιτεχνικὴ Ἐπιθεώρηση, Μαθητικὸς Παλμός, Μαθητικὴ Ἠχώ, Τέμπη, Νέα Ἀγωγή, Μαθητικὰ Τετράδια, Χρονικὰ Λαρίσης, Μικρά (Ἐλασσό-

ΑΔΑΜ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΔΗΜΟΣΘ. ΡΙΖΟΣ

νος), Ἀγροτικὴ Σημαία, Ἠχώ τῆς Ὑπαιθρου, Τηλέγραφος, Φτωχολογία, Ἀμάθεια, Ἐγερσις, Ἀγυιά, Τύρναβος, Φωνὴ (Ἐλασσόνος) κ.ἄ.

Ἀνάλογος πρὸς τὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν θεσσαλικῶν ἐντύπων εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοσιογράφων—ἐπαγγελματιῶν ἢ ἐρασιτεχνῶν—οἱ ὅποιοι κατὰ δύναμιν συνέβαλον εἰς τὴν ἔκδοσιν, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν σύνταξιν τῶν ὀργάνων τούτων. Ἡ θεσσαλικὴ δημοσιογραφία δὲν ὑπολείπεται εἰς ἀξιολογικὴν στάθμην ἀπὸ τὴν δημοσιογραφίαν ἄλλων διαμερισμάτων τῆς χώρας μας. Εἰς αὐτὴν ἐθήτευσαν διὰ βίου ἢ ἐμαθήτευσαν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς σταδιοδρομίας των ἐφημεριδογράφοι με εὐρείαν ἀντίληψιν τοῦ λειτουργημάτων των, με γλαφυρὸν κάλαμον καὶ νευρῶδες ὕφος, ἱκανοὶ νὰ συλλαμβάνουν τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἐπιταγὰς τῆς ἐποχῆς των, νὰ διεισδύουν εἰς τὰ νευραλγικὰ θέματα τῆς περιοχῆς των, νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὰς πτυχὰς τῶν προβλημάτων, νὰ προτείνουν γνώμας καὶ λύσεις ἐξυπηρετούσας τὸ γενικὸν συμφέρον, νὰ ἐλέγχουν καὶ νὰ ψέγουν θαρραλέως ὑπερβασίας ἰσχυρῶν, κρατικῶν ὀργάνων, πολιτικῶν, κυβερνήσεων καὶ τέλος νὰ δημιουργοῦν κλίμα ὀρθοφροσύνης, εὐθύνης καὶ συνέσεως. Ἐπιβεβλημένη εἶναι ἡ ἀναγραφὴ τῶν ἐργατῶν τοῦ θεσσαλικοῦ τύπου, οἱ ὅποιοι προήγαγον με τὰς μεγάλας ἢ μικράς—ἀλλ' εἰλικρινεῖς—προσπαθείας των τὰ συμφέροντα τῆς Θεσσαλίας: Ἡλίας Ἀρταβάνης, Ἀ. Ἀκριβόπουλος, Περ. Ἀγγελόπουλος, Ἀστ. Ἀμδάρης, Βασ. Ἀποστολίδης, Ἀδάμος, Λάζ. Ἀρσενίου, Ἰ. Ἀγγούρης, Θωμ. Ἀποστολίδης, Θεμ. Ἀμουτζόπουλος, Ἀλ. Βαμβέτσος, Βακακίδης, Θωμ. Βινικίου, Βασ. Βουτσιλάς, Δαμ. Βουλγαράκης, Νικ. Γάτσος, Τάκης Γεωργίου, Σακρ. Γκολφινόπουλος, Στ. Γαργαλιᾶνος, Χρ. Γραμματίδης, Σταμ. Δελακῶτσος, Θ. Δημόπουλος, Ν. Διαμαντόπουλος, Ζωσ. Ἐσφιγμενίτης, Ν. Εὐαγγελόπουλος, Ἀθ. Ζέριγγας, Γ. Ζήσης, Γ. Ζωϊτόπουλος, Γ. Ζαχαρίου, Ἰ. Ἰακωβάκης, Βασ. Καλο-

ΦΡΑΣΥΒ. ΜΑΚΡΗΣ

ΓΕΩΡΓ. ΣΑΜΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΥΛ. ΚΟΥΦΝΑΤΖΗΣ

ΚΛΕΙΣΘ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ

ΕΥΑΓ. ΤΣΙΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜ. ΤΣΙΜΠΟΥΚΗΣ

ΚΩΣΤΑΣ ΝΤΑΪΦΑΣ

ΚΩΝΣΤ. ΖΕΡΙΓΓΑΣ

γιάννης, Εύστ. Καλτσέτας, Χρ. Καμηλαρόπουλος Σταθ. Καραγιώργος, Π. Κυπριωτέλης, Έ. Κολιοῦ, Στ. Καρασος, Άλεξ. Κελέσης, Λεων. Κλειδωνόπουλος, Γιάννης Κορδάτος, Γ. Κολλήγας, Ν. Καραθάνος, Κουντούρης, Άλ. Κορδιαλῆς, Δ. Κούρτοβικ, Στ. Κουτνατζῆς, Πέτρος Λεμικῆς, Ν. Λίβερης, Λίβερης (υἱός), Βασ. Κυριακός, Δ. Λεβῆς, Κ. Μάγερ, Θρασ. Μακρῆς, Φαίδων Μακρῆς, Μπ. Μαρκατά, Άπ. Μπα-

κοβασίλης, Θωμ. Μαλαβέτας, Άλ. Μέρος, Ί. Μήλιος, Άλ. Μήλιος, Στέφ. Η. Μήτσιου, Β. Μιμίδης, Ήλ. Μίσσας, Πολ. Μοσχοβίτης, Κ. Μπαρμπάτσας, Γρ. Μπετσίστας, Μπουντούρης, Άλ. Μωραϊτίδης, Κορν. Νιώτη, Θεοδ. Ναός, Άδ. Νικολαΐδης, Κ. Νταΐφας, Γ. Νούλης, Κων. Νάτσης, Δημ. Ξενάκης, Κ. Ξιφαρᾶς, Άχ. Όρφανίδης, Τ. Οικονομάκης, Θωμ. Παπακωνσταντίνου, Τ. Παρασκευό-

Κ. ΠΑΝΤΟΣ

ΕΥΣ. ΚΑΛΤΣΕΤΑΣ

Χ. ΚΑΜΗΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Α. ΜΠΑΡΜΠΑΤΣΑΛΟΣ

Γ. ΝΟΥΛΗΣ

Θ. ΜΑΛΑΒΕΤΑΣ

πουλος, Κ. Πάντος, Καλλ. Πάντου, Άλ. Παπαδιαμάντης, Κ. Παπαδόπουλος, Ν. Παπαϊωάννου, Εύστ. Παπακωνσταντίνου, Κ. Παπαλεξάνδρου, Φ. Παπαπολύζου, Κ. Παπᾶς, Άθ. Πιπινόπουλος, Ι. Παρθένης, Ήρ. Παπᾶς, Κ. Περραιβός, Έλ. Πολίτη, Άθ. Πώποτας, Θεόδ. Ρηγινός, Λεφτ. Ραφτόπουλος, Δημ. Ρίζος, Γ. Σακελλαρίδης, Γ. Σαμαρόπουλος, Άπ. Σπήλιος (Κολτσιδόπουλος), Στεργιόπουλος,

Μ. Σιούρας, Κ. Στούρνας, Κ. Τοπάλης, Άλ. Τράκας, Δημ. Τσιμπούκης, Εῦ. Τσιρόπουλος, Άντ. Τζιτζέλης, Μ. Φάτσης, Γ. Φιλάρετος, Κλ. Φιλάρετος, Θεοδ. Φίλιος, Ι. Φλωρόπουλος, Μιχ. Χαδέλης, Κώστας Χαλκιάς, Δημ. Χρήστου, Άλ. Χατζηευθυμίου, Χριστοδούλου Άριστέιδης, Κ. Μπαρμπάτσας, Κ. Ζέριγγας, Ι. Φλωρόπουλος, Άστέριος Μπαρμπάτσας κ.ά.

ΛΕΩΝ. ΚΛΕΙΔΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΙΚ. ΛΙΒΕΡΗΣ

ΔΗΜΟΣΘ. ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ

ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΛΚΙΑΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ἐπισκοποῦντες πολιτικῶς τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν διαρρεύσαν ὀδοηκονταετηρίδα διαπιστοῦμεν ὅτι οἱ Θεσσαλοὶ εἰς τόσον σημαντικὸν χρονικὸν διάστημα δὲν διέ-

πρεψαν εἰς τὸν πολιτικὸν στίβον ἐπὶ πανελληνίου καὶ διεθνoῦς ἐπιπέδου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Νοτιοελλαδίτας, ἰδίᾳ τοὺς Πελοποννησίους καὶ νησιώτας—Κερκυραίους, Κρήτας.

Εἰδικοί μελετηταὶ τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἡρμήνευσαν ποικιλοτρόπως τὸ φαινόμενον τοῦτο. Ὑπεστηρίχθη ὅτι ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδιαίτεραν ἔφession τῶν Θεσσαλῶν πρὸς ἔργα παραγωγικά, προσφερομένου πρὸς τοῦτο τοῦ γονίμου ἐδάφους καὶ εἰς τὴν καθυστερημένην ἀπολύτρωσιν ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῆς τουρκικῆς δουλείας. Ἡ ἄποψις αὕτη ἐνισχύεται μέχρι τινὸς καὶ ἐκ τῆς συσχέτισεως πρὸς τὰς ἐπαρχίας τοῦ ἑλληνικοῦ βορρᾶ (Ἡπειρος, Μακεδονία, Θράκη), ὅπου ὡσαύτως σπανίζουσιν προσωπικότητες πολιτικαὶ πανελληνίου προβολῆς.

Ἡ πολιτικὴ δὲ ἡγεσία τῆς Ἑλλάδος περιῆλθεν εἰς χεῖρας Θεσσαλῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ὠρμήθησαν ἐκ τοῦ στρατοῦ, ὡς ὁ Γεώργιος Κονδύλης, Εὐρυτάν, πολιτευόμενος εἰς Θεσσαλίαν ὁ ὅποιος διετέλεσεν ὑπουργὸς καὶ Ἀντιβασιλεὺς· καὶ ὁ θρυλικὸς Νικόλαος Πλαστήρας. Εἰς τὰς ταραχώδεις καὶ σκοτεινὰς ἡμέρας τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως ὁ Γ. Σιάντος Μεγαλυτέραν ἡγετι-

Θεσσαλικὸς συνδυασμὸς ἀπὸ παλαιᾶς βουλευτικᾶς ἐκλογᾶς.

ΚΩΣΤΗΣ ΤΟΠΑΛΗΣ

ΣΠΥΡΟΣ ΤΑΛΙΑΔΟΥΡΟΣ

ΔΗΜΗΤΡ. ΗΡΑΚΛΕΙΔΗΣ

ΑΝΤΩΝ. ΚΑΡΤΑΛΗΣ

κήν συμμετοχήν είχαν οί Θεσσα-
λοι εις ιδεολογικά πολιτικά και
πνευματικά κινήματα, ως οί πρω-
τοπόροι Γ. Φιλάρετος, Σοφ. Τριαν-
ταφυλλίδης εις τόν άγροτισμόν, Δ.
Σαράτσης, Ζάχος, Δελμούζος, Βαμ-
βέτσος εις την εκπαιδευτικήν με-
ταρρύθμισιν με την ίδρυσιν του
Άνωτέρου Προτύπου Παρθεναγωγεί-
ου του Βόλου.

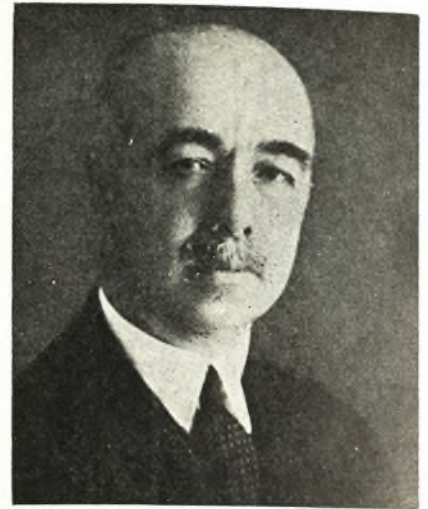
Και εις την πολιτικήν δέν υστε-
ρησεν όλοσχερώς. Τουναντίον μά-
λιστα έδρασαν πολλοί θεσσαλοι
καταλαβόντες βασικά ύπουργεία, εις
τά όποια ή παρουσία των άφη-
κεν ανεξίτηλα ίχνη της δημιουρ-
γικής διαβάσεώς των. Όλοι αι
θεσσαλικαι πόλεις έχουν νά επι-
δείξουν οικογενείας πολιτικών, εκ
των όποιων εισέτι ίκαναι εύρίσκον-
ται έν ενεργεία.

Βόλος: Καρτάλης, Γκλαβάνης,
Κασσαβέτης, Τοπάλης, Σπυρίδης,
Σαράτσης.

Λάρισα: Ροδόπουλος, Χατζηγιάν-
νης.

Τρίκαλα: Χατζηγάκης, Ήξαρχος,
Παγκούτσος.

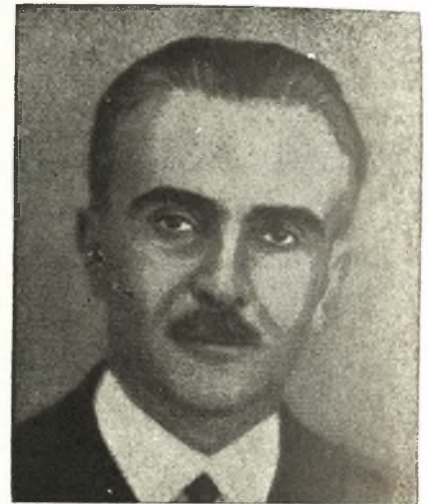
Καρδίτσα: Άλλαμανής, Τερτίπης,
Άλεξανδρή, Ταλιαδοϋρος κ.ά.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΛΛΑΜΑΝΗΣ

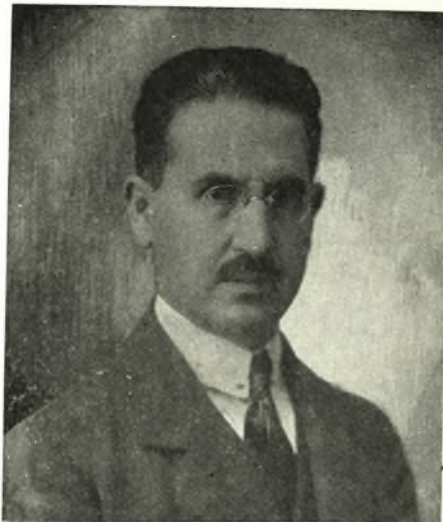

ΚΩΝΣΤ. ΣΠΥΡΙΔΗΣ

ΑΠΟΣΤ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ

ΔΗΜ. ΣΑΡΑΤΣΗΣ

ΓΕΩΡΓ. ΚΑΡΤΑΛΗΣ

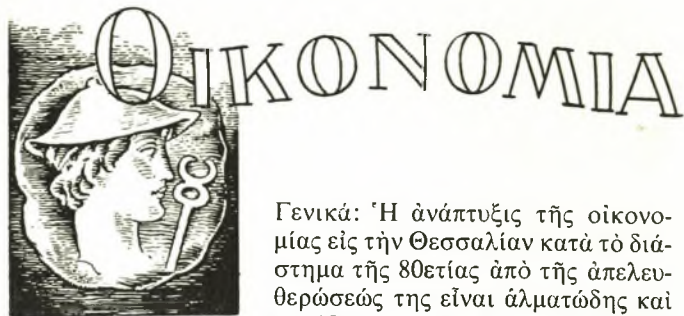

Ἡ Διοίκησις κατά τὴν παρελθούσαν ὀγδοηκονταετίαν δὲν παρουσιάζει σοβαρὰς ἀλλαγὰς πλὴν τῆς ἐπελθούσης διὰ τῆς ἰδρύσεως τῶν Κοινοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἀντικατέστησαν τοὺς παλαιοὺς Δήμους εἰς τὴν ὑπαίθρου. Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ συνετελέσθη ἐπὶ κυβερνήσεως Ἐλευθερίου Βενιζέλου.

Ὁ παλαιὸς Δήμος ἀποτελεῖται ἐκ περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς χωρίων, συνήθως τεσσάρων-πέντε, ἐνῶ Κοινότης ὑπάρχει εἰς ἓνα ἕκαστον ἰδιαίτερος, ἐκτὸς τῶν πολὺ μικρῶν, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται συνοικισμοὶ καὶ ὑπάγονται εἰς τὰ πλησίον μεγάλα.

Ὁ νέος τρόπος διοικήσεως ἀπεδείχθη λυσιτελέστερος καὶ πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μικρότερων χωρίων, τὰ ὁποῖα διοικούμενα δι' ἰδίων ἐκπροσώπων, ἐφρόντισαν περισσότερο διὰ τὴν θεραπείαν τῶν πολλαπλῶν ἀναγκῶν. Ἡ αὐξήσις διοικητικῶν συμβουλίων—ὅσαι αἱ Κοινότητες—ἐπέβαλεν εὐρύτεραν συμμετοχὴν τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου εἰς τὴν διοίκησιν, ἢ ὁποῖα ἐσχάτως ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς γυναῖκας. Τὸ γεγονός τοῦτο συνετέλεσεν ἀναντιρρήτως εἰς τὴν ἀφύπνισιν τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ λαοῦ διὰ τὰ κοινὰ, καὶ προήγαγε σημαντικῶς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων τῆς ὑπαίθρου. Ἐπίσης ἀξιοσημείωτος ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ καὶ εἰς τὴν περιστολὴν τῶν πολιτικῶν παθῶν τῶν ἐρριζωμένων εἰς τοὺς Δήμους κομμάτων καὶ κομματαρχῶν.

Ἄλλαι μεταβολαὶ διοικητικαὶ εἰς τὴν Θεσσαλικὴν χώραν κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὀγδοήκοντα ἐτῶν ἐλευθέρου βίου εἶναι: Ἡ διαίρεσις τῶν δύο μεγάλων νομῶν Λαρίσης καὶ Τρικάλων εἰς τέσσαρας, μὲ ἔδρας, Λαρίσης Λάρισαν, Μαγνησίας Βόλον, Τρικάλων Τρίκαλα καὶ Καρδίτσης Καρδίτσαν. Ἡ ὑπαγωγή τῶν βορείων Σποράδων (Σκιαθοῦ, Σκοπέλου, Ἀλοννήσου) καὶ τῶν Κοινοτήτων Πτελεοῦ καὶ Κεραμίδου εἰς τὸν νομὸν Μαγνησίας, ἀποσπασθεισῶν ἐκ τῶν νομῶν Εὐβοίας καὶ Φθιώτιδος ἀντιστοιχῶς. Ἡ προσάρτησις τῆς ἐπαρχίας Ἐλασσόνας εἰς τὸν νομὸν Λαρίσης μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ 1912. Διὰ τοῦ διπλασιασμοῦ τῶν νομῶν κατηργήθη καὶ ὁ θεσμὸς τῶν ἐπαρχῶν, ὁ ὁποῖος ἴσχυε παλαιότερον, διότι οἱ νομοὶ ἦσαν μεγάλοι.

Γενικά: Ἡ ἀνάπτυξις τῆς οικονομίας εἰς τὴν Θεσσαλίαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς 80ετίας ἀπὸ τῆς ἀπελευθέρωσός της εἶναι ἀλματώδης καὶ κατάδηλος ἢ ἐπελθούσα ἀλλαγὴ. Ὑπάρχουν βεβαίως περίοδοι κάμ-

ψεως—ὡς αἱ ἐπακολουθήσασαι τὰ πολεμικὰ γεγονότα καὶ τὰς διεθνεῖς ἢ ἐσωτερικὰς ἀναστατώσεις, 1897, 1909-1910, 1915-1922, 1941-1945, σεισμοὶ κλπ.—ἀλλὰ παρά ταῦτα ἡ πρόοδος εἶναι ἀξιολογώτατη καὶ λίαν αἰσθητὴ, ἰδίᾳ εἰς τοὺς προβεβηκυῖας ἡλικίας ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ συγκρίνουν τὴν παρούσαν εἰκόνα πρὸς τὰς προγενεστέρας.

Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτὴν ὡς σπουδαιότερος συντελεστής δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ θαυμαστὴ δραστηριότης τῶν Θεσσαλῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐπιδοθῇ μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμονῆς εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν γαιῶν καὶ τὴν εὐδόκιμον ἐνασχόλησιν εἰς ὅλους τοὺς τομείους τῆς οἰκονομικῆς δράσεως καὶ ζωῆς. Ἐπίκουροι ἀνεφάνησαν αἱ μεταβολαί, αἱ ὁποῖαι συνετελέσθησαν εἰς τὰς συγκοινωνίας, τὴν διανομὴν τῆς γῆς καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῶν παραγωγῶν εἰς συνεταιρισμούς. Τὸ κυριώτερον ὅμως μέτρον, τὸ ὁποῖον ἔθεσεν εἰς κίνησιν ὅλας τὰς δυνάμεις διὰ τὴν πρόοδον εἶναι ἡ ἀγροτικὴ μεταρρυθμισίς μὲ τὴν διανομὴν τῶν μεγάλων τσιφλικιῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ μετέπειτα ἡ ἐκτέλεσις τῶν συγκοινωνιακῶν καὶ παραγωγικῶν ἔργων: (Βελτίωσις τοῦ δικτύου ἐθνικῆς καὶ ἐπαρχιακῆς ὁδοποιΐας, ἀντιπλημμυρικά, ἀποστραγγιστικά, προστατευτικά, ἀρδευτικά ἔργα, ἀποξηράνσεις λιμνῶν καὶ τελμάτων, ἐφαρμογὴ νέων μεθόδων καλλιέργειας κλπ.).

Ἡ σημασία τῆς ἀγροτικῆς μεταρρυθμίσεως καθίσταται περισσότερο ἐκδηλος, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ πρὸ τῆς ἀπελευθέρωσός της καὶ τινὰ μετ' αὐτὴν ἔτη ἐπικρατοῦσα ἐν Θεσσαλίᾳ κατάστασις. Τὰ 65% καὶ πλέον τῶν χωριῶν τῆς ἦσαν τσιφλίκια καὶ οἱ κάτοικοι 403 Θεσσαλικῶν χωριῶν κολλῆγοι διαβιοῦντες ὑπὸ συνθήκας, οὐδόλως καλυτέρας τῶν τετραπόδων. Φρίκην καὶ ἀποτροπιασμὸν δοκίμαζον ὅσοι τῶν παλαιότερων φέρουν εἰς τὴν μνήμην τῶν τὴν κατάστασιν, ἢ ὁποῖα ἐπεκράτει ἄλλοτε εἰς τὴν σφριγῶσαν σήμερον Θεσσαλικὴν πεδιάδα. Ἡ διαφορὰ εἶναι τεραστία. Χωριά καὶ πόλεις ἐστεροῦντο δρόμων. Ἡ ὑπάρχουσα ὀδικὴ ἀρτηρία πρωτόγονος. Πλατεῖαι, πεζοδρόμια, ὑπόνομοι ἦσαν ἄγνωστα. Ἄνθρωποι καὶ ζῶα κατὰ τὸν χειμῶνα ἐβυθίζοντο εἰς τὴν λάσπην, κατὰ δὲ τὸ θέρος ἐκαλύπτοντο ἀπὸ σύννεφα σκόνης. Ἡ συγκοινωνία διενηργεῖτο διὰ τῶν ζῶων (ἵππου, ἡμίονου, ὄνου καὶ διὰ διττόχου ἢ τετρατόχου ἀμάξης—κάρρου—συρομένης, ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω ζῶων καὶ οὐχὶ σπανίως ὑπὸ βοῶν ἢ βουβάλων. Ὁ ἀντίκτυπος ἐκ τῆς παντελοῦς σχεδὸν ἐλλείψεως συγκοινωνιακῶν μέσων ἦτο βαρῦτατη καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τῶν γεωργικῶν τῆς Θεσσαλίας. Καλλιέργεια, παραγωγή, ἐμπόριον ἐπηρεάζοντο μεγάλως. Ἦδη μία συγκρίσις προσδίδει τὸ μέτρον τῆς σημειωθείσης ἐν τῷ μεταξὺ προόδου καὶ πληροῦ ἀισιοδοξίας τὸν ἀγρότην ἢ τὸν ἐπισκέπτην. Διότι σήμερον οἱ ἀσφαλτοστρωμένοι δρόμοι καὶ αἱ σιδηροτροχιαὶ ἐπιτρέπουν τὴν ἄνετον κίνησιν παντὸς οὐράτου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν σπουδαιότερον φορέα τῆς προόδου, ἐφ' ὅσον ἄνθρωποι καὶ προϊόντα μεταφέρονται ἀπὸ τόπον εἰς τόπον ἀσφαλτέστερα καὶ ταχύτερα. Ἡ ὅλη δὲ κίνησις—πολιτιστικὴ, πνευματικὴ—εἶναι ἀσυγκρίτως ἐντονωτέρα. Ἡ φιλοκαλία καὶ ἡ ἐν γένει καλαισθησία διακρίνουν τοὺς κατοίκους χωριῶν καὶ πόλεων. Τὰ πάντα ἔχουν ἐξωραϊσθῆ.

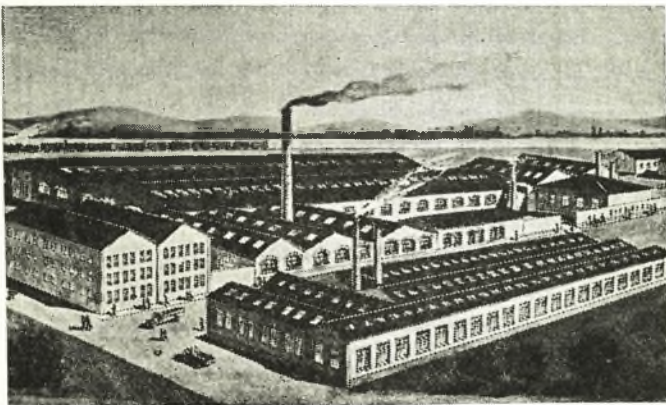
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Ἡ Βιομηχανία εἰς τὴν Θεσσαλίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς προσαρτήσεως ἦτο σχεδὸν ἀνύπαρκτος, ἀφοῦ καὶ τὸ σπουδαιότερον μετέπειτα βιομηχανικὸν κέντρον τῆς ὁ Βόλος—ὁ ὁποῖος ἔφθασεν εἰς τὸ διάστημα τοῦ μεσοπολέμου (1920-1940) νὰ διεκδικῆ τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν κλίμακα τῆς ἀναπτύξεως τῶν βιομηχανικῶν κέντρων τῆς χώρας, ἀκολουθῶν τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀμιλλώμενος τὴν Θεσσαλονίκην—δὲν ἦτο τότε παρὰ μία πόλις ἀσχημάτιστος.

Ἐπὶ ἄλλοις βεβαίως εἰς διάφορα μέρη τῆς Θεσσαλίας βιομηχανία (ἐλαιουργεῖα, σαπωνοποιεῖα, ποτοποιεῖα, ἐργοστάσια κατεργασίας ὀρυκτῶν κ.ἄ.), ἀλλὰ σποραδικῶς καὶ ἐν σπαργάνοις, τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα ἐκλείναν μετὰ λειτουργίαν ὀλίγων ἐτῶν. Ἡ περίοδος ἀπὸ τοῦ 1914-1920 καὶ κυρίως ἡ περίοδος τοῦ μεσοπολέμου χαρακτηρίζεται ἀπὸ μίαν ραγδαίαν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν ἰδίᾳ τοῦ Βόλου, ἡ ὁποία ὅμως μετὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον χαλαροῦται καὶ προχωρεῖ εἰς τὸ κλείσιμον τῶν μεγαλύτερων ἐργοστασίων, ὁπότε εἰσέρχεται εἰς ἀνησυχητικὴν κάμψιν μὲ ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν μεγάλης ἀνεργίας εἰς τὴν βιομηχανικωτέραν πόλιν τῆς Θεσσαλίας.

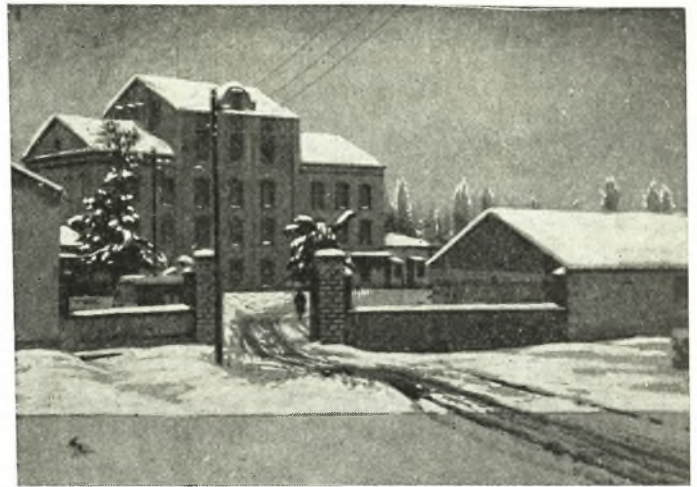
Κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἡ ἀνατροπὴ τῶν συγκοινωνιῶν, ἡ ὁποία ἐγένε μετὰ τὴν πρόοδον τοῦ αὐτοκινή-

Βόλος: Ἐργοστάσιον Σιδηροβιομηχανίας Οἴκου Γκλαβάνη

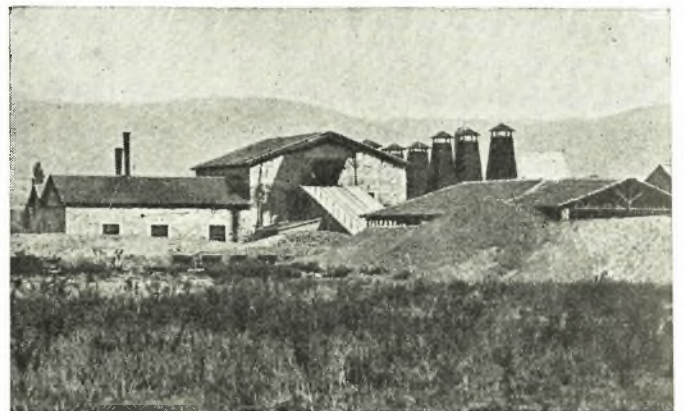
*

Βόλος: Ἐργοστάσιον Ἐταιρείας Τσιμέντων «Ὀλυμπος»

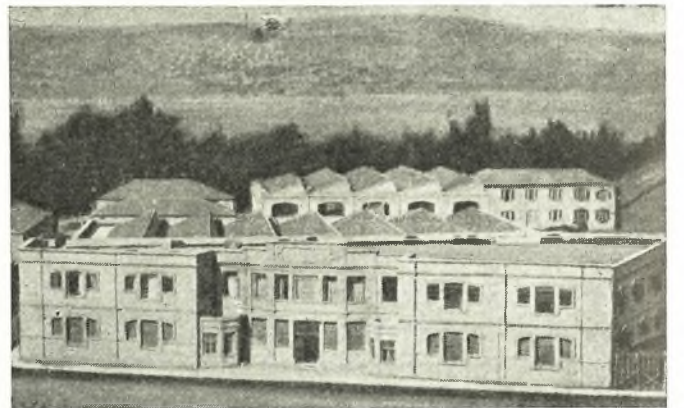
Λάρισα: Ἀλευρόμυλοι Φώτη Παπᾶ καὶ Υἱοῦ (Παλ. φωτογραφίον)

*

Βόλος: Βιομηχανικὸν Ἐργοστάσιον Κεραμοποιίας Τσαλαπάτα

*

Βόλος: Ἐργοστάσιον Βιομηχανίας Ὑφασμάτων Παπαγεωργίου

*

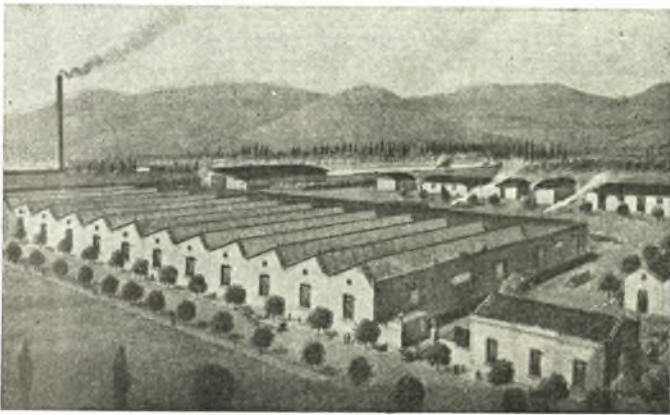
του καὶ τῆς δι' αὐτοκινήτων γενικεύσεως τῶν μεταφορῶν, ἠνύνησε τὴν θεσσαλικὴν μητρόπολιν, τὴν Λάρισαν, ἡ ὁποία κατέχει καιρίαν συγκοινωνιακὴν θέσιν μεταξὺ βορείου καὶ Νοτίου Ἑλλάδος. Εἰς τὰς ἄλλας θεσσαλικὰς πόλεις ἐπῆλθε βελτίωσις, ἀλλ' ὄχι τόσον ἀξιόλογος, ὅσον εἰς τὴν ἀνατολικὴν Θεσσαλίαν καὶ συγκεκριμένως εἰς τὰς δύο μεγαλύτερας πόλεις, τὸν Βόλον καὶ τὴν Λάρισαν.

Εἰς τὰς δύο αὐτὰς βιομηχανικωτέρας θεσσαλικὰς πόλεις ἡ τελευταία βιομηχανικὴ ἀπογραφή μᾶς ἔδωσε τὰ ἐξῆς ἐνδεικτικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἔχουν περιληφθῆ εἰς

Βόλος: Έργοστάσιον Καπνοβιομηχανίας Ματσάγγεο

*

Βόλος: Έργοστάσιον Βιομηχανίας Ύφασμάτων Μουρτζούκο

*

Καρδίτσα: Έργοστάσιον Σακχάρεωσ Ζωγράφου (Παλ. Φωτογραφία)

*

τήν ειδικήν έκδοσιν τῆς «Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας» τοῦ 1960. Παραθέτομεν παραλλήλως τὰ στοιχεῖα τῶν δύο τούτων πόλεων πρὸς εὐκολωτέραν σύγκρισιν:

Ἀριθμὸς Καταστημάτων:	Βόλος	1516	Λάρισα	976
Προσωπικόν:	»	8291	»	4214
Ἐξ αὐτοῦ ἄρρενες:	»	6352	»	3436
θήλειαι:	»	1939	»	778
Βιομηχανίαί εἰδῶν				
διατροφῆς:	»	216	»	118
Ἄρτοποιίας καὶ Ζαχ)κῆς	»	151	»	76

Τύρναβος: Έργοστάσιον ἔγχωρίων σταμπῶτων (Παλαιά φωτογραφία)

Ἵποδήσεωσ:	»	490	»	304
Ἐνδυμασίας:	»	211	»	143
Ξύλου:	»	141	»	96
Ἐπίπλων:	»	100	»	75

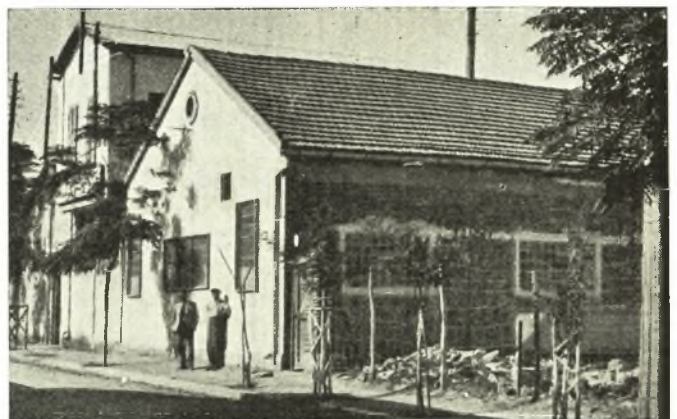
Ἐπιπροσθέτωσ ἡ αὐτὴ ἀπογραφή μᾶσ ἔδωσε καὶ τὰ κάτωθι στοιχεῖα, ἀφορῶντα ὡσαύτωσ τὰσ ἀνωτέρω πόλεις:

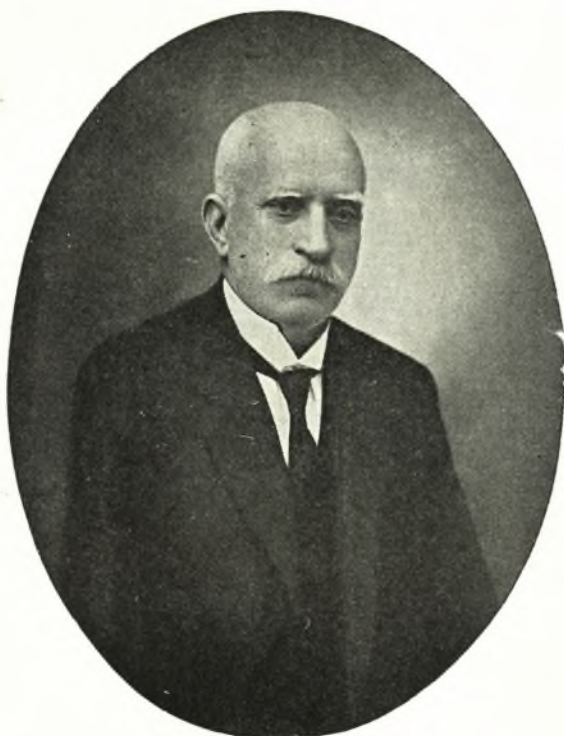
Βόλοσ: Βιομηχανίαί ἀλιπάστων 6, δημητριακῶν καὶ ὀσπριωδῶν 9, ποτῶν 24, καπνοβιομηχανίαί 22, ὕφαντικαὶ βιομηχανίαί 31, ἔκτυπῶσεισ-ἐκδόσεισ καὶ σχετικαὶ βιομηχανίαί 18, χημικαὶ βιομηχανίαί 11, μὴ μεταλλικῶν ὀρυκτῶν 46, κατασκευὴ ἀντικειμένων ἐκ μετάλλου (ἐκτὸσ μηχανῶν καὶ μεταφορικῶ ὕλικῶ) 161, κατασκευὴ ἠλεκτρικῶν μηχανῶν, συσκευῶν καὶ ἠλεκτρικῶν εἰδῶν 47, κατασκευὴ μεταφορικῶν μέσων 91, κατασκευὴ ὥρολογίων 23, ἠλεκτρισμὸσ-φωταέριον 5.

Λάρισα: Βιομηχανίαί γάλακτοσ 4, δημητριακῶν καὶ ὀσπριωδῶν 5, Ποτῶν 9, νημάτων καὶ ὕφασμάτων 23, πλεκτικῆσ 6, βιομηχανίαί ξύλου καὶ φελλοῦ ἐκτὸσ ἐπιπλοποιίας 113, Χάρτου 1, Ἐκτυπῶσεισ καὶ συναφεῖσ βιομηχανίαί 10, βιομηχανίαί ἐλαστικῶ 11, χημικαὶ βιομηχανίαί 2, ὕλικῶν δι' οἰκοδομάσ ἐξ ὀπτῆσ γῆσ 13, ἀντικειμένων μετάλλου ἐκτὸσ μηχανῶν καὶ μεταφορικῶ ὕλικῶ 89, κατασκευὴ μηχανῶν καὶ συσκευῶν 38, μεταφορικῶν μέσων 95, ὥρολογίων, 8, ἠλεκτρισμὸσ-φωταέριον 4.

Λάρισα: Έργωσ, ὕφαντουργίασ Ν. Κεκουτῆρα (Παλ. φωτογραφία)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΤΣΑΓΓΟΣ

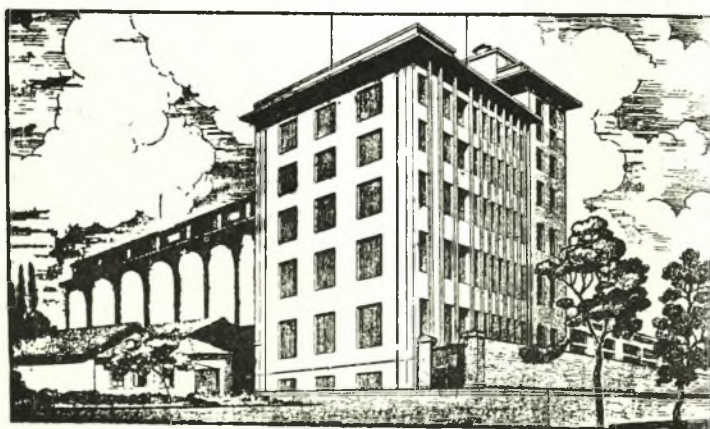
*

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΤΣΙΝΑΣ

*

Βόλος: Έγκαταστάσεις άλευρομύλων Γεωργίου Λούλη

Καρδίτσα: Έργοστάσιον «Η Ρόκα» Βασιλείου Γ. Κοκότη

Κατασκευάζονται και πωλούνται μάλλινα είδη, βελόντζες, φλοκάτες, καρπέτες-καραμελωτές, σινδόνια, διάδρομοι, πατάκια — χαλιά, μπαστά, χράμια — Μαλλιά, και νήματα. Έξάγουν έκλεκτά προϊόντα εις όλας τας χώρας τής Εύρώπης. Συμμετέσχον εις τήν 39ην Δ.Ε. Μιλάνου τόν Άπρίλιον τού 1961 και έτυχον μετάλλιου άξίας εις τήν έκθεσιν Ζυρίχης τó 1961 Διεύθυνσις οδός Λαρίσης 68 Τηλ. 7.00.

Κυριότεραι Βιομηχανίαι

Εις τά άνωτέρω στοιχεία περιλαμβάνονται βιομηχανικά, βιοτεχνικά και έμπορικά καταστήματα. Έπειδή δέ δέν είναι δυνατόν εις τήν σύντομον αύτην έπισκόπησιν νά αναφερθοϋν αναλυτικότερα στοιχεία έκ του πλήθους τών τοπικών έργοστασιών εις όλας τας θεσσαλικάς επαρχίας, σημειοϋμεν τας μεγαλυτέρας προσφεύγοντες εις τó Μητρώον Έλληνικών Βιομηχανιών, τó όποιον εξέδωκε προσφάτως ó Όργανισμός Βιομηχανικής Άναπτύξεως (Ο.Β.Α.).

Βόλος: Άλευροβιομηχανίαι Καπουρνιώτη-Παντή, Κυλινδρόμυλοι Λούλη, Βιομηχανίαι ζυμαρικών Άφών Βούλγαρη, Κ. Πανταζή και Σία, Σκαρίμβα. Έπεξεργασία γάλακτος Ε.Β.Ο.Λ., Θεσσαλική Οίνοπνευματοποιία, Καπνοβιομηχανίαι: Άλλαμανή, Γαλλική Έταιρία Καπνών.

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Καρδίτσα: Κυλινδρόμυλοι Ιωάννου Κατσάρη

Ἀνακατασκευασθείς ὡς καταστραφείς κατὰ τὴν 12ην Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1948 ὑπὸ συμμοριτῶν κατὰ τὴν εἰσβολὴν εἰς Καρδίτσαν. Οἱ Ἄλευρόμυλοι ἀποδίδουν ἡμερησίως παραγωγὴν 50 τόννων. Διευθύνσις οἰκῆς 25ης Μαρτίου, Τηλ. 4-21.

Παναγιωτοπούλου, Σ.Ε.Κ.Ε.-Βιομηχανία Σιγαρέττων Ματσάγγου, Ἀλιπιάστων Στυλιανίδου, Ζαχαρωδῶν Τσούγκου. Βιομηχανία μετᾶξης Ἐκμεκτζόγλου. Βιομηχανία γεωργικῶν μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων: Ἐταιρία Γκλαβάνη καὶ υἱοὶ Σταματοπούλου, Κουβερτῶν Παπαγεωργίου, Ντόβα, Ψύξεως Μουστακακῆ.

Λάρισα. Ἄλευροβιομηχανία Φ. Παππᾶς καὶ υἱός. Βιομηχανία Σιγαρέττων Ἐνώσεως Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν Λαρίσης-Τυρνάβου-Ἀγιάς. Βιομηχανία Ἀφῶν Μαγρίζου, Κληρονόμων Καζαντζῆ. Παγοποιεῖον—Ψυγεῖα Ὀλυμπος, Ψυγεῖα Λεοντίου. Βιομηχανία ὑφασμάτων, κουβερτῶν, κλιμακῶν κλπ. Καζαντζῆ, Μωραῖτοπούλου-Δημοπούλου, Πατσάλη, υἱῶν Τσιρούκη, Καντώνια-Καδαμαχαίρα. Μηχανημάτων γεωργικῶν Δ. Κομοπούλου.

Καρδίτσα: Βιομηχανία σιγαρέττων, Ἐνώσεως Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν, Ἀχ. Κωστοπούλου, Σ. Κορόνη καὶ Σία. Κυλινδρόμυλοι Κατσάρη.

ΦΩΤΗΣ ΠΑΠΠΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΚΛΑΒΑΝΗΣ

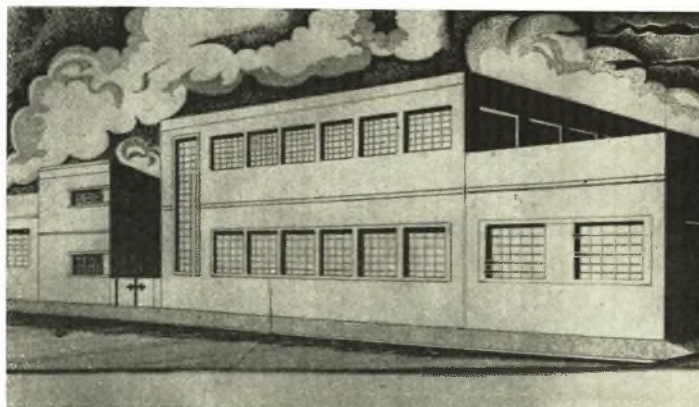
*

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

*

Βόλος: Μεταλλουργικὴ Βιομηχανία Παπαρρήγα

Γεωργικαὶ Βιομηχανίαι

Εἰς τὰ ἄνωτέρω δέον νὰ προστεθοῦν καὶ αἱ μεγάλαι γεωργικαὶ βιομηχανίαι, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τοῦ 1960 καὶ ἐντεῦθεν, εἰς τὸ ἐργοστάσιον Παστερίωσης γάλακτος Τρικάλων καὶ τὸ Ἐργοστάσιον Ζαχαρώσας Λαρίσης.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΖΥΜΑΡΙΚΩΝ
«ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΣΚΑΡΙΜΒΑΣ»
Β Ο Λ Ο Σ

Ἡ Βιομηχανία Ζυμαρικῶν «Γ. Ι. Σκαρίμβας» ἐγκατεστημένη ἐν Βόλῳ ἰδρύθη ἀπὸ τοῦ 1919 ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Γεωργίου Ι. Σκαρίμβας, κατέχουσα ἕκτοτε μίαν τῶν πρώτων θέσεων εἰς τὴν Βιομηχανίαν Ζυμαρικῶν τῆς Χώρας μας.

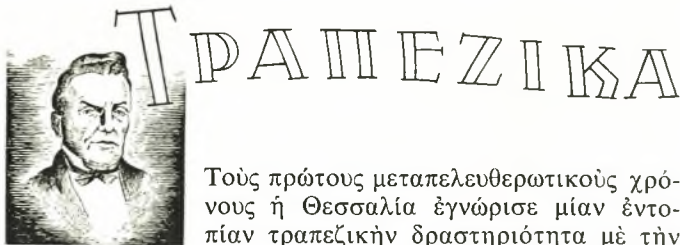
Ἡ Βιομηχανία αὕτη παρακολουθοῦσα κατὰ πόδας τὰς τεχνολογικὰς ἐξελίξεις τοῦ κλάδου τῆς συνέχισεν ἀνασυγκροτούμενη καὶ ἀναπροσαρμοζομένη ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας ἰδρύσεώς της μέχρι καὶ σήμερον, φθάσασα εἰς τὴν ἐπίζηλον θέσιν παραγωγῆς τριάκοντα (30) τόννων ἡμερησίως ζυμαρικῶν, εἰς ποικιλίαν μέχρι ὀγδοήκοντα εἰδῶν διαφόρου κατασκευῆς, γεγονός πού τὴν φέρει εἰς τὴν πρώτην θέσιν τοῦ κλάδου τῆς.

Ἡ Βιομηχανία ἀπασχολεῖ σήμερον 110 περίπου ἐργάτας καὶ ὑπαλλήλους, ἔχει μόνη αὕτη Χημικὸν ἐργαστήριον ἄρτίως ἐξοπλισμένον, διευθυνόμενον ὑπὸ Χημικοῦ διπλωματούχου τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πλήρη ὀργανώσιν διοικητικὴν καὶ τεχνικὴν.

Σήμερον τὴν Βιομηχανίαν Ζυμαρικῶν «Γ. Ι. Σκαρίμβας» διευθύνει ὁ γαμβρὸς τοῦ ἀειμνήστου ἰδρυτοῦ αὐτῆς κ. Κων. Σ. Καπουρνιώτης, ὅστις εἶναι καὶ Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου τῆς Α.Ε. Ἀλευροβιομηχανίας «Σ. Καπουρνιώτης καὶ Α. Παντής».

Ὁ Κυλμυλὸς τῆς ἄνω Ἀλευροβιομηχανίας, ἐκ τῶν μεγαλύτερων τῆς Χώρας Κυλμυλῶν, προμηθεύει εἰς τὴν Βιομηχανίαν Ζυμαρικῶν τὰς ἐκλεκτοτέρας ποιότητος Σιμιγδαλίῶν καὶ Ἀλεύρων, κατόπιν ἐνδελεχοῦς ἐπιλογῆς τῶν καταλλήλων πρὸς τοῦτο σιτηρῶν.

Τὰ Μακαρόνια ΝΤΕΒΕΤΑ ἐκ Σιμιγδαλίου 100 %, εἶναι τὰ ἀνώτερα ποιοτικῶς ὄλων τῶν ὁμοειδῶν προϊόντων τῆς Χώρας καὶ δύνανται νὰ παρασκευασθοῦν μὲ ἑκατὸν διαφορετικοὺς τρόπους.

Τοὺς πρώτους μεταπελευθερωτικοὺς χρόνους ἡ Θεσσαλία ἐγνώρισε μίαν ἐντοπιάν τραπεζικὴν δραστηριότητα μὲ τὴν ἴδρυσιν διαφόρων μικρῶν τραπεζῶν εἰς τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τῆς. Ἡ κρίσις τοῦ μεσοπολέμου παρέσυρε τὰς τραπεζὰς αὐτὰς εἰς χρεωκοπίαν μὲ ἀποτέλεσμα ν' ἀσκήται πλέον ἡ τραπεζικὴ πίστις εἰς ὅλας τὰς θεσσαλικὰς πόλεις ὑπὸ τῶν μεγάλων τραπεζῶν, Ἐθνικῆς Ἐμπορικῆς κ.λπ., αἱ ὁποῖαι διεξάγουν τὰς συναλλαγὰς τῶν μὲ τὰ κατὰ τόπους ὑποκαταστήματά των.

Διὰ τὴν Θεσσαλίαν, χώραν κατ' ἐξοχὴν γεωργικὴν, ἰδιαίτεράν σημασίαν ἔχει ἡ ἀγροτικὴ πίστις, τὴν ὅποιαν ἀσκεῖ ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος (Α.Τ.Ε.) μὲ ἑνδεκα ὑποκαταστήματα κατεσπαρμένα εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς, ἦτοι: πέντε εἰς τὸν νομὸν Λαρίσης, δύο Μαγνησίας, δύο Καρδίτσης καὶ δύο Τρικάλων. Μὲ τὰ ὑποκαταστήματα αὐτὰ ἡ Α.Τ.Ε. δίδει εἰς τοὺς ἀγρότας τῆς Θεσσαλίας δάνεια βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα καὶ μακροπρόθεσμα εἴτε πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐξόδων καλλιέργειας (καλλιεργητικὰ) εἴτε πρὸς προστασίαν τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων (δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ καρποῦ) εἴτε ἀκόμη δι' ἐκτέλεσιν μικρῶν παραγωγικῶν ἔργων. Τὰ ἐπιτόκια καὶ αἱ προθεσμιαὶ τῶν δανείων αὐτῶν ποικίλλουν ἀναλόγως πρὸς τὴν ἐκάστοτε ἐφαρμοζομένην πολιτικὴν καὶ τὰς κυβερνητικὰς ἀποφάσεις.

Ἡ Θεσσαλία, ἡ μεγαλυτέρα πεδινὴ περιοχὴ τῆς Ἑλλάδος, μολονότι παρεῖχε τεραστίας δυνατότητας ἐπαυξήσεως τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος καὶ δημιουργίας ἀληθινῆς εὐημερίας διὰ τοὺς πολυπαθεῖς Θεσσαλοὺς, παρέμεινεν ἀναξιοποίητος λόγῳ τοῦ τιμαριωτικοῦ συστήματος, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτει ἀπὸ πολλῶν αἰώνων. Εἰς τοὺς μοχθοῦντας ἀγρότας ἀνήκεν ἐλάχιστον ἔδαφος ἢ διόλου. Διὸ τὸ βιοτικὸν καὶ πνευματικὸν ἐπίπεδον εὐρίσκοντο εἰς ἀπελπιστικὴν κατάστασιν. Διὰ τὴν βελτίωσιν καὶ ἀνύψωσιν τούτων μεταπελευθερωτικῆς ἐγένοντο ἀπαλλοτριώσεις, αἱ ὁποῖαι συνετέλεσαν σοβαρῶς εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν θεσσαλῶν ἀκτημόνων ἀγροτῶν. Αἱ παραχωρήσεις ὅμως, αἱ ὁποῖαι μόνον κατόπιν ὄντως αἱματηρῶν ἀγῶνων ἐπραγματοποιήθησαν, δὲν ἔλυον τὸ πρόβλημα, διότι τὰ πλείεστα τῶν παραχωρηθέντων ἐδαφῶν ἦσαν τέλματα καὶ ἔλη καὶ δὲν προσεφέροντο διὰ τὴν ἄμεσον καὶ ἄνετον διὰ τῆς καλλιέργειας ἀξιοποίησιν. Τὸ Δημόσιον πάλιν, ἔχον νὰ ἀντιμετωπίσῃ περισσότερον ἐπείγοντα θέματα οἰκονομικῆς φύσεως, δὲν ἠδύνατο νὰ προβῆ καὶ εἰς τὴν ἀπαιτούμενην οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀγροτῶν, ὥστε νὰ ἐπιληφθοῦν ἄνευ χρονοτριβῆς τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν νέων κτημάτων. Τὴν ἀπουσίαν τῆς κρατικῆς μερίμνης ἤλθεν νὰ ἀναπληρώσῃ ἡ τράπεζα.

ΔΗΜ. ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΗΜ. ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΑ

Ἡ Θεσσαλία ἀποκαλεῖται κοιτίς τῆς συνεταιριστικῆς κινήσεως. Ἐχει πρωτοστατήσει εἰς τὴν ἰδέαν τῆς συμπράξεως τῶν ἐργαζομένων διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς «Συντροφίης τῶν Ἀμπελακίων, κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18^{ου} αἰῶνος, εἰς τοὺς χρόνους τῆς σκοτεινῆς Τουρκοκρατίας. Ἐχει μάλιστα προηγηθῆ καὶ τῶν πρώτων συνεταιρισμῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας, ὁπότε δικαίως δύναται νὰ σεμνύνεται διὰ τὴν πρωτοπορίαν ἐπὶ παγκοσμίου κλίμακος. Ἡ μεγάλης σημασίας πρόοδος τῆς συντροφίης τῶν Ἀμπελακίων δὲν ἄφησεν ἀδιαφόρους καὶ τοὺς λοιποὺς κατοικοὺς τῆς Θεσσαλίας. Ἐνωρὶς τὰ εἴκοσι τέσσαρα χωρία τοῦ Πηλίου, τὰ ὁποῖα ἐξησφάλισαν ποιὰν τινα προνομιακὴν μεταχείρισιν παρὰ τῶν Τούρκων, συνηνώθησαν εἰς δημοκρατικὴν τρόπον τινα ὁμοσπονδίαν μὲ ἰδιάζουσαν κοινοτικὴν αὐτονομίαν καὶ οὕτως ἐκαλλιέργησαν τὸ πνεῦμα τῆς συνεργασίας τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τὴν οικονομικὴν καὶ κοινοτικὴν πρόοδον, ὅπου ὑπῆρχον σχετικαὶ δυνατότητες. Βραδύτερον οἱ ἀγρόται τῶν ἄλλων διαμερισμάτων τῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος, ἐνούμενοι διὰ τῆς κοινῆς μοίρας τῆς σκληρᾶς ζωῆς, ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ συσφίξουν ἔτι συνειδητότερον τοὺς δεσμοὺς πρὸς εὐχερεστέραν διεκδίκησιν τῶν στοιχειωδεστέρων δικαιωμάτων παρὰ τῶν παντοδυνάμων μεγαλογαιοκτημόνων, μπέηδων ἢ χριστιανῶν. Ἡ ἀντίδρασις δέ, τὴν ὁποίαν συνήνητησαν, ἐνεδυνάμωσε περισσότερο τὸ φρόνημα καὶ τὴν θέλησιν των καὶ ἐβοήθησεν εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ συνεταιριστικοῦ πνεύματος, εἰς τὴν ἐκδήλωσίν του καὶ τὴν ἀνάπτυξίν του. Ἡ ἄκοκνος καὶ ἐπίμονος αὐτὴ προσπάθεια εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ὠριμάσῃ τὸ ἀγροτικὸν ζήτημα καὶ νὰ προετοιμασθοῦν αἱ ψυχαὶ τῶν ἐνδιαφερομένων, διὰ νὰ ἀπλωθῇ ἡ κίνησις διὰ τὴν λύσιν του εἰς ὅλην τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα.

Εἰς τὴν Θεσσαλικὴν ὄντως γῆν καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸν Ἄλμυρον ἐκδηλοῦται τὸ 1900 ἡ πρώτη συνεταιριστικὴ κίνησις τῶν νεωτέρων χρόνων μὲ τὴν ἰδρυσίν τοῦ Μετοχικοῦ Ταμείου Ἀλληλοβοηθείας Ἄλμυροῦ (12 Νοεμβρίου 1900). Ἰδρύθη δὲ 14 ἔτη πρὸ τῆς ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ψηφίσεως τοῦ Νόμου 602 «Περὶ συνεταιρισμῶν». Ἐκτοτε ἡ συνεταιριστικὴ κίνησις ἀναπτύσσεται εἰς τὰς περιφερείας Καρδίτσας, Φαρσάλων, Καλαμπάκας, ὅπου ἰδρύθησαν συνεταιρισμοὶ τὸ 1915, Βόλου 1916, Λαρίσης 1917, Ἐλασσόνας 1921, Τρικάλων 1922.

Διὰ τῶν συνεταιρισμῶν ὁ Θεσσαλὸς ἀγρότης πορίζεται ἀσφαλῶς ἐκλεκτὴν ποιότητα σπόρων καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν ἐξασφάλισιν γεωργικῶν ἐφοδίων, μηχανῶν διὰ τὴν καλλιέργειαν, ἄρδευσιν, θερσισμόν, ἄλωνισμὸν καὶ τὴν συμφέρουσαν διάθεσιν τῶν προϊόντων. Ἡ συνεταιριστικὴ ἀνάπτυξις θέτει καὶ τὰ θεμέλια τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν τσιφλικῶν, διότι, ἄνευ τῶν συνεταιρισμῶν, οἱ ὁποῖοι ἰδρύθησαν εἰς ὅλας πλεον τὰς ἀγροτικὰς περιφερείας εἰς τὰ χωρία τῶν μεγάλων τσιφλικῶν, ἢ ἀπαλλοτριώσις θά εἶχεν ἀποτύχει, ἐφ' ὅσον καμμία τράπεζα δὲν θὰ ἐδέχτο νὰ χορηγήσῃ πιστώσεις μεμονωμένας εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν κληρῶν.

Ἀπὸ τοῦ 1925 αἱ παρουσιάζόμεναι ἀνάγκαι ἀναπτύξεως ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἰδρυσίν—προοδευτικῶς—τῶν Ἐνώσεων Συνεταιρισμῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπιτυγχάνουν τὴν ἀγορὰν συγχρονισμένων μηχανῶν ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐν συνεχείᾳ καὶ διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, εἰς τὴν ὁποίαν πρωτοστατοῦν οἱ συνεταιρισμοί, τὸ συνεταιριστικὸν κίνημα εἰς τὴν Θεσσαλίαν (Λάρισαν, Βόλον, Καρδίτσαν, Τρίκαλα) ἀναπτύσσεται ραγδαίως. Ὁ

ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΚΛΗΡΟΣ

Συμφώνως πρὸς στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα περιέχονται εἰς τὴν Ἐκδοσίν τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας «Ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς γεωργίας-κτηνοτροφίας τῆς 19.3.1961, τεῦχος 6, Θεσσαλία», τὸ μέσον μέγεθος τοῦ κλήρου εἰς τὴν Θεσσαλίαν εἶναι 42 στρέμματα. Ἀρδεύεται ἔξ ἄλλου μόνον τὸ 12 % τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ 68 % εἶναι πεδινά. Κατὰ νομοὺς τὰ ποσοστὰ αὐτὰ ἔχουν ὡς ἑξῆς:

ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ		
Μέσος κλῆρος	56	στρέμ.
Ἀρδεύεται	10 %	
Πεδινά	73 %	
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		
Μέσος κλῆρος	30	στρέμ.
Ἀρδεύεται	10 %	
Πεδινά	59 %	
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ		
Μέσος κλῆρος	30	στρέμ.
Ἀρδεύεται	20 %	
Πεδινά	51 %	
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ		
Μέσος κλῆρος	39	στρέμ.
Ἀρδεύεται	10 %	
Πεδινά	79 %	

Ἐκ τῶν στοιχείων αὐτῶν προκύπτει:

1. Ὅτι τὸν μεγαλύτερον μέσον κλῆρον ἔχει ὁ νομὸς Λαρίσης μὲ 56 στρέμματα καὶ ἀκολουθεῖ ὁ νομὸς Καρδίτσας μὲ 39 καὶ

2. ὅτι ἐκ τῶν καλλιεργουμένων ἐκτάσεων μόνον εἰς τὸν νομὸν Τρικάλων τὸ ποσοστὸν τῶν ἀρδευομένων ἀνέρχεται εἰς τὸ 20 %, ἐνῶ δι' ὅλους τοὺς ἄλλους νομοὺς εἶναι ἀπὸ 10-13 %.

Ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμιακῶν ἐξελίξεων ἡ Θεσσαλία ἐνεφάνισεν αὐξῆσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κατὰ 6,6 % εἰς τὴν δεκαετίαν 1940-51 καὶ 10,6 % εἰς τὴν δεκαετίαν 1951-61. Κατὰ νομοὺς ἡ πληθυσμιακὴ αὐξῆσις ἔχει ὡς ἑξῆς:

	1940-51	1951-61
Λάρισα	9,5 %	14,3 %
Μαγνησία	3,1 %	5,5 %
Τρίκαλα	9,5 %	14,3 %
Καρδίτσα	6,3 %	9,3 %

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ὁ ρυθμὸς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τοὺς νομοὺς Λαρίσης καὶ Τρικάλων εἶναι τριπλάσιος τοῦ σημειωθέντος εἰς τὸν νομὸν Μαγνησίας.

Ἄριθμὸς τῶν συνεταιρισμῶν ἀπὸ τοῦ 1933 μέχρι τοῦ 1961 αὐξάνεται ἀπὸ 363 εἰς 703, τὰ μέλη των ἀπὸ 23.609 εἰς 78.372, τὰ ἀποθεματικὰ κεφάλαια ἀπὸ 5.390.000 δρχ. εἰς 14.857.000, αἱ πιστωτικαὶ ἐργασίαι ἀπὸ 64.367.000 εἰς 300.000.000 σχεδὸν καὶ αἱ προμηθευτικαὶ ἐργασίαι ἀπὸ 2.764.000 εἰς 174.452.000 δρχ. Αἱ ἐγκαταστάσεις τῶν συνεταιρισμῶν τῶν Ἐνώσεων τῶν ἔχουν ὡς ἑξῆς: Ἀποθήκαι 226, σιταποθήκαι 79, ἐλαιουργεῖα 10, πρότυπα κονσερβοποιεῖα ἐλαίων (Ἀγριάς καὶ Πτελεοῦ) 2 μὲ δυναμικότητα 1.500 τόννων, Οἰνοποιεῖα Ν. Ἀγχιάλου καὶ Τυρνάβου, Τυροκομεῖα-γαλακτοκομεῖα 3 συνεταιρισμῶν Καλαμπάκας, Ἄλμυροῦ, Τρικάλων, ἐκκοκκιστήρια βάμβακος (Λαρίσης καὶ Καρδίτσας), Κυλινδρόμυλοι Ἄλμυροῦ καὶ Ν. Ἀγχιάλου, Πριστήρια ξυλείας Καλαμπάκας καὶ Καρδίτσας, ἄλωνιστικαὶ μηχαναὶ 27 συνεταιρισμῶν καὶ 5 ἐνώσεων, μηχαναὶ διαλογῆς σπόρων 5 Ἐνώσεων.

ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ

Οί Θεσσαλοί, ως όλοι οί Έλληνες, είναι φιλαπόδημοι. Ἀπό τήν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας ἐξενιτεύοντο εἰς τὴν Εὐρώπην, Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὰς παραδουναβίους χώρας, τὴν Ρωσίαν, τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν Σμύρνην, τὴν Αἴγυπτον, τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς, καὶ βραδύτερον εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὅπου διὰ τῆς φιλεργίας καὶ οἰκονομίας ἐπλούτιζον. Ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πατρίδα δὲν ἔπαυον νὰ δίδουν σεβαστὰ ποσὰ διὰ διαφόρους κοινωνικοὺς σκοποὺς καὶ ἀποθνήσκοντες νὰ ἀφήνουν κληροδοτήματα διὰ τὴν σύστασιν σχολείων, νοσοκομείων, βρεφοκομείων, γηροκομείων, βιβλιοθηκῶν, κληροδοτήματα δι' ὑποτροφίας ἀπόρων σπουδαστῶν, προικοδοτήσεις πτωχῶν κορασιῶν καὶ ἄλλους παραπλησίους εὐγενικοὺς σκοποὺς. Ἡ τάσις αὕτη χαρακτηρίζει τοὺς Θεσσαλοὺς, ὥστε εἰς οἰανδήποτε ἐπαρχίαν τῆς Θεσσαλίας καὶ ἂν στραφῆτε, θὰ εὕρητε ἀρκετὰ κληροδοτήματα. Ἰδιαιτέρως ὅμως εὐεργέτας ἀνέδειξεν ἡ περιοχὴ τοῦ Πηλίου, ἡ ὁποία πάντοτε ἤκμαζεν οἰκονομικῶς καὶ εἶχε πολλοὺς ξενιτευμένους.

Ἐκ τῶν παλαιότερων κληροδοτημάτων εἶναι τὸ τῶν ἀδελφῶν Κρήτσκῃ, Μωϋσέως καὶ Νικολάου, ἐκ Ζαγοράς, οἱ ὅποιοι ἀπέκτησαν μεγάλην περιουσίαν εἰς τὴν Ρωσίαν. Ὁ Μωϋσῆς Κρήτσκῃς μετέβη νέος εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐσταδιοδρόμησεν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τελικῶς ἐξειλίχθη εἰς μεγάλου γαιοκτήμονα. Ὁ Νικόλαος Κρήτσκῃς ἠγόρασε κτήματα εἰς τὴν Κριμαίαν, ὅπου εἶχεν ἐγκατασταθῆ, ἀφοῦ ὑπῆρέτησεν ὡς ἀντιναύαρχος τοῦ Ρωσικοῦ Ναυτικοῦ. Περί τούτου λέγεται ὅτι ὑπῆρξε διακεκριμένος ναυτικός καὶ μάλιστα εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν δι' ἐπιδείξιον ναυτικοῦ χειρισμοῦ ὅτι ἔσωσε τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας ἐκ βεβαίας αἰχμαλωσίας ριψοκινδυνεύσας τὴν ἰδίαν ζωὴν. Ἡ ἐπίδειξις αὕτη πνεύματος αὐτοθυσίας καὶ πλήρους ἀφοσιώσεως τοῦ ἐξησφάλισε τὴν εὐνοίαν τοῦ Τσαρού.

Τὰς διαθήκας τῶν συνέταξαν ὁ Μωϋσῆς τὴν 9^{ην} Ἰουλίου 1917 καὶ ὁ Νικόλαος τὴν 9^{ην} Σεπτεμβρίου 1843. Διὰ τῆς διαθήκης του ὁ Μωϋσῆς ἀφῆκεν 60.000 ρούβλια εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον τῆς Μόσχας εἰς διαρκὴ κατάθεσιν πρὸς 5% ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ δίδωνται τὰ ἔσοδα διὰ μισθοῦ διδασκάλων τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου τῆς Ζαγοράς καὶ ἄλλα ποσὰ διὰ σπουδᾶς πτωχῶν μαθητῶν καὶ ἀπόλυτον φυλακισμένων. Ὁ ἀδελφός του Νικόλαος διὰ τῆς διαθήκης ἀφῆκεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν 100.000 χάρτινα ρούβλια, διὰ νὰ σπουδάζουν κατ' ἔτος πέντε νέοι, εἰς ἐκ Πελοποννήσου, εἰς ἐξ Ὑδρας, εἰς ἐκ Σπετσῶν καὶ δύο ἐκ Ζαγοράς.

Ἐκ τῶν πλέον παλαιῶν ἐπίσης θεσσαλικῶν κληροδοτημάτων πρέπει νὰ θεωρηθῆ καὶ τὸ κληροδοτήμα Κασσαβέτη, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκτίσθη καὶ ἐλειτούργησε τὸ Παρθεναγωγεῖον Ζαγοράς, ἓν ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων σχολείων θηλέων τῆς ἐποχῆς τῆς τουρκοκρατίας, εἰς ὀλόκληρον τὴν Θεσσαλίαν.

Ἄλλοι θεσσαλοὶ κληροδοτοὶ εἶναι: Οἱ ἀδελφοὶ Βόλτος ἐπίσης ἐκ Ζαγοράς τοῦ Πηλίου, οἱ ὅποιοι ἐδημιούργησαν μεγάλην περιουσίαν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἐξ αὐτῶν ὁ Ἡρακλῆς Βόλτος ἀφῆκεν ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν δι' ὑποτροφίας εἰς τὰς Καλὰς Τέχνας, Χημείαν, Γεωργίαν, Ἠλεκτρομηχανικὴν. Προσέτι ἀφῆκεν 150.000 χρυσᾶ φράγκα δι' Ἑλληνα

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ

ἢ ξένον ἐπιστήμονα, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνεκάλυπτε φάρμακον πρὸς ὀριστικὴν θεραπείαν τῆς φυματιώσεως ἢ τοῦ καρκίνου. Ὁ ἴδιος ἔκαμε δωρεὰς διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς Ζαγοράς, τὸ Νοσοκομεῖον Βόλου καὶ τὰ ἑλληνικὰ ἰδρύματα τῆς Αἴγυπτου.

Ὁ ἀδελφός του Ἀλέξανδρος Βόλτος ἀφῆκε διάφορα ποσὰ διὰ κατασκευὴν ἀρδευτικῆς δεξαμενῆς εἰς τὴν Ζαγοράν, διὰ νὰ προικίζεται κατ' ἔτος μία νέα, 1.500 βιβλία διὰ τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ζαγοράς καὶ ἄλλα ποσὰ εἰς κοινωφελῆ ἰδρύματα.

Ἐκ τῶν ἐπιφανῶν εὐεργετῶν εἶναι: Ὁ Ἀλέξανδρος Ἀθανασάκης, ἐκ Πορταριάς, ὁ ὁποῖος ἴδρυσεν εἰς τὴν γενετήριαν του τὸ Ἀθανασάκειον Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον. Ὁ Παναζῆς Βασσάνης, ἐκ Πορταριάς, διὰ τοῦ κληροδοτήματος τοῦ ὁποίου ἰδρύθη ἡ Βασσάνειος Ναυτικὴ Σχολή, ὅπου ἐγκατεστάθη ἡ Σχολὴ Δοκίμων.

Οἱ Εὐάγγελος καὶ Σοφοκλῆς Ἀχιλλόπουλος ἐκ Τσαγκαράδας, διὰ τῶν κληροδοτημάτων τῶν ὁποίων ἐλειτούρ-

ΗΡΑΚΛΗΣ ΒΟΛΤΟΣ

ΕΥΑΓ. ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ

γησεν ή Έμπορική Σχολή Τσαγκαράδας και δίδονται ύποτροφίαι εις Πηλιορείτας, οί όποιοι σπουδάζουν εις τό έξωτερικόν.

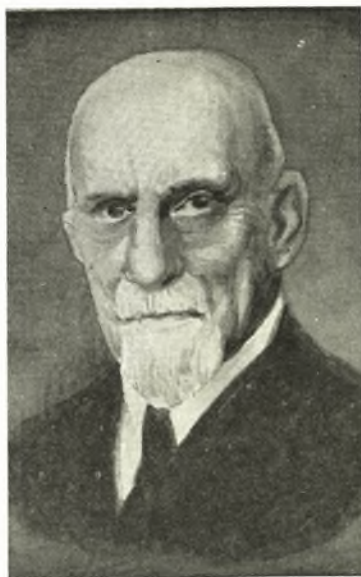
Ό Ιωάννης Καρτάλης εκ Τσαγκαράδας, ό όποιος διέθεσε πολλά χρήματα δι' έθνικους σκοπούς (επανάστασιν Κρήτης τοϋ 1866, επανάστασιν Θεσσαλίας τοϋ 1878 κ.ά.) και διὰ δωρεάς του άνωκοδομήθη τό κτήριον τής Έμπορικής Σχολής Βόλου.

Ό Ιωάννης Στακός εκ Τσαγκαράδας, ό όποιος άφηκε σημαντικά ποσά διὰ τήν εκτέλεσιν Κοινοτικων έργων εις τήν γενέτειράν του και μέρος των όποιων διετέθη διὰ τήν άνέγερσιν τοϋ Τουριστικού Ξενοδοχείου.

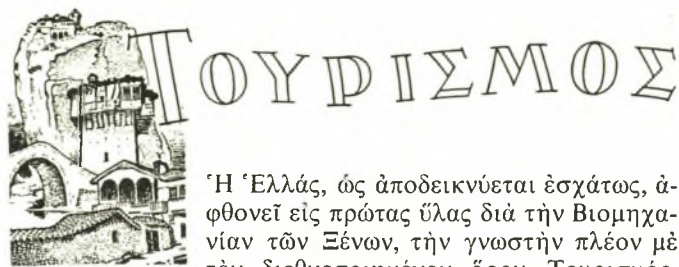
Ό Άλέξανδρος Πάντος εκ Ζαγοράς, διὰ τοϋ κληροδοτήματος τοϋ όποιου ιδρύθη ή Άνωτάτη Σχολή Πολιτικων Έπιστημών εις τās Άθήνας, ή γνωστή Πάντειος Σχολή.

Ό Κίμων Πανταζόπουλος, εκ Ζαγοράς, ό όποιος διέθεσε μεγάλα ποσά δι' ύποτροφίας διδασκάλων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΒΟΛΤΟΣ

ΓΕΩΡΓ. ΚΑΝΙΣΚΕΡΗΣ

Η Έλλάς, ως άποδεικνύεται εσχάτως, άφθονεί εις πρώτας ύλας διὰ τήν Βιομηχανίαν των Ξένων, τήν γνωστήν πλέον μετόν διεθνοποιημένον όρον Τουρισμός.

Θάλασσα, νήσοι, αρχαιοτήτες, βουνά, άνθρωποι, τὰ πάντα εκλεκτά. Και εις τό κεφάλαιον τοϋτο ουδόλως μειονεκτεί ή Θεσσαλία. Τουναντίον και ύπεροχήν παρουσιάζει. Ό Όλυμπος διὰ τοϋ Δωδεκαθέου τής αρχαιοτήτος, τής τιτανομαχίας και τής μέχρι τής άπελευθέρωσης φιλοξενίας των άνυποτάκτων κλεφτών του, μαγνητίζει διὰ τής μυθολογίας, τής παραδόσεως και τοϋ θρύλου. Το Πήλιον διὰ των Κενταύρων και τής Άργοναυτικής εκστρατείας, τὰ Μετέωρα διὰ των άνυπερβλήτων συμβόλων τής άκραδάντου πίστεως και των μεγάλων εθνικων περιπετειών, ένωρις εκέντρισαν τήν περιέργειαν Έλλήνων και ξένων και ήδη δημιουργούν τās πλέον προσοδοφόρους προϋποθέσεις τουριστικής άξιοποίησεως τής Θεσσαλίας.

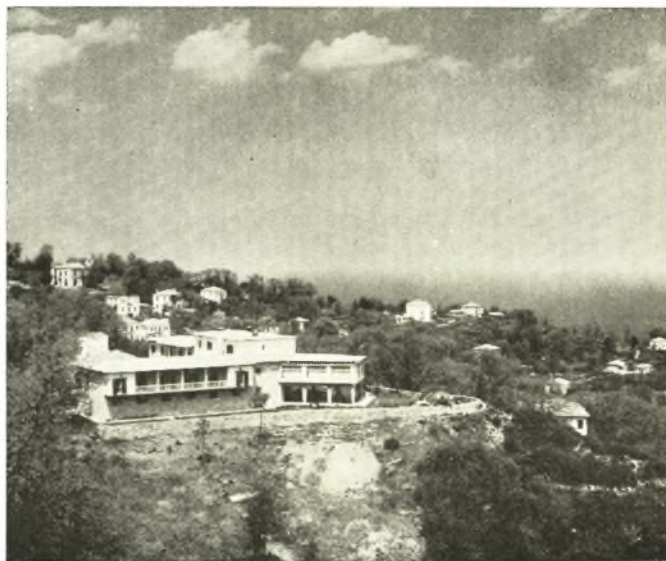
Η αντίθεσις άλλως τε τοϋ θεσσαλικου τοπίου, ή όποία επιτυγχάνεται διὰ των περι τήν θεσσαλικήν πεδιάδα ύψηλων βουνων, διὰ των ποταμών, των λιμνων, των κοιλάδων, ως των Τεμπων, προκαλεί έντονον τό τουριστικόν ένδιαφέρον. Δι' αυτό και δικαίως ό τουρισμός άποτελεί διὰ τήν Θεσσαλίαν, ως δι' όλόκληρον τήν Έλλάδα, σοβαρωτάτην ύπόσχεσιν, ή όποία όσημέραι εκπληροϋται ταχύτερον.

Η επίσκεψις των θεσσαλικων άξιοθεάτων, ή όποία ήρχισεν εις χρόνους πολϋ παραφημένους, εις τήν σκοτεινήν περίοδον τής Τουρκοκρατίας, ως έμφαίνεται εκ των πολλων βιβλίων, τὰ όποία συνεγράφησαν ύπό των πρώτων επισκεπτων άπαθανατισάντων τās έντυπώσεις των, βαινει διαρκώς αύξανομένη.

Βεβαίως πρό τής άπελευθέρωσης ή έλλειψις τουριστικής όργανώσεως και ή πρωτόγονος συγκοινωνιακή και μεταφορική κατάστασις έδυσχέραινον άφαντάστως τήν πραγματοποιήσιν μιās καθολικής επισκέψεως. Έπρόκειτο περι άληθινου άθλου και παρατόλμου διαβήματος ή άπόπειρα μεταβάσεως εις τὰ άπομακρυσμένα σημεϊα τοϋ θεσσαλικου χώρου. Δύσκολος, πολυδάπανος και επικίνδυνος ήτο ή περιήγησις.

Μετά τήν άπελευθέρωσιν όμως επήλθε σημαντική βελ-

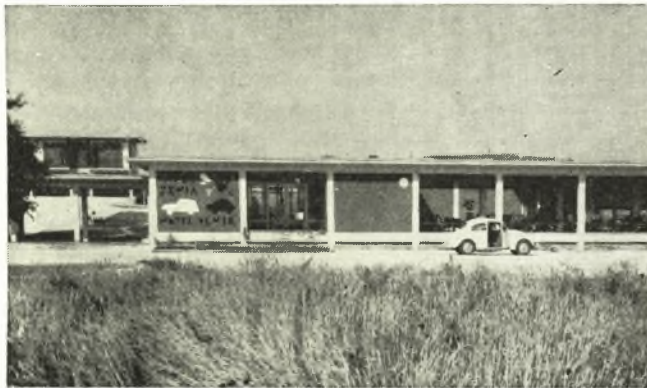
Τσαγκαράδα: Τουριστικόν Ξενοδοχείον

Νεράϊδα: Τουριστικόν Ξενοδοχείον

*

Λάρισα: Τουριστικόν Ξενοδοχείον Ξενία

*

τίωσις. Κατ' ἀρχάς βραδεῖα καὶ ἀνεπαίσθητος καὶ μεταγενεστέρως καὶ δὴ μεταπολεμικῶς ἀλματική καὶ λίαν αἰσθητή. Ἐνῶ παλαιότερον ἀπηρτεῖτο χρόνος πολὺς, ἑβδομάδες, διὰ τὸν γῦρον τῆς Θεσσαλίας, ἤδη καὶ μία ἡμέρα ἀρκεῖ. Διότι τὰ ζῶα καὶ αἱ ἄμάξαι, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν τὰ τελειότερα τότε συγκοινωνιακὰ μέσα, δὲν δύνανται νὰ παραβληθοῦν πρὸς τοὺς ταχυτάτους σιδηροδρομικοὺς συρμούς, τὰ λεωφορεῖα, καὶ τὰ ποικιλώνυμα ἄλλα δημόσια καὶ ἰδιωτικά ἐπιβατικά αὐτοκίνητα, τὰ ὁποῖα διασχίζουν εἰς ὀλίγας ὥρας ὁλόκληρον τὴν Θεσσαλίαν, ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον. Ἐφθασαν διὰ νὰ ἀναρριχῶνται καὶ εἰς τοὺς βράχους τῶν Μετεώρων καὶ νὰ σταθμεύουν πρὸ τῶν πυλῶν τῶν μοναστηριῶν.

Ἡ ταχύτης αὐτή, ἡ ὁποία ἐπετεύχθη διὰ τῆς μεταπολεμικῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὰς συγκοινωνίας, εἶχεν ὡς πρῶτην καὶ σπουδαιότατην συνέπειαν τὴν ἐνιαίαν ἀντιμετώπισιν τοῦ θεσσαλικοῦ τουριστικοῦ προβλήματος, ἐφ' ὅσον δύνανται νὰ πραγματοποιηθῇ ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ἡ περιήγησις τῆς Θεσσαλίας (Πήλιον, Τέμπη, Μετέωρα, λίμνη Ταυρωποῦ).

Τεραστία ὡσαύτως ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐξέλιξις ἀπὸ πλευρᾶς τουριστικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Σημειωτέον ὅτι σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ τουριστικὰς κωμοπόλεις ἰδρύθησαν μεγάλα καὶ σύγχρονα ξενοδοχεῖα, ὡς εἰς τὸν Βόλον, τὴν Λάρισαν, τὰ Τρίκαλα, τὴν Καλαμπάκαν, τὴν Καρδίτσαν, Πορταριά, Τσαγκαράδαν. Ἀξιόλογη πρέπει νὰ λογισθῇ

καὶ ἡ στροφή τῶν τουριστῶν πρὸς τὰ ὑπέροχα θεσσαλικά παράλια καὶ τὰς μοναδικῶς κάλλους θεσσαλικὰς νήσους, τὰς Βορείους Σποράδας (Πλαταμῶνα, Χορευτὸν, Ἅγιον Ἰωάννην Πηλίου, Μυλοπόταμον, Σκιάθον-Κουκκουναριές, Σκόπελον, Ἀλόνησον). Τὴν στροφήν αὐτὴν ἐξυπηρετεῖ καὶ ὁ προγραμματισμὸς διαφόρων τουριστικῶν ἔργων καὶ συγκοινωνιῶν διὰ πορθμείων, ὡς τὸ πορθμεῖον Γλύφας-Ἁγιοκάμπου Εὐβοίας, τὸ ὁποῖον διευκολύνει τὴν συγκοινωνίαν Βόλου-Αἰδηψοῦ, καὶ τὸ πορθμεῖον Πλατανιά-Σκιάθου, τὸ ὁποῖον θὰ λειτουργήσῃ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς πρὸς Πλατανιάν ὁδοῦ.

Σπουδαιότατα ἐξυπηρετεῖ τὸν θεσσαλικὸν τουρισμὸν ἐπίσης ἡ καθιέρωσις δρομολογίου ἀτμοπλοϊκοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου (Λοκρίδος)-Βόλου διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου «Κύκνος», διότι δι' αὐτοῦ τὸ ταξίδιον ἀπὸ Ἀθηνῶν εἰς Βόλον συντομεύεται κατὰ δύο περίπου ὥρας, ὥστε νὰ δημιουργοῦνται βάσιμοι ἐλπίδες ὅτι δι' ἑνὸς ταχυτέρου πλοίου θὰ ἦτο δυνατόν ἡ διάρκεια τοῦ ταξιδίου Ἀθηνῶν-Βόλου νὰ μὴ ὑπερβαίῃ τὰς πέντε ὥρας καὶ νὰ εἶναι ὡς ἡ τοῦ Ἀθηνῶν-Πατρῶν.

*

Ἅγιος Ἰωάννης Κισσοῦ: Γραφικὴ Ἀκτὴ

Κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν ἀνδρῶν εἰδημόνων καὶ πολλοὺς τόπους περιηγηθέντων, ἡ πολυμορφία τοῦ Θεσσαλικοῦ τοπίου, τὸ ἀρχαιολογικὸν τῆς χώρας ἐνδιαφέρον ἀναγόμενον εἰς τοὺς ἀπωτάτους αἰῶνας τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ, ἡ θέσις τῆς Θεσσαλίας, ἀφ' ἐνὸς μὲν μεταξὺ τοῦ ἑλληνικοῦ βορρᾶ καὶ νότου, ἀφ' ἑτέρου δὲ μεταξὺ τῶν δύο ἑλληνικῶν πελαγῶν (Ἴονίου καὶ Αἰγαίου), ἡ παγκαρπία καὶ ἡ προσπελαστικότης τῶν σημείων τῆς, ἡ συνύπαρξις ἀτέρμονος πεδιάδος, γλαυκῶν παραλίων καὶ καταφύτων βουνῶν, εἶναι αἱ σταθεραὶ προϋποθέσεις διὰ τὰ καταστοῦν πλεῖστα ὅσα σημεῖα τοῦ Θεσσαλικοῦ χώρου μοναδικὰ θέρετρα καὶ τόποι ἐπισκέψεως τῶν τουριστῶν. Ἄρκει μόνον ἡ κρατικὴ μέριμνα πρὸς τὸ σημεῖον αὐτὸ νὰ εἶναι καὶ προγραμματισμένη καὶ δαψιλεστέρα ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάθεσιν τῶν ἀπαιτουμένων κονδυλίων.

Τὸ νεόδμητον ξενοδοχεῖον εἰς τὰ Χάνια τοῦ Πηλίου

Μὲ βραδὺν, ἀλλὰ σταθερὸν ρυθμὸν ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐντεῦθεν, ἐλειτούργησαν καὶ λειτουργοῦν ἐν Θεσσαλίᾳ διάφοροι ὑπηρεσίαι καὶ ἰδρύματα προάγοντα τοὺς τομεῖς τῆς δραστηριότητος τῶν κατοίκων. Ἡ ἀκόλουθος ἀπαρίθμησις τῶν εἶναι ἐνδεικτικὴ:

*

ΜΑΓΝΗΣΙΑ:

- 1) Ἐπιλιμένιον Κέντρον Βόλου
- 2) Διεύθυνσις Γεωργίας ἐν Βόλῳ
- 3) Φυτοπαθολογικὸς Σταθμὸς ἐν Βόλῳ
- 4) Ἐποπτεία Μηχανικῆς Καλλιέργειας ἐν Βόλῳ
- 5) Ἀγροκῆπιον Βελεστίνου
- 6) Νομοκτηνιατρικὴ Ὑπηρεσία Μαγνησίας
- 7) Δασικὴ Ἐπιθεώρησις Θεσσαλίας ἐν Βόλῳ
- 8) Δασαρχεῖον Βόλου
- 9) Δασαρχεῖον Ἄλμυροῦ
- 10) Δασονομεῖον Σκοπέλου
- 11) Δασικὸν Φυτώριον Βόλου

*

ΛΑΡΙΣΑ:

- 1) Ἐπιθεώρησις Γεωργίας Θεσσαλίας
- 2) Ἀβερῳφείος Γεωργικὴ Σχολὴ
- 3) Διεύθυνσις Γεωργίας ἐν Λαρίσῃ
- 4) Φυτώριον Ἀμερικανικῶν Ἀμπέλων Λαρίσης
- 5) Σταθμὸς Ἐπιβητόρων Λαρίσης
- 6) Σταθμὸς Καλλιτερεύσεως Ὄσπριων
- 7) Ὑποσταθμὸς Ἰνστιτούτου Καλλιτερεύσεως Φυτῶν
- 8) Νομοκτηνιατρικὴ Ὑπηρεσία Λαρίσης
- 9) Δασαρχεῖον Λαρίσης
- 10) Δασαρχεῖον Ἐλασσόνος
- 11) Δασαρχεῖον Ἁγιάς
- 12) Ἀγροκῆπια ἐν Τυρνάβῳ, Ἐλασσόνι, Ἁγιά καὶ Φαρσάλοις

*

ΤΡΙΚΑΛΑ:

- 1) Διεύθυνσις Γεωργίας ἐν Τρικάλοις
- 2) Νομοκτηνιατρικὴ Ὑπηρεσία ἐν Τρικάλοις
- 3) Δασαρχεῖον Τρικάλων
- 4) Κέντρον Ἐκμεταλλεύσεως Δασῶν ἐν Καλαμπάκᾳ
- 5) Δασαρχεῖον Καλαμπάκας
- 6) Τομεὺς Μ. Κ.

*

ΚΑΡΔΙΤΣΑ:

- 1) Διεύθυνσις Γεωργίας ἐν Καρδίτῃ
- 2) Νομοκτηνιατρικὴ Ὑπηρεσία ἐν Καρδίτῃ
- 3) Δασαρχεῖον Καρδίτσης
- 4) Δασαρχεῖον Μουζακίου
- 5) Τομεὺς Μ.Κ.